

*UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ*

Diplomová práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Problémy zemí jižní Evropy a jejich dopady na EU

Bc. Lenka Běhounková

Diplomová práce

2013

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lenka Běhounková**
Osobní číslo: **E11599**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Problémy zemí jižní Evropy a jejich dopady na EU**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce je zaměřena na analýzu a komparaci ekonomického vývoje vybraných zemí pomocí základních makroekonomických ukazatelů a analýzu popsanych problémů na existenci EU jako celku.

- analýza ekonomického vývoje a současný stav ekonomické situace vybraných zemí (Řecko, Itálie, Portugalsko, Španělsko);
- komparace vybraných zemí;
- analýza vlivu problémů vybraných zemí na EU jako celek.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

LACINA, Lubor. OSTŘÍŽEK, Jan a KOL. Učebnice evropské integrace. 3. přepracované rozšířené vydání. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-874774-31-0.

ECKERT, Daniel D. Světová válka měn: Euro, zlato nebo jüan - která z měn se stane nástupcem dolaru?. U Průhonu 22, Praha 7: GRADA Publishing, a. s., 2010. ISBN 978-80-247-4099-7.

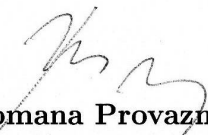
Evropská unie. Europa.eu [online]. Dostupné z: http://europa.eu/index_cs.htm.

OECD. www.oecd.org [online]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/home>.

Eurostat. epp.eurostat.ec [online]. Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>.

Odborná periodika a publikace (Hospodářské noviny, Ekonom)

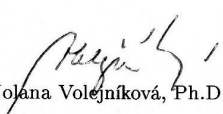
Vedoucí diplomové práce:
doc. Ing. Romana Provozníková, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: 20. června 2012

Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 16. října 2012

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 11. 4. 2013

Lenka Běhounková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní doc. Ing. Romaně Provazníkové, Ph.D., za ochotu vždy mi poradit v případě nesnází při řešení práce, trpělivost a za velmi cenné připomínky, které mi byly velkým přínosem.

Mé poděkování patří též celé mé rodině a přátelům za poskytnutou podporu během studia.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá problémy zemí jižní Evropy a jejich dopady na EU. První část práce popisuje makroekonomické ukazatele, pomocí nichž jsou vybrané země v další části analyzovány a komparovány. Obsahem poslední části práce je vyvození dopadů problémů vybraných zemí na EU.

Klíčová slova

Celosvětová hospodářská krize, nezaměstnanost, konkurenceschopnost, vládní dluh, záchranný program.

Title

Problems of the countries of southern Europe and their impact on EU.

Abstract

This thesis deals with the problems of the countries of Southern Europe and their impact on the EU. The first part describes the macroeconomic indicators, through which the second part analyzes and compares selected countries. The content of the last part is the impact of drawing issues of selected countries in the EU.

Keywords

The global economic crisis, unemployment, competitiveness, government debt, rescue program.

Obsah

1	Makroekonomické ukazatele.....	10
1.1	Hrubý domácí produkt (HDP).....	11
1.2	Nezaměstnanost.....	11
1.3	Inflace.....	15
1.4	Platební bilance.....	16
1.5	Produktivita práce.....	17
1.6	Státní, vládní dluh.....	17
2	Ekonomický vývoj vybraných zemí.....	21
2.1	Řecko.....	21
2.1.1	Zhodnocení hospodářského vývoje.....	24
2.1.2	HDP.....	27
2.1.3	Nezaměstnanost.....	28
2.1.4	Inflace.....	29
2.1.5	Platební bilance.....	30
2.1.6	Produktivita práce.....	31
2.1.7	Rozpočtový deficit a vládní dluh.....	32
2.2	Itálie.....	34
2.2.1	Zhodnocení hospodářského vývoje.....	35
2.2.2	HDP.....	36
2.2.3	Nezaměstnanost.....	36
2.2.4	Inflace.....	38
2.2.5	Platební bilance.....	39
2.2.6	Produktivita práce.....	39
2.2.7	Rozpočtový deficit a vládní dluh.....	40
2.3	Španělsko.....	42
2.3.1	Zhodnocení hospodářského vývoje.....	42
2.3.2	HDP.....	44
2.3.3	Nezaměstnanost.....	45
2.3.4	Inflace.....	47
2.3.5	Platební bilance.....	47
2.3.6	Produktivita práce.....	48
2.3.7	Rozpočtový deficit a vládní dluh.....	49

2.4	Portugalsko	51
2.4.1	Zhodnocení hospodářského vývoje	52
2.4.2	HDP	54
2.4.3	Nezaměstnanost	55
2.4.4	Inflace	56
2.4.5	Platební bilance	57
2.4.6	Produktivita práce	58
2.4.7	Rozpočtový deficit a vládní dluh	59
3	Komparace vybraných zemí	60
4	Dopady problémů vybraných zemí na EU	67
	ZÁVĚR	72
	POUŽITÉ ZDROJE	74
	SEZNAM GRAFŮ	78
	SEZNAM OBRÁZKŮ	79
	SEZNAM TABULEK	79
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	79

ÚVOD

Cílem této diplomové práce je analyzovat problémy vybraných zemí jižní Evropy, kterými jsou Řecko, Itálie, Španělsko a Portugalsko. Práce se zabývá příčinami vzniku krize v těchto vybraných zemích a dále hodnocením jejich ekonomického vývoje v posledních letech.

První kapitola se zabývá makroekonomickými ukazateli. Hlavním cílem této kapitoly je přestavit teoretický základ vybraných ukazatelů a metodiky využívané k jejich získávání zejména na území EU. Kapitola též pojednává o hodnocení některých ukazatelů z hlediska současné situace EU.

Cílem druhé kapitoly je již samotná analýza jednotlivých vybraných zemí. Kapitola pojednává o vývoji vybraných makroekonomických ukazatelů, o prvních projevech hospodářské krize a jejích příčinách a v neposlední řadě též o snaze řešení této krize, kdy je krize řešena danou zemí ve spolupráci s EU, jež napomáhá zemím zejména finančními záchrannými programy.

Třetí kapitola komparuje problémové země s prosperujícím Německem, přičemž cílem kapitoly je ukázat poměrně značné rozdíly u některých ukazatelů mezi vybranými zeměmi a správně fungující ekonomikou.

Čtvrtá kapitola je stěžejní částí této práce, neboť jejím cílem je zachytit dopady problémů analyzovaných zemí na Eurozónu a na EU jako celek. Kapitola pojednává a integračních a desintegračních tendencích, které v současné době v EU panují.

1 Makroekonomické ukazatele

Kapitola Makroekonomické ukazatele, se zabývá makroekonomickými ukazateli, které jsou sledovány a to zejména v současné době, kdy se svět potýká se světovou hospodářskou krizí. Jedná se o hrubý domácí produkt, nezaměstnanost, inflaci, platební bilanci, dále pak produktivitu práce a velmi aktuálním tématem je vládní dluh potažmo deficit, který se snaží státy snižovat. Kapitola se zaměřuje na současný vývoj těchto vybraných ukazatelů a to zejména na území EU a to s ohledem na metodiky, prostřednictvím nichž jsou ukazatele vykazovány. Tyto ukazatele pak budou zevrubněji sledovány v následující kapitole pro jednotlivé vybrané země jižní Evropy.

1.1 Hrubý domácí produkt (HDP)

Většina autorů [27], [37], [41] definuje hrubý domácí produkt téměř shodně jako tržní hodnotu veškerých finálních statků a služeb vyprodukovaných v dané ekonomice za dané časové období. Jedná se tedy o ukazatel ekonomické výkonnosti v daných zemích či regionech. HDP je velmi sledovaný makroekonomický ukazatel a z tohoto důvodu byl i v této diplomové práci vybrán pro další porovnání ekonomické situace vybraných zemí.

HDP je zjišťován různými metodami, proto je nutné využívat pro všechny porovnávané země data získané shodnou metodou. V tomto případě jsou použity data OECD, jež využívá tzv. Systém národních účtů. Téměř všechny země OECD tento systém využívají, díky čemuž je zajištěna srovnatelnost nominálního HDP. [1] V Systému národních účtů je využívána výdajová metoda, tzn., že jsou sčítány výdaje na spotřebu domácností (C), výdaje na investice (I), vládní výdaje (G) a čistý export (NX). [42] Problém pak nastává v případě určování reálného HDP, tedy při zohlednění změn cen. Neboť některé země OECD využívají odlišné statistické metody pro výpočet cenových změn. Jedná se zejména o indexy cen informačních a komunikačních technologií či high-tech zboží, u nichž musí být zajištěna určitá kvalita. V indexech cen není tato úprava kvality ve všech zemích standardizována. [1]

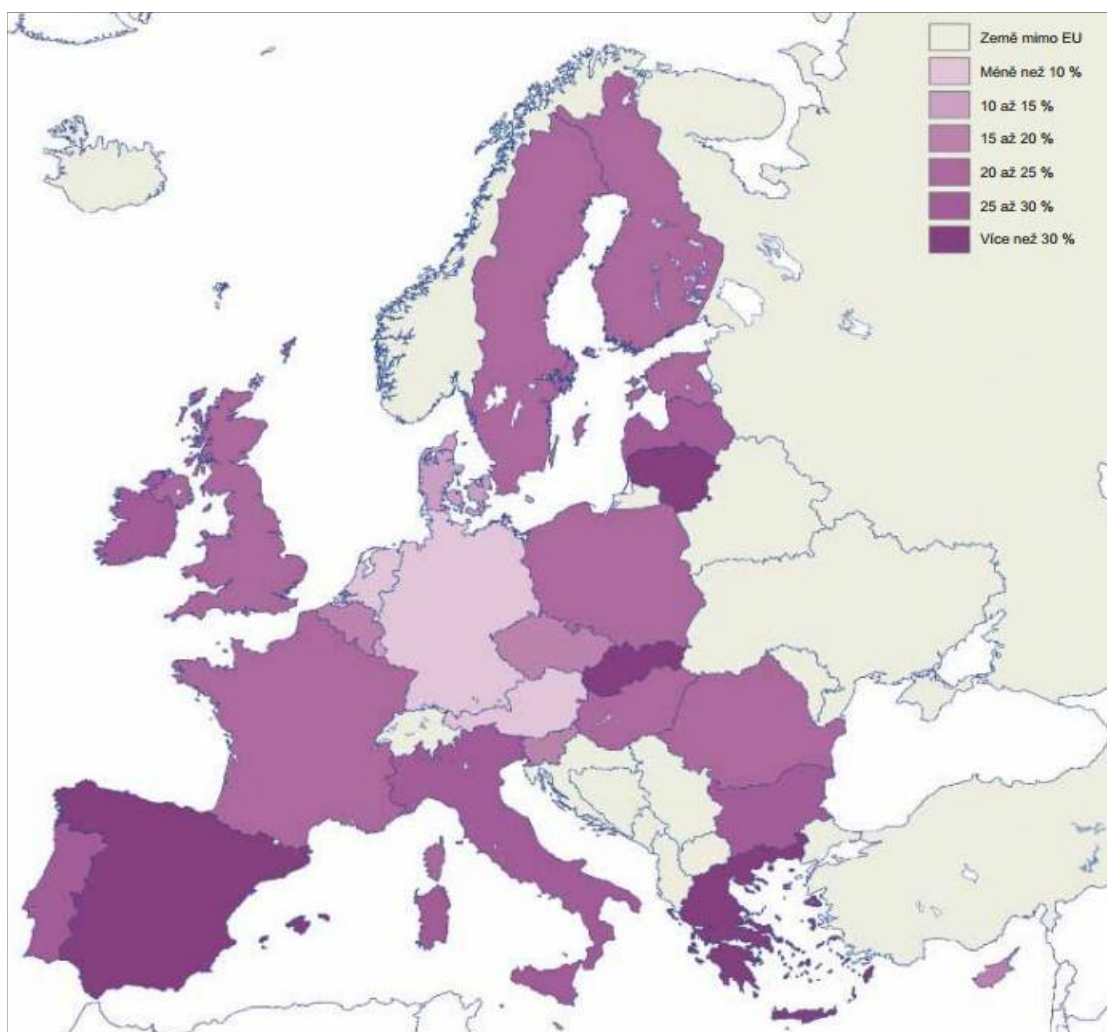
HDP bývá často spojován s ekonomickým blahobytem společnosti, avšak jak již bylo výše zmíněno, HDP je především ukazatelem výkonnosti ekonomiky a není pravdou, že čím vyšší je HDP, tím je automaticky větší i ekonomický blahobyt společnosti. Ekonomové tak za účelem stanovení ekonomického blahobytu konstruovali několik ukazatelů, které sice vychází z HDP, ale jsou k němu připočítávány další položky, kterými jsou například hodnota volného času, stínová ekonomika nebo se naopak odečítají škody na životním prostředí. [37] Neznamená to tedy, že pokud v různých zemích, nejen v zemích jižní Evropy, klesá HDP, musí nutně klesat i ekonomický blahobyt zdejší společnosti.

1.2 Nezaměstnanost

Václav Liška [27] uvádí, že na nezaměstnanost je dnes pohlíženo jako na jeden z největších problémů ekonomik mnoha států a to zejména po úderu světové hospodářské krize. Za nezaměstnaného je dle mnoha autorů zabývajících se touto problematikou považována osoba, jež je schopna pracovat, aktivně hledá práci a současně je bez pracovního místa. Vzhledem k tomu, že i v tomto případě je třeba zajistit mezinárodní srovnání nezaměstnanosti, bude v této práci považována za výchozí definice Mezinárodní organizace práce (ILO), z níž vychází i OECD. Za nezaměstnané jsou dle metodiky ILO považovány

všechny osoby, které v daném období dosáhly věku 15 let a více a to bez horní věkové hranice, přičemž souběžně nebyly zaměstnané, aktivně hledaly práci a byly připraveny k nástupu do práce nejpozději do 14 dnů. Některé státy OECD se však při určování nezaměstnanosti mírně odlišují od metodiky ILO zejména tím, že mají mnohdy různě stanovené věkové hranice a to jak dolní, tak horní. Tato práce je zaměřena na problémy zemí jižní Evropy, proto může být příkladem uvedeno Španělsko, kde je dolní věková hranice pro určování nezaměstnanosti stanovena od 16 let, což uvádí OECD [25]. Principiálně se však určování nezaměstnanosti ve vybraných státech příliš neliší a data jsou tedy srovnatelná.

Nejzávažnějším problémem současné doby je specifická míra nezaměstnanosti mladých lidí. S tímto problémem se potýká mnoho zemí EU. Zkoumáním nezaměstnanosti u mladých se v rámci svého pracovního programu na rok 2011 zabývala nadace Eurofond [31]. Cílem bylo prozkoumat současnou situaci se zaměřením na mladé lidi, kteří nejsou zaměstnaní, nestudují a ani se neúčastní odborné přípravy. Podle této práce Eurofondu je evropská mládež postižena recesí, která jí zhoršuje vyhlídky na získání zaměstnání a to z toho důvodu, že trh práce mládeže je mnohem nestabilnější než trh práce osob, které již dříve byly po určitou dobu zapojeny do pracovního procesu. Nezaměstnanost mladých lidí reaguje na změny HDP citlivěji, neboť v období recese často jako první trh práce opouštějí a jako poslední na něj vstupují. Tento proces je logický, pokud si firmy mají vybrat mezi pracovníky, kteří již nabrali během svého pracovního života určité praktické zkušenosti a schopnosti a pracovníky absolventy, kteří obvykle disponují pouze teoretickou základnou, je pro ně pochopitelně přijatelnější pracovník s praxí. Následující obrázek (Obrázek 1) zobrazuje barevně odstupňovanou míru nezaměstnanosti u mládeže v jednotlivých zemích EU.

Obrázek 1 – Míra nezaměstnanosti mládeže v Evropě v roce 2011, zdroj: Eurofond, citováno 16.2. 2013

Z obrázku je patrné, že s nejvyšší mírou nezaměstnanosti u mladých, tedy mírou nezaměstnanosti nad 30 %, se potýká Španělsko, Řecko, ale i Slovensko a Litva, zatímco Německo, Rakousko a Nizozemí má míru nezaměstnanosti u mladých lidí nižší než 10 % a nepředstavuje tak pro tyto země výrazný problém.

Autoři pracovního programu Eurofondu pro rok 2011 upozorňují také na vliv vzdělání, tvrdí, že s vyšším vzděláním se pravděpodobnost, že bude jedinec nezaměstnaný, snižuje. Avšak také upozorňují na to, že právě působením krize se tento vliv oslabil. V některých zemích již dosažení úplného vysokoškolského vzdělání riziko nezaměstnanosti oproti nekvalifikovaným pracovníkům nesnižuje. Platí to pro některé středomořské země (Itálii, Portugalsko, a Řecko) a některé země východní Evropy (Estonsko, Litvu, Rumunsko a Slovinsko), dále pak pro Dánsko a Finsko. Z tohoto závěru tedy plyne závažný problém zemí jižní Evropy, zejména tedy již zmíněné Itálie, Španělska, Portugalska a Řecka, které se

potýkají s poměrně vysokou mírou nezaměstnanosti u mladých lidí, a navíc bohužel na tuto míru nezaměstnanosti nemá vliv vzdělanostní úroveň. Je známo, že vzdělaní a kreativní lidé přinášejí firmám inovace, jež ve finále pozdvihují ekonomiku celé země. Pokud však ve vybraných problémových zemích budou tito lidé nezaměstnaní, šance na růst ekonomiky se snižuje.

Na vysokou míru nezaměstnanosti mladých lidí v členských státech EU, která může mít do budoucna dalekosáhlé dopady, tak již v prosinci 2012 reagovala EK, která navrhuje balíček opatření k zaměstnanosti mladých lidí. Tato opatření by měla pomoci snížit nepřijatelnou míru nezaměstnanosti u mladých lidí a jejího sociálního vyloučení. Evropský komisař pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování László Andor [13] uvedl k této problematice, že vysoká míra nezaměstnanosti mládeže má dramatické důsledky jak pro hospodářství, tak společnost a v neposlední řadě pro samotné mladé lidi, z tohoto důvodu je třeba v současné době do mladých lidí v Evropě investovat. Mladí lidé do 25 let by díky těmto opatřením měli získat záruky zajišťující dostatečnou kvalitní nabídku zaměstnání, další vzdělávání, učňovské přípravy popřípadě i stáže a to do čtyř měsíců po opuštění formálního vzdělávání nebo poté, co se stali nezaměstnanými. Jedním z možných řešení by též bylo upravit formální systém vzdělávání tak, aby byly školy a to ať už střední, nebo vysoké, více provázány s praxí. Jednotlivé školy by tak spolupracovaly s různými firmami, kde by studenti během svého studia získané teoretické znalosti mohli aplikovat v praxi a získávat tak nové schopnosti a zkušenosti. Firmy by získávaly mladé vzdělané pracovníky, mohly by se podílet i na výzkumu a vývoji a vytvářet tak nové a kvalitnější konkurenceschopné produkty.

Z výše uvedeného plyne, že nezaměstnanost obecně s sebou přináší mnohé negativní dopady, které lze rozdělit na ekonomické a sociální. Z čistě ekonomického hlediska lze na nezaměstnanost nahlížet jako na plýtvání zdroji, které má ekonomika k dispozici, neboť jestliže je míra nezaměstnanosti vyšší než přirozená míra nezaměstnanosti, pak ekonomika vyprodukuje méně, než by mohla na úrovni potenciálního produktu (tzn. při přirozené míře nezaměstnanosti). Z ekonomického hlediska doléhá nezaměstnanost negativně i na jednotlivce. Nezaměstnaní se potýkají s finančními nedostatky, což se pak může zejména u mladistvé nezaměstnanosti projevit opět na ekonomice celého státu, neboť mladí pak odkládají zakládání rodiny a tento trend pak přináší i negativní demografické důsledky. Ekonomické dopady nezaměstnanosti u jednotlivců se často prolínají s negativními sociálními dopady. Zejména lidé dlouhodobě nezaměstnaní (jeden rok a déle) se ocitají na okraji

společnosti, zvyšuje se tak kriminalita, alkoholismus, počet sebevražd apod. Tito lidé se však zároveň stávají méně atraktivními pracovníky pro zaměstnavatele a nalézt nové pracovní místo je pro ně mnohdy velmi obtížné. [37]

1.3 Inflace

Inflace jako jedno z Maastrichtských kritérií je dalším sledovaným makroekonomickým ukazatelem. Je definována [27], [37], [41] jako růst všeobecné cenové hladiny, tedy průměrné cenové hladiny v ekonomice. V zemích OECD inflace za posledních 25 let zaznamenala značný pokles. V mnoha zemích OECD totiž činila inflace v roce 1980 přes 10 %, přičemž ve druhé polovině roku 1990 už roční míra inflace činila pouhé 2 až 3 %. [34] Dle podzimních prognóz EK by se měla v roce 2013 snížit inflace v eurozóně na 1,8 % a v EU na 2,0 %. [13]. Dle předběžných údajů Eurostatu činila v roce 2012 roční míra inflace v EU 2,6 %, zatímco v roce 2011 to bylo 3,1 %. Nejvyšší míra inflace v EU od roku 2001 byla naměřena v roce 2008, tedy v témže roce, ve kterém zasáhla do hospodaření všech států světová hospodářská krize, jednalo se o 3,7% míru inflace. V zemích eurozóny jsou hodnoty zachycující míru inflace mírně nižší, pro rok 2012 je předběžně udávána v datech Eurostatu hodnota 2,5 %, zatímco v roce 2011 dosahovala míra inflace těchto zemí 2,7 %. [15] Z výše uvedených údajů by se mohlo jevit, že sledování inflace není prvořadým cílem zemí EU, avšak je třeba tento ukazatel sledovat již z toho důvodu, že ceny statků a služeb dopadají na všechny subjekty ekonomiky.

EU udržuje inflaci na přijatelné úrovni díky požadavkům, které vyplývají pro všechny členské státy ze Smlouvy o EU. Příkladem může být Pakt o stabilitě a růstu, což je soubor pravidel pro fiskální politiku v jednotlivých státech EU. Tento pakt zahrnuje mimo jiné i hranice schodku veřejných financí (3 % HDP) a veřejného dluhu (60 % HDP). [13]

Pro měření inflace existují různé způsoby. V mnoha publikacích jsou uváděny tři základní cenové indexy a to index spotřebitelských cen, index cen výrobců a deflátor HDP. [37] Nejčastěji využívaným je index spotřebitelských cen (CPI). Vzhledem k tomu, že je třeba inflaci regulovat a řídit nejen na úrovni jednotlivých států, ale také na úrovni EU, existuje zde harmonizovaný systém měření inflace využívající dohodnuté definice a společné metody k získání srovnatelných výsledků. Tento systém je nazýván Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP). Tento index platí po celé EU, což znamená, že všechny členské státy využívají k měření inflace shodnou metodiku, díky čemuž je zaručena možnost srovnání mezi všemi zeměmi. HICP musí co nejpřesněji měřit spotřebitelské chování domácností

v jejich každodenním životě. Za tímto účelem národní statistické úřady v jednotlivých členských státech sestavují tzv. koš zboží a služeb, jež představuje jakýsi typický spotřebitelský vzorec všech typů domácností v dané zemi. [13]

Eurostat uvádí [15]: „*HICP je ekonomický ukazatel určený k měření změn cen spotřebního zboží a služeb pořízených v domácnostech v průběhu času. HICP poskytuje srovnatelné údaje inflace v Eurozóně, EU, Evropském hospodářském prostoru a dalších zemích, včetně přistupujících kandidátských zemí. Indexy jsou vypočteny podle harmonizovaného přístupu a jedné sady definic. Poskytují oficiální míru inflace spotřebitelských cen v Eurozóně pro účely měnové politiky a posuzování inflačního konvergenčního cíle jak je vyžadován Maastrichtskými kritérii. Údaje o HICP, včetně časových řad, jsou upraveny v podmínkách stanovených nařízením EK č. 1921/2001.*“

OECD [33] využívá k určování míry inflace národních indexů spotřebitelských cen, a to na základě údajů, vypočítaných daným národním statistickým úřadem, přičemž národní statistické úřady využívají vlastní metodiku.

1.4 Platební bilance

Platební bilanci lze popsat jako systematický zápis veškerých ekonomických transakcí mezi rezidenty a nerezidenty sledované země za určité časové období. Ekonomickými transakcemi může být jak pohyb statků a služeb (reálné transakce), tak pohyb finančních aktiv (finanční transakce). Platební bilanci lze členit do několika částí na běžný účet, kapitálový účet, finanční účet, dále pak na saldo chyb a opomenutí a změnu devizových rezerv. [37] Zatímco běžný účet představuje postavení ekonomiky daného státu vůči ostatním zemím, kapitálový a finanční účet zobrazují její financování.

Schodek běžného účtu v EU činil v roce 2011 66 600 mil. EUR, což odpovídá 0,5 % HDP. V roce 2010 činil schodek běžného účtu 82 200 mil. EUR, tedy 0,7 % HDP. Současný trend ve vývoji schodku běžného účtu tedy vypovídá o jeho mírném snižování. Světová hospodářská krize měla pochopitelně vliv i na schodek běžného účtu platební bilance EU, neboť jeho nejvyšší hodnota byla zaznamenána právě v roce 2008, kdy schodek činil 2,1 % HDP.

Finanční účet se skládá z pěti základních složek a to přímých investic, portfoliových investic, finančních derivátů, ostatních investic a oficiálních rezervních aktiv. V roce 2011 činil finanční účet v eurozóně -0,2 % HDP.

Metodický rámec pro sestavování platební bilance je vymezen v pátém vydání Příručky platební bilance Mezinárodního měnového fondu (BPM5) zveřejněným v roce 1993. Nové vydání Příručky platební bilance (BPM6) bylo publikováno v roce 2009 s platností v EU od roku 2014. Nový soubor mezinárodních standardů byl vypracován v reakci na významné ekonomické trendy a to včetně rostoucí role globalizace, vzestupu významu inovací a v neposlední řadě složitosti na finančních trzích. Platební bilance je tak považována za nástroj pro pochopení ekonomické činnosti, z tohoto důvodu je na ni kladen větší důraz. [15]

1.5 Produktivita práce

Produktivita práce je z hlediska krizí zasažených zemí jižní Evropy velmi důležitým makroekonomickým ukazatelem. Produktivitu práce lze definovat jako poměr míry vstupů k výstupům, přičemž cílem je měřit účinnost, s níž jsou vstupy v ekonomice použity. Produktivita práce dle OECD vypovídá jak o dynamice hospodářského růstu, tak o konkurenceschopnosti či životní úrovni společnosti v dané ekonomice. Nejvhodnějším vstupem užívaným pro výpočet produktivity práce je počet odpracovaných hodin. [26] Z toho plyne i další možný způsob vyjádření produktivity práce, kterou lze také definovat jako hrubý domácí produkt za odpracovanou hodinu, jež je vyjádřen v domácí měně ve stálých cenách. OECD využívá jako zdroj k měření produktivity práce data získaná dle Systému národních účtů.

Z dostupných údajů OECD vyplývá, že produktivita práce většiny států EU v roce 2011 oproti roku 2010 vzrostla, výjimku však tvoří například problémové Řecko, jehož produktivita meziročně klesla o 0,42 %, dále pak produktivita meziročně klesla také v Portugalsku a to o 0,13 %, největší meziroční pokles však v tomto období zaznamenalo Lucembursko o 1,2 %. Produktivita práce Eurozóny v roce 2011 vzrostla o 1,16 %. Pro rok 2012 jsou OECD udávány růstové hodnoty i pro Řecko (2,1 %) a Portugalsko (0,8 %), naopak produktivita ve Slovinsku, která byla v období 2010 až 2011 v kladných hodnotách, by měla v roce 2012 oproti roku 2011 klesnout o 0,6 %. Produktivita práce Eurozóny by měla i nadále růst, avšak pomalejším tempem o 0,2 %. [33]

1.6 Státní, vládní dluh

Státní dluh je neoddiskutovatelně velkým problémem mnoha států a to nejen na území EU. Státy se snaží svým občanům zajistit veřejné služby a statky na určité úrovni, avšak bohužel obvykle nedisponují dostatečným množstvím financí, tento nedostatek je tak řešen půjčkou, nebo emitováním dluhopisů či jiným způsobem. Příčinou těchto problémů je také to,

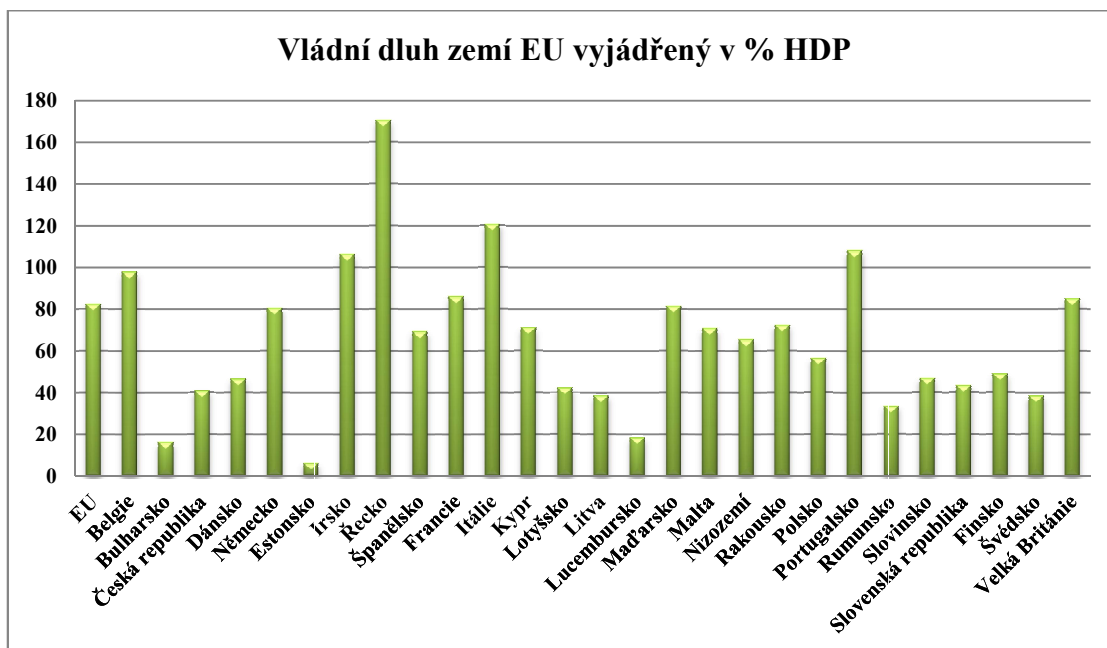
že se veřejný sektor potýká s neefektivitou při financování veřejných projektů. Jedním z důvodů, proč tomu tak je, je dán již například tím, že firmy podnikají za účelem dosažení zisku, či dosažení jiných alternativních cílů jako je získání určitého postavení na trhu apod., zatímco cílem veřejného sektoru je dosažení maximálního užitku, jehož cena je velmi obtížně určitelná, obvykle se jedná o odhady. Dalším velkým problémem mnoha států je nepříznivý demografický vývoj populace. Zatímco průměrný věk dožití se neustále prodlužuje, porodnost se snižuje, či stagnuje a přibývá tak lidí užívající starobní důchody, jejichž vyplácení představuje pro státní rozpočet nemalé mandatorní výdaje. Není tak tedy výjimkou, že jsou sestavovány deficitní rozpočty i v obdobích ekonomické konjunktury, kdy ekonomika roste, přičemž by tomu mělo být právě naopak, což znamená, že v období růstu, by měl být sestavován spíše přebytkový rozpočet a stát by měl vytvářet rezervy pro období recese. Nyní, po úderu světové hospodářské krize, se státy snaží šetřit a snižovat neustále narůstající dluh regulováním státních výdajů, což však v konečném důsledku může ekonomiku ještě více zpomalovat. Hospodářská politika, ať už na úrovni jednotlivých států nebo na úrovni EU, se tedy v současné době potýká s otázkou, jak snížit neustále se navyšující státní dluh a zároveň nastartovat ekonomiku.

Jak i z výše uvedeného plyne, státní dluh lze definovat jako soubor závazků vlády, který společně s dluhem mimorozpočtových fondů, místních rozpočtů a dluhem zdravotních pojišťoven tvoří dluh veřejný. Státní dluh vzniká neustálým vytvářením deficitních rozpočtů. [38] Konkrétně je státní dluh definován zákonem č. 218 /2000 Sb. o rozpočtových pravidlech jako souhrn státních finančních pasiv tvořených závazky státu, které vznikly ze státem přijatých zahraničních půjček, úvěrů od bank a z vydaných státních dluhopisů a jiných závazků státu tzn. jiných státních cenných papírů, přičemž tedy státní dluh nezahrnuje dluhové závazky mimorozpočtových fondů, systému zdravotního pojištění a místních rozpočtů, ani státní záruky či jakékoliv jiné podmíněné závazky vládního sektoru. [28] V případě poklesu deficitu státního rozpočtu, státní dluh neustále roste a stát tak musí splácet nejen neustále se zvyšující jistinu, ale i přibývajících úroků. Další půjčky státu a to ať už v jakékoli formě, pak směřují na splácení dluhu a úroků. Ekonomika státu se ocitá v začarovaném kruhu a její dluh se stává neúnosným. EU se z tohoto důvodu rozhodla, vytvořit mezivládní dohodu tzv. pakt rozpočtové kázně. Tento pakt byl dne 2. 3. 2012 podepsán 25 představiteli zemí EU na summitu v Bruselu, přičemž Česká republika a Velká Británie se odmítly k paktu připojit. [18] Pakt je platný od 1. 1. 2013 a jeho obsahem jsou pravidla, jež mají zpřísnit rozpočtovou disciplínu za účelem řešení dluhové krize. Státy, jež

tuto mezivládní dohodu přijaly, se zavázaly například zakotvit do svého národního práva pravidlo spíše vyrovnaných či přebytkových strukturálních rozpočtů a to během běžného ekonomického cyklu, přičemž státy budou moc vytvářet rozpočtový schodek, jež nesmí překročit hranici 0,5 % HDP. Toto pravidlo má být zakotveno do národního práva do počátku roku 2014. Na správné a včasné převedení bude dohlížet Evropský soudní dvůr. Další součástí paktu je také důslednější trestání zemí, které rozpočtová pravidla porušují, to znamená, že pokud by například země pravidla neukotvila správně a včas do své legislativy, hrozila by jí sankce až ve výši 0,1 % HDP této země. [7]

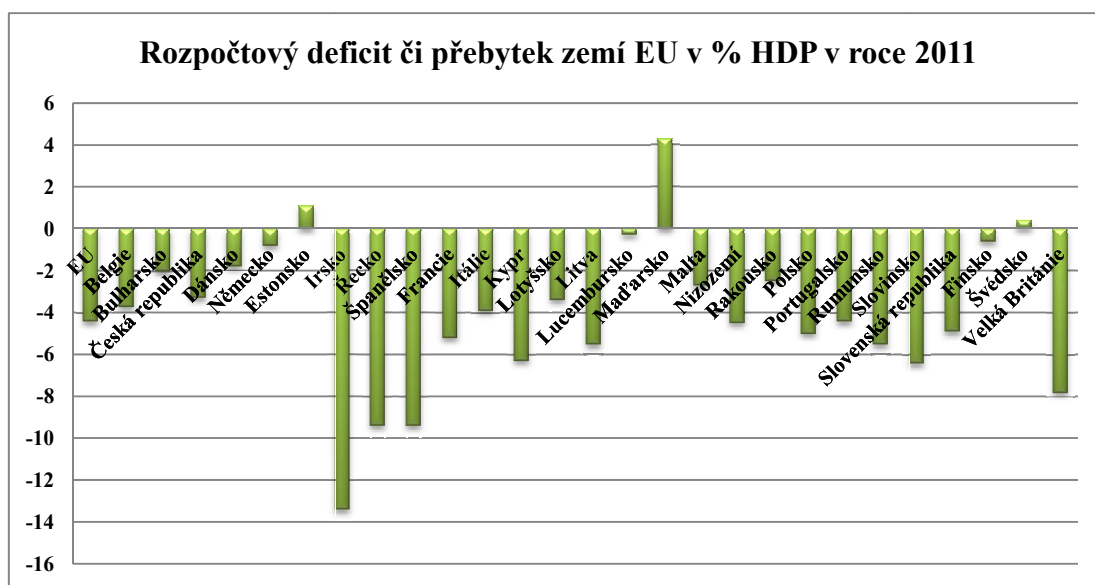
V databázi Eurostatu je uváděn dluh centrální vlády. Vládní dluh je celkovým dluhem sektoru vládních institucí. Zahrnuje vládní dluhová pasiva, což znamená půjčky, cenné papíry jiné než s účastí mimo finanční deriváty a depozita držena Českou konsolidační agenturou. Do vládního sektoru mimo státního rozpočtu dále náleží operace Národního fondu, státní fondy, Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond, Vinařský fond, Česká konsolidační agentura a její dceřiné společnosti, Česká inkasní, Správa železniční dopravní cesty, PPP Centrum, veřejné vysoké školy, část ústředně řízených příspěvkových organizací, místní rozpočty včetně nově vzniklých regionálních rad regionů soudržnosti, část místně řízených příspěvkových organizací a zdravotní pojišťovny. [28] Vládní dluh tedy představuje komplexnější informace o zadlužení daného státu.

Z následujícího grafu (Graf 1) je patrné, že některé země EU se potýkají s vládním zadlužením vyšším než 100 % HDP. Maastrichtská kritéria nutná pro vstup členské země EU do Eurozóny udávají, že celkové zadlužení země nesmí překročit 60 % HDP. Z grafu však vyplývá, že mnohdy ani země, které již členy eurozóny jsou, toto kritérium nesplňují, příkladem lze uvést Belgie, jejíž dluh za rok 2011 dosáhl 97,8 % HDP, dále zadlužení Irsko pro rok 2011 činilo 106,4 %, v Řecku činil pro toto období vládní dluh neuvěřitelných 170,6 %, avšak ani v Německu, či Francii není zadlužení právě nejnižší a přesahuje 80 % HDP. [15] Data, která Eurostat uvádí, tedy dokazují, že zadlužení zemí EU představuje skutečný problém, který je třeba řešit.

Graf 1 – Vládní dluh zemí EU vyjádřený v % HDP v roce 2011, zdroj: Eurostat, citováno 16.2. 2013

Jak již bylo výše zmíněno, státní dluh, tedy i vládní dluh, vzniká z rozpočtových deficitů. Na následujícím grafu (Graf 2) jsou zobrazeny deficity či přebytky jednotlivých států EU v % HDP pro rok 2011. V roce 2011 sestavily přebytkový rozpočet pouze tři státy a to Estonsko, Maďarsko a Švédsko, zatímco rozpočet s nejvyšším deficitem pro rok 2011 sestavilo Irsko, jehož deficit činil 13,4 %. [15] Maastrichtské kritérium však pro země Eurozóny udává maximální výši deficitu 3 % HDP a i v tomto případě je z grafu patrné, že příliš mnoho zemí Eurozóny toto kritérium nespĺňuje.

Graf 2 – Rozpočtový deficit či přebytek v zemích EU vyjádřený v % HDP pro rok 2011, zdroj: Eurostat, citováno 16.2. 2013

Pro vykazování vládního dluhu a deficitu existují dva základní způsoby. Prvním z nich je podle metodiky Mezinárodního měnového fondu (GFS 1986 respektive upravená verze GFS 2001), druhý pak podle metodiky Eurostatu (ESA 95). Odlišnosti mezi těmito metodikami popisuje zjednodušeně Ministerstvo financí ČR jako rozdíl mezi jednoduchým účetnictvím, které pracuje s peněžními toky a podvojným účetnictvím, které sleduje také pohledávky a závazky. [29] ESA 95 je konzistentní se Systémem národních účtů a zajišťuje tak srovnatelnost na úrovni EU. [33] Metodika ESA 95 je tak v souladu s vykazováním státního dluhu a deficitu OECD.

2 Ekonomický vývoj vybraných zemí

Tato kapitola se zabývá popisem ekonomického vývoje v problematických zemích jižní Evropy, kterými jsou Řecko, Itálie, Portugalsko a Španělsko. Ekonomický vývoj těchto zemí bude popsán prostřednictvím makroekonomických ukazatelů. Hodnoty ukazatelů, v následujícím textu, vychází z jednotné statistiky a to s ohledem na pozdější komparaci jednotlivých zemí.

2.1 Řecko

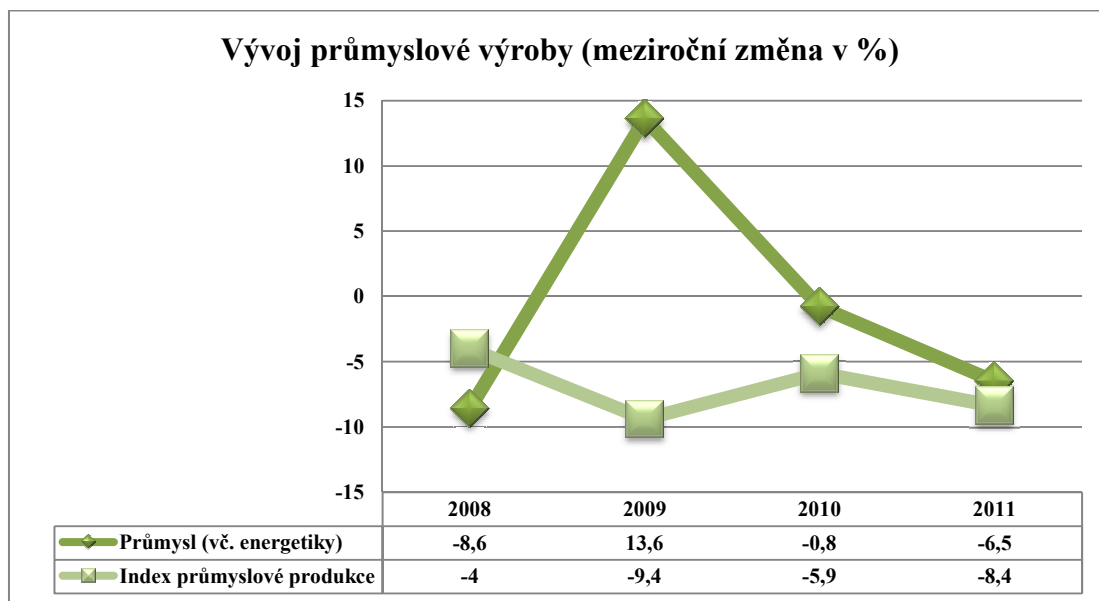
Řecko je jednou z kolébek evropské civilizace. Již ve starověku řečtí učenci dělali pokroky v oblasti filozofie, medicíny, matematiky a astronomii. Městské státy tehdejšího Řecka byly průkopníky demokratických forem vlády. Historické a kulturní dědictví této země má zvuk v celém moderním světě, ať už v literatuře, umění, filosofii, či politice. Současné Řecko má strukturu republiky, jež je založena na ústavě z roku 1975. V zemi je jednokomorový parlament stávající se z 300 členů volených na období 4 let. Území celé republiky je rozděleno na 13 správních oblastí. Většina řeckého průmyslu spadá do oblastí kolem Atén, přičemž hlavní hospodářská odvětví jsou zemědělství, cestovní ruch, stavebnictví a doprava. [11]

Od roku 1981 je Řecko členem EU a od roku 2001 také eurozóny. Podle Ministerstva zahraničních věcí ČR [30] dlouhodobě patří díky rozpočtovému deficitu a dluhu překračujícímu úroveň stanovenou Maastrichtskými kritérii k přinejmenším těm slabším zemím EU. Příčin, proč se v současné době Řecko potýká s krizí takového rozsahu, je uváděno více. Českomoravská konfederace odborových svazů zpracovala v roce 2012 analýzu „Finanční krize a sociální úpadek v Řecku“. Podle autora této analýzy Ludka Tomana [3], zažívalo Řecko po přijetí eura v roce 2002 na první pohled jedno z ekonomicky

nejúspěšnějších období moderních dějin. Toman v práci uvádí, že v roce 2007 Řecko dosáhlo s růstem HDP 4,2 % jednoho z nejrychlejších meziročních růstů v eurozóně, tento růst byl způsoben důvěrou investorů v zemi platící stejnou měnou, jako platí jiné ekonomicky vyspělé země eurozóny například Německo, čímž byl Řecku zajištěn dostatečný přísun relativně levného kapitálu. Řecko bylo již v té době čistým příjemcem financí z fondů EU. Dostatek financí tak umožňoval řecké vládě financování vysokých státních výdajů, aniž by musela řešit neefektivitu státní administrativy či zřejmé zaostávání produktivity řecké ekonomiky za jejími vyspělejšími obchodními partnery zemí EU. Otázkou tak zůstává, zda může země s nižší produktivitou práce dlouhodobě úspěšně fungovat ve společenství států s výrazně vyšší produktivitou a sdílet s nimi společnou měnu. Uznávaný český ekonom Jan Švejnar [2] taktéž uvádí, že Řecko mělo před zásahem krize velmi dobrý rating a bylo schopné splácet svůj dluh, který byl již v té době podstatný, avšak jiné země (Švejnar uvádí jako příklad Japonsko) měly dluh k poměru HDP ještě vyšší. S příchodem finanční krize z USA se situace změnila a to zásadně, neboť následkem této externí krize se změnilo chování finančních trhů, přičemž Řecku a dalším zemím několikanásobně vzrostla úroková míra, kterou platí na obsluhu svého dluhu. Podle Švejnara by takovéto zvýšení úrokové míry žádala země, a to včetně Německa, nebyla schopna ustát. V článku je též uváděn problém Řecka s vybíráním daní, zejména pak s daňovými úniky, které jsou zde podstatné.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR [30] uvádí, že jednou z příčin špatného ekonomického stavu Řecka je také průmysl, který se na tvorbě HDP podílí méně než 20 %. Podíl průmyslu na tvorbě přidané hodnoty dlouhodobě mírně vzrůstá, popřípadě stagnuje, avšak index průmyslové výroby v posledních letech prudce klesá. Příčin proč tomu tak je, je více. Ať už je to levný dovoz z Číny, se kterým se však potýká téměř celý svět, či přesun výroby do levnějších sousedních zemí (k tomu přispívá, podle ekonomů Pikory a Šichtářové [39], zejména fakt, že Řecko je poměrně „drahé“ a klesá tak konkurenceschopnost jeho výrobků na domácích i mezinárodních trzích), tak i v neposlední řadě vliv globální krize, jež v posledních letech panuje.

Vývoj průmyslové výroby je lépe zaznamenán na následujícím grafu (Graf 3).

Graf 3 – Vývoj průmyslové výroby (meziroční změna v %), zdroj: MZV ČR, citováno 20.10. 2012

Údaje o průmyslu v Grafu 3 vychází z meziročního srovnání podílu rezortu na tvorbě HDP ve stálých cenách, přičemž údaj je zveřejňován pouze celoročně. Index průmyslové produkce vychází ze srovnání s úrovní v roce 2005 (= 100 %). [30]

V grafu jsou patrné značné výkyvy. Od roku 2009 až do roku 2011 zaznamenal průmysl prudký pokles, nyní by se měla průmyslová produkce mírně zvyšovat.

K pilířům řecké ekonomiky tradičně patřil spíše agrární sektor. Posledních 20 let se však stejně jako v ostatních vyspělých zemích, podíl zemědělství na tvorbě HDP rapidně snižoval (z 10,1 % v roce 1994 na necelá 3,5 % v roce 2011). Tento klesající vývoj řeckého zemědělství je důsledkem přesunu obyvatel z vesnic do měst, stejně tak jako jejich zaměření na nové profese a to zejména ve službách a státním sektoru. [30] Příchod řecké krize, který uvrhl ekonomiku do přetrvávající recese, však podle článku Vladimíra Šnídla v časopise Ekonom [43] přiměl mnoho Řeků přemítat o nových způsobech obživy. A tak se populárními staly právě obory v zemědělství, jemuž jako jednomu z mála odvětví řecké ekonomiky krize pomohla. Ještě před krizí počet řeckých zemědělců dlouhá desetiletí každým rokem klesal. Nyní se však trend obrátil a jen za poslední dva roky přešlo k zemědělství podle dostupných statistik 60 tisíc lidí. Noví farmáři jsou tak pro řecké zemědělství výraznou vzpruhou. Po dlouhou dobu upadající zemědělství v Řecku spoléhalo zejména na evropské dotace. Mezi místními Řeky lze slyšet historky o pěstitelích pomerančů nebo rajčat, kteří dostali dotace a poté nechali raději své výpěstky shnít, aby nemuseli platit sběračům. Domácí trh byl postupně zaplavován dováženými plodinami ze zahraničí a to včetně takových, které se ve velkém

množství pěstují v samotném Řecku. V poslední době se situace začíná obracet a běžní Řekové začali stále více nakupovat produkty od vlastních farmářů, pokud možno s vyloučením distributorů. I to je důvodem pro růst zájmu o farmaření.

2.1.1 Zhodnocení hospodářského vývoje

Jak již bylo výše zmíněno, Řecku se po přijetí eura v roce 2001 dlouhou dobu dařilo. Pavel Kohout [23] uvádí, že hospodářský růst kolísal v letech 2001 - 2007 v rozmezí 3,8 až 4,9 %, přičemž i nezaměstnanost klesala. Problémem tohoto růstu však bylo, že ekonomika byla poháněna masivní úvěrovou expanzí, jež následovala po přijetí eura, přičemž tempo zvyšování objemu úvěrů se pohybovalo kolem 15 % ročně. Finanční trhy hodnotily zavedení eura v Řecku jako jakousi „garanci kvality“, neboť se předpokládalo, že společná evropská měna přinutí Řecko k finanční disciplíně. Avšak opak se stal pravdou. Euro přineslo Řecku nižší úrokové sazby, tedy levnější přístup k úvěrům, což však způsobilo zhoršení finanční disciplíny. K řecké krizi přispěl také, jak Kohout ve své publikaci označil „morální hazard“ věřitelů, kteří si byli jisti, že Eurozóna se za svého člena postaví a nenechá jej padnout. Díky euru Řecko také ztrácelo konkurenceschopnost, neboť inflace levných eurových úvěrů přispěla k růstu cen a mezd.

Řecké hospodářství je tedy již od roku 2008 v recesi. Ministerstvo zahraničních věcí ČR [30] udává, že se již o rok později plně projevil dopad globální finanční krize, jež byl umocněn strukturálními nedostatky národní ekonomiky snižujícími její konkurenceschopnost a prohlubující vnější i vnitřní nerovnováhu. Na začátku roku 2010 na mezinárodních finančních trzích zesílily tlaky na řecké státní dluhopisy, a tím i na společnou evropskou měnu. Podle Jana Švejnara byly tyto tlaky způsobeny, jak již bylo výše zmíněno, tím, že vlivem příchodu finanční krize z USA se změnilo chování na finančním trhu, přičemž nejen řeckým dluhopisům vzrostla úroková míra. [2] Díky předešlým událostem tak rating řeckých dluhopisů postupem času propadl až na úroveň „junk“ (odpad), což znamenalo pro investory obrovské nebezpečí, že dluhopisy nebudou splaceny. Tato situace s sebou zákonitě přinesla další nárůst jejich úrokové míry a to nad únosnou mez. Nastaly oprávněné obavy z bankrotu řecké státní pokladny. A tak se EK, ECB a členové Eurozóny ve spolupráci s MMF s ohledem na negativní dopad, který by případný bankrot členské země Eurozóny mohl mít na stabilitu společné evropské měny, rozhodly v dubnu 2010 poskytnout Řecku první záchranný úvěr v celkové výši 110 mld. EUR (80 mld. dvoustranné půjčky členských států eurozóny + 30 mld. půjčka MMF).

Vrcholem zvětšující se úvěrové krize eurozóny bylo v říjnu 2011 rozhodnutí ER přikročit k řízenému odpisu části hodnoty řeckých dluhopisů v celkové hodnotě 206 mld. EUR, které měly ve svých portfoliích soukromé subjekty. Toto opatření rozhodně nezvýšilo důvěru investorů a řecké dluhopisy se postupem času stávají neprodejnými. [30] Na Summitu Eurozóny byl v témže období dohodnut 2. záchranný balík Řecku ve výši 130 mld. EUR. [8]

Rok 2011 byl pro Řecko náročným, neboť se snažilo pokračovat ve fiskální konsolidaci, strukturálních reformách a ekonomické revitalizaci. Finanční potřeby Řecko krylo kromě periodických pokladničních poukázek z prostředků záchranného úvěru EK, ECB a MMF. Z toho důvodu bylo Řecko závislé na uvolňování jednotlivých tranší. Každé z tranší předcházelo hloubkový audit expertů Trojky, který přinášel požadavek na dodatečná fiskální či strukturální opatření. Zavádění těchto opatření bylo provázeno protesty veřejnosti. Vláda se tak snaží až do současnosti aplikovat některé z dlouho odkládaných strukturálních reforem směřujících ke zmenšení a zefektivnění veřejného sektoru, zlepšení podnikatelského klimatu a k privatizaci státního majetku. [30]

Luděk Toman v již dříve zmíněné analýze „Finanční krize a sociální úpadek v Řecku“ [3] uvádí, že v lednu roku 2012 bankéři a vládní činitelé z Atén a Bruselu sdělili, že finanční instituce jsou ochotny u řeckých dluhopisů akceptovat celkovou ztrátu z jejich čisté současné hodnoty kolem 70 %, avšak ani tak rozsáhlé oddlužení podle Tomana pravděpodobně nebude stačit ke snížení celkového řeckého dluhu do roku 2020 na úroveň 120 % HDP, což je cílem EU, neboť tato hodnota je, jak uvádí zprávy z listopadu 2012. [21], považována za udržitelnou míru dluhu.

Zdroje [3], [22], [30] uvádí, že počátkem roku 2012 byla zahájena jednání se soukromými věřiteli reprezentovanými vedením IIF, která vyústila v řízené snížení hodnoty dluhopisů. Celková nominální hodnota dluhu určená pro výměnu činila právě již výše zmíněných 206 mld. EUR. Dohoda se soukromými věřiteli byla pro Řecko nutná k získání další finanční pomoci ve výši 130 mld. EUR. Tento záchranný program byl schválen zeměmi Eurozóny v březnu roku 2012. Výměnou byly věřitelům vystaveny nové dluhopisy se splatností 11 až 30 let s kupónem postupně rostoucím z 2 % na 4,3 % (v hodnotě 31,5 % původní hodnoty dluhopisů) a krátkodobé směnky EFSF (v hodnotě 15 % původní hodnoty dluhopisů). Na nominální hodnotě nových řeckých dluhopisů soukromí investoři ztrácejí 53,5 %, avšak celková ztráta by mohla dosahovat až 74 %. Řecký vládní dluh tak dočasně klesl

z 367,98 mld. na 264,15 mld. EUR avšak nutno podotknout, že jednotlivými tranšemi z nového záchranného úvěru opět postupně roste.

V únoru 2012 schválil řecký parlament zákon o podmínkách druhého záchranného úvěru, jehož uvolnění se i nyní váže na splnění řady fiskálních a strukturálních podmínek, které představují pro Řecko úsporu 11,6 mld. EUR.

Následující tabulka (Tabulka 1) pak představuje výplatu jednotlivých tranší z prvního záchranného programu Řecku, který byl financován MMF a členy Eurozóny. [13]

Tabulka 1 – Výplata prvního záchranného programu Řecku v mld. EUR

Výplata	Období	Eurozóna	MMF	Celkem
1	květen 2010	14,5	5,5	20,0
2	září 2010	6,5	2,6	9,1
3	prosinec 2010/leden 2011	6,5	2,5	9,0
4	březen 2011	10,9	4,1	15,0
5	červenec 2011	8,7	3,2	11,9
6	prosinec 2011	5,8	2,2	8,0
	Celkem	52,9	20,1	73,0

Zdroj: ec.europa.eu, citováno 9.4. 2013

Dne 14. března 2012 Ministři financí Eurozóny schválili druhý záchranný program pro Řecko, přičemž se členské státy Eurozóny a MMF zavázali doplatit též neuhrazené částky prvního programu. Druhý záchranný program byl v již zmiňované výši 130 mld. EUR. Jeho vyplácení bude financováno z EFSF plně funkčního od srpna 2010 s přispěním MMF. [13] Výplatu druhého záchranného programu zobrazuje následující tabulka (Tabulka 2).

Tabulka 2 – Výplata druhého záchranného programu Řecku v mld. EUR

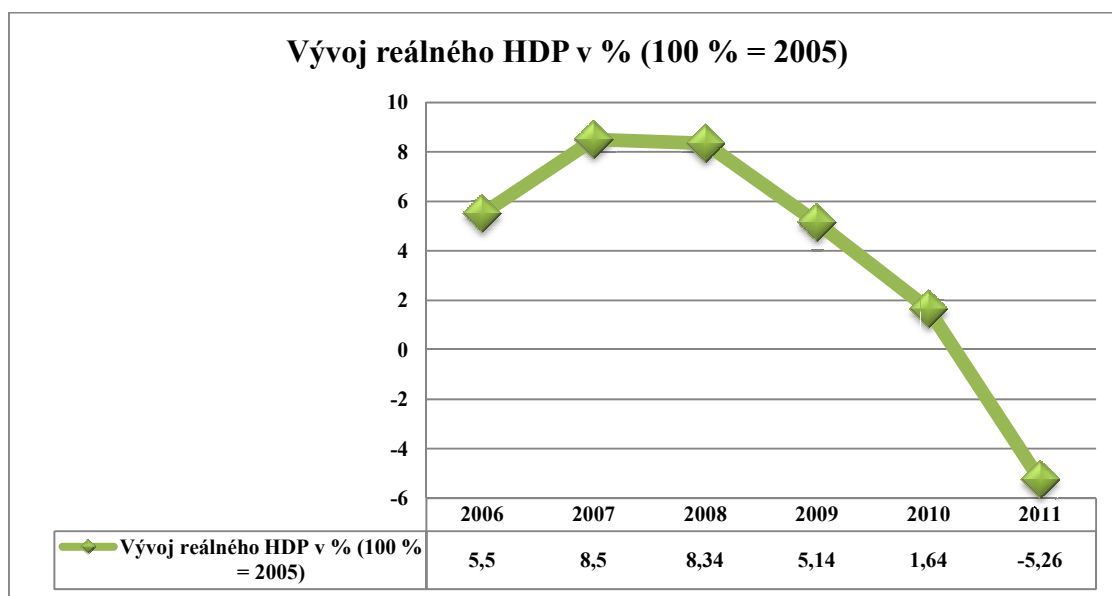
Výplata	Období	EFSF	MMF	Celkem
1	březen – červen 2012	74,0	1,6	75,6
2.1	prosinec 2012	34,3	-	34,3
2.2	leden (od 28. ledna 2013)	7,2	-	7,2
2.3	leden 2012	2,0	3,24	5,24
2.4	únor 2013	2,8	-	2,8
	Celkem	120,3	4,84	125,14

Zdroj: ec.europa.eu, citováno 9.4. 2013

Z celkové přislíbené sumy Řecku 240 mld. EUR (oba záchranné programy) bylo do února 2013 vyplaceno 198,14 mld. EUR, zbývá tedy vyplatit ještě téměř 42 mld. EUR. Nicméně z těchto údajů je patrné, že Řecko v současné době není prakticky samostatně „životaschopné“, neboť výplaty jednotlivých tranší jsou poměrně četné.

2.1.2 HDP

Z dat uveřejněných OECD [33] vyplývá, že reálný HDP v Řecku ještě v roce 2006 vzrostl o 5,5 % oproti roku 2005, v roce 2007 se již růst zpomalil na 3 %, v roce 2008 zaznamenal reálný HDP poprvé pokles o 0,2 % a dostal se tak do záporných hodnot, ve kterých se pohybuje do současnosti. Prudké snížení reálného HDP nastalo mezi léty 2008 a 2009 postiženými celosvětovou hospodářskou krizí. Další propad se odehrál v období 2010 až 2011. Následující graf (Graf 4) zobrazuje vývoj reálného HDP od roku 2006, přičemž procentuelní změny v grafu jsou vztaženy k roku 2005.

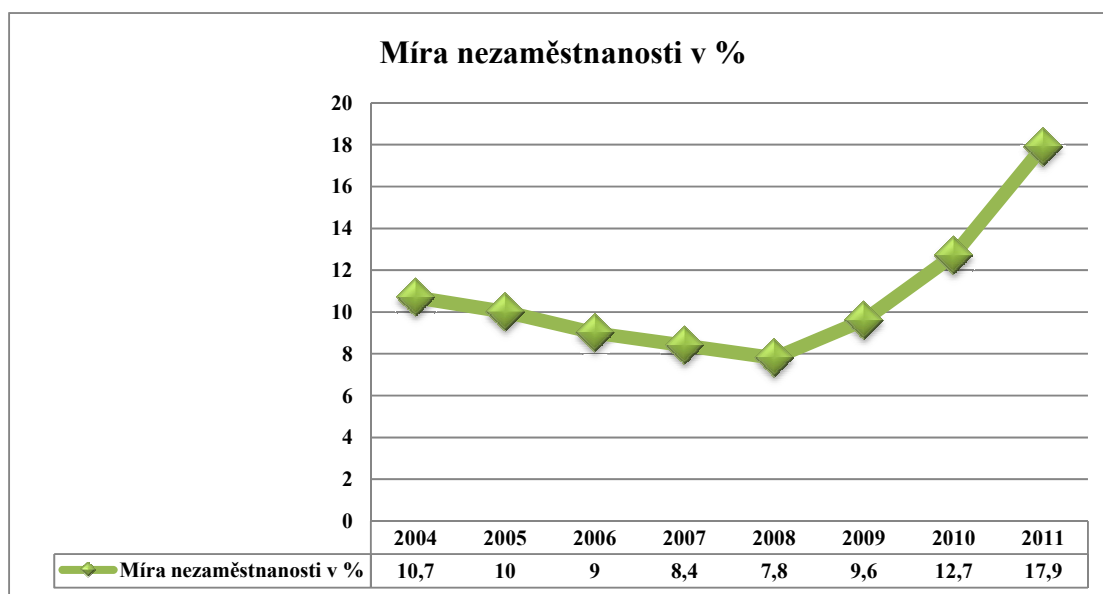
Graf 4 – Vývoj reálného HDP v % v Řecku, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

Dle Ministerstva zahraničních věcí ČR [30] je propad HDP mnohem rychlejší, než se předpokládalo a reflektuje další zhoršení všech dílčích ukazatelů reálné ekonomiky. Objem průmyslové výroby klesl za první polovinu roku 2012 o 4,8 % a maloobchodní obrat klesl o 10,8 %. Velkoobchodní obrat klesl za druhý kvartál roku 2012 dokonce o 15,2 % a obrat prodeje automobilu o neuvěřitelných 38,7 % za týž období. Klesl též obrat pro Řecko mimořádně významných služeb souvisejících s cestovním ruchem, konkrétně o 20,8 % za druhý kvartál roku 2012 a to i přesto, že počet příletů zahraničních turistů zůstal zhruba na stejné úrovni.

Červnové prognózy OECD 2012 [33] předpokládají, že by se měl v následujícím období pokles reálného HDP mírně zpomalit a to z 6,9 % na 5,3 % v roce 2012. V roce 2013 se počítá dokonce s poklesem o pouhých 1,3 % oproti roku 2012, což je při současném vývoji řeckého hospodářství hodnota dle mého názoru přinejmenším příliš optimistická.

2.1.3 Nezaměstnanost

Velmi znepokojivý vývoj zaznamenává i další makroekonomický ukazatel, kterým je nezaměstnanost. Z dat OECD [33] vyplývá, že hodnota tohoto ukazatele nabývala poměrně vysokých hodnot i v době před krizí, nicméně až do roku 2008 pomalu klesala. S příchodem globální hospodářské krize nastává i prudký nárůst míry nezaměstnanosti. V roce 2009 se míra nezaměstnanosti zvýšila oproti předchozímu období o 1,8 %, v dalším roce však již míra nezaměstnanosti vykazovala nárůst o 3,1 % a v roce 2011 se vyšplhala na 17,9 % a navýšila se tak o 5,2 % oproti předchozímu období. Z těchto údajů je patrné, že tempo růstu míry nezaměstnanosti v Řecku se neustále zvyšuje a stává se tak pro Řecko velkým problémem (viz. Graf 5).

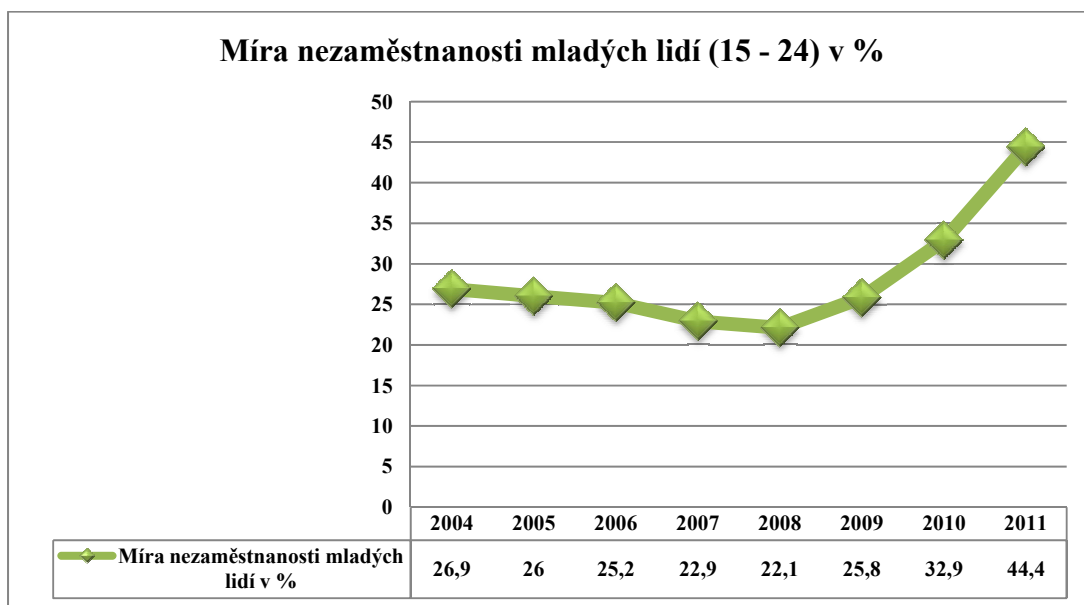

Graf 5 – Míra nezaměstnanosti v Řecku v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

Míra nezaměstnanosti v Řecku stoupá i nadále a dle únorových dat [33] 2013, dosahovala v říjnu 2012 již 26,8 %, což je oproti roku 2011 8,9% nárůst.

Z dat OECD dále vyplývá, že 49,6 % z celkové nezaměstnanosti v roce 2011 představuje podíl dlouhodobě nezaměstnaných, to znamená nezaměstnaných 12 měsíců a více. Tento podíl měl až do roku 2009 snižující se tendenci, avšak nyní je opět vzrůstající.

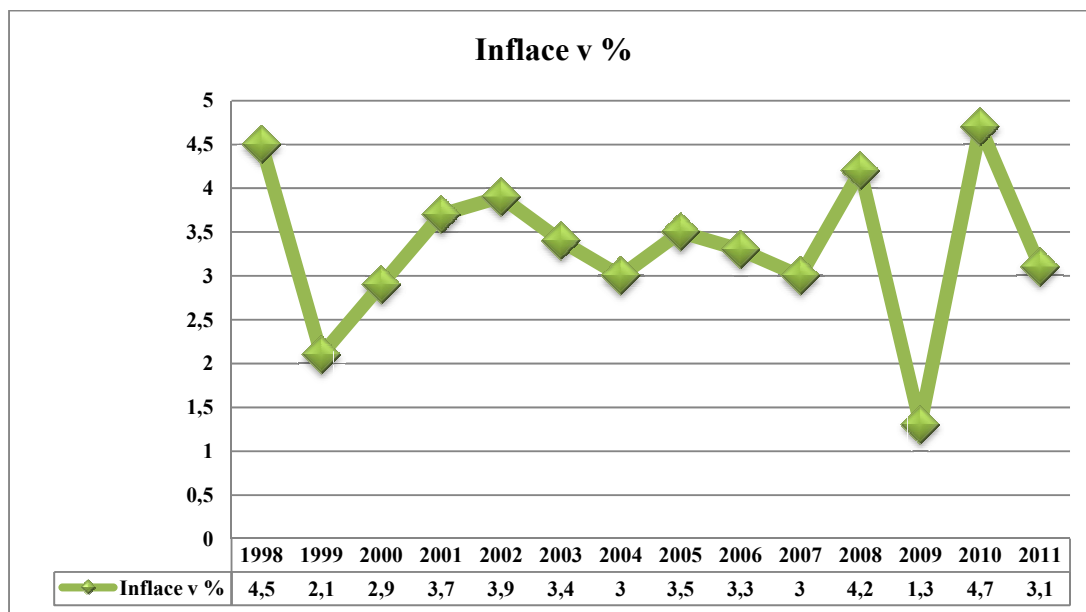
Nejkatastrofálněji si však v Řecku stojí nezaměstnanost u mladých lidí, tzn. ve věku 15 až 24 let. Procento nezaměstnaných v tomto věku vykazuje obrovská čísla a navíc má od roku 2008 neustále rostoucí tendenci, což dokládají i data OECD. Jak je vidět v následujícím grafu (Graf 6), nezaměstnanost u mladých lidí nejvíce vzrostla mezi rokem 2010 a 2011 a to o neuvěřitelných 11,5 % na hodnotu 44,4 %, jen pro srovnání, v ČR činí nezaměstnanost u mladých lidí v témže období 18 %.

Graf 6 – Míra nezaměstnanosti mladých lidí v Řecku v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

2.1.4 Inflace

Inflace v Řecku nedosahuje žádné extrémní hodnoty. Nejvyšší inflace od roku 1998 zde byla, dle dat OECD [33] získaných metodou CPI, v roce 2010 a to 4,7 %. Vývoj procentuálních změn inflace je zachycen na následujícím grafu (Graf 7).

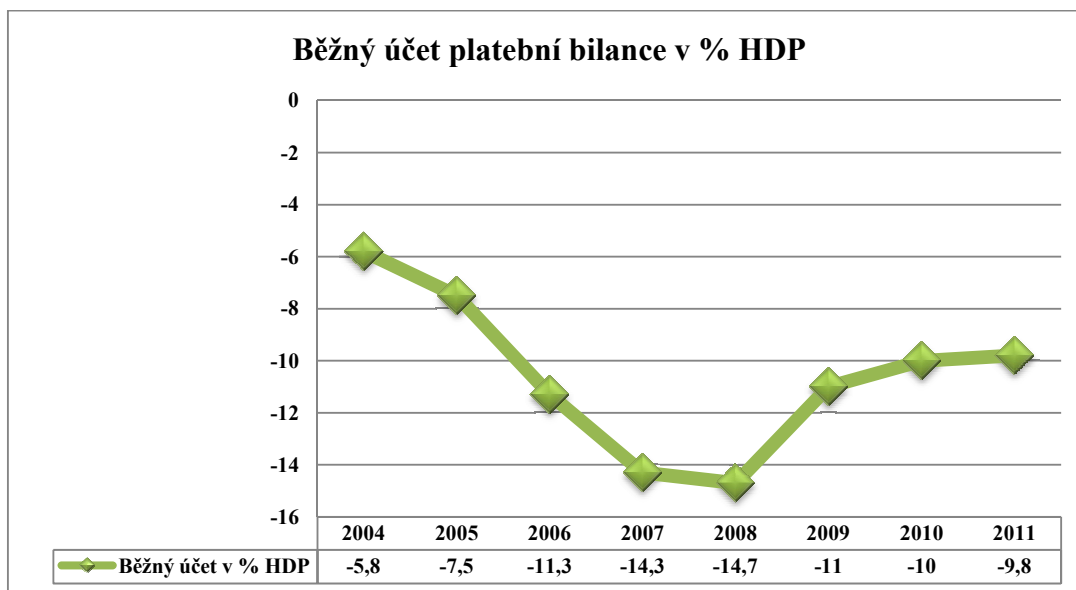

Graf 7 – Inflace v Řecku v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

Inflace v Řecku, dle [17], nadále klesá, v lednu 2012 dokonce klesla na nulu, což znamená, že se nachází na nejnižší hodnotě v novodobé historii. Podle ekonoma finančního ústavu Eurobank Platona Monokrusoa proces dezinflace pokračuje z důvodů sílení důsledků úpravy platů, což se projevuje na domácí poptávce, přičemž Monokrusos nevyklučuje v dalších měsících ani negativní hodnotu indexu. Inflace tak pod tlakem úsporných opatření, které musí řecká vláda aplikovat, nevykazuje zdravý vývoj.

2.1.5 Platební bilance

Velmi sledovanou položkou platební bilance je běžný účet. Data OECD [33] vykazují, že se již několik let nachází v záporných hodnotách a vykazuje tak deficit. Následující graf (Graf 8) zobrazuje vývoj hodnot běžného účtu od roku 2004, přičemž je patrné, že až do roku 2008 deficit běžného účtu poměrně rychlým tempem rostl. Od roku 2008 pak mírně klesal až do roku 2011, nicméně nutno podotknout, že tento pokles byl neustále se zpomalující.

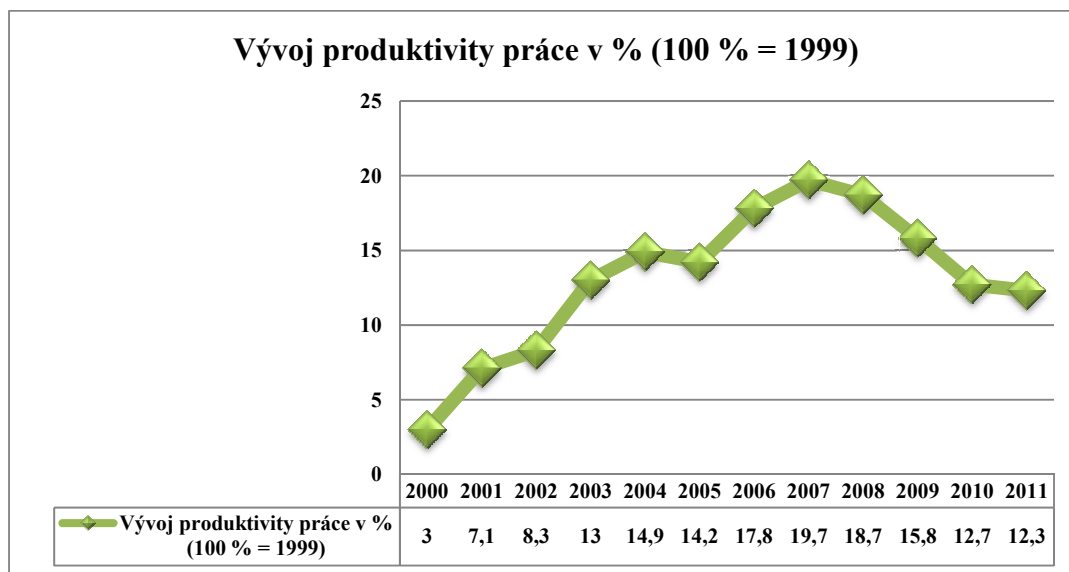
Graf 8 – Běžný účet platební bilance v Řecku v % HDP, zdroj: OECD, citováno 16.2. 2013

Finanční noviny 19. února 2013 [18] uveřejnily, že deficit běžného účtu platební bilance Řecka se snížil i v loňském roce, tedy v roce 2012, a to o 73 % na 5,58 mld. EUR. Nacházel se tak nejnižší od doby vstupu Řecka do Eurozóny, což vypovídá o tom, že řecká ekonomika začíná reagovat na úsporná opatření. V článku se dále uvádí, že k poklesu deficitu přispěl propad dovozu, po odpisu části dluhu a dále pak pomohly nižší platby úroků.

2.1.6 Produktivita práce

Odborníci udávají v otázce týkající se hospodářské krize v Řecku jako jeden z důvodů, proč Řecko podlehl krizi v takovém rozsahu, jeho nízkou produktivitu práce. Dle údajů, které předkládá OECD [33] Řekové pracují 2 109 hodin za rok, což je mnohem více než většina lidí zemí OECD, kteří průměrně pracují 1 749 hodin za rok. Oproti tomu například lidé v Německu pracují pouze 1 419 hodin za rok. Paradoxně nejméně času v práci tráví lidé v úspěšných ekonomikách, jako jsou Holanďané, již zmiňovaní Němci, či Norové. [22] Odpracované hodiny však nepředstavují produktivitu práce, neboť pracující Němec může za stejný čas vytvořit více produktu, než pracující Řek. Je nutné též přihlédnout ke skutečnosti, že Německo a další úspěšné státy využívají špičkové technologie a mají velmi rozvinutý průmysl, který je mnohem efektivnější a zároveň konkurenceschopnější než v Řecku. Skutečnost, že je produktivita práce Řecka nižší než v Německu dokazuje i článek ČNB [5], jež byl uveřejněn již v září 2009 a v němž je uvedeno, že řecká produktivita kolísá na úrovni cca 55 % německé produktivity práce.

Následující graf (Graf 9) vycházející z dat OECD [33] zobrazuje procentuální vývoj produktivity práce v Řecku od roku 2000, přičemž změny v procentech jsou vztaženy k roku 1999, tedy procentuální navýšení či snížení produktivity práce oproti roku 1999, přičemž je vycházeno z meziročních změn. Z grafu je patrné, že světová hospodářská krize v roce 2008 se projevila i v produktivitě práce, neboť právě v tomto roce začala produktivita práce výrazněji klesat. OECD uvádí, že v roce 2012 by měla produktivita práce oproti roku 2011 vzrůst o 2,1 %.

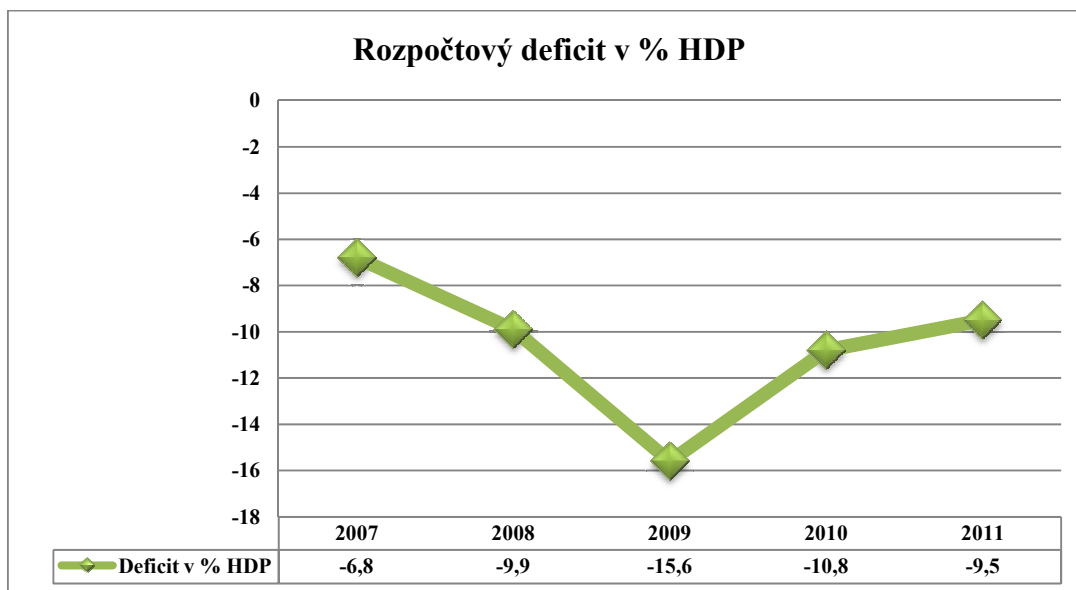

Graf 9 – Vývoj produktivity práce v Řecku v %, zdroj: OECD, citováno 16.2. 2013

2.1.7 Rozpočtový deficit a vládní dluh

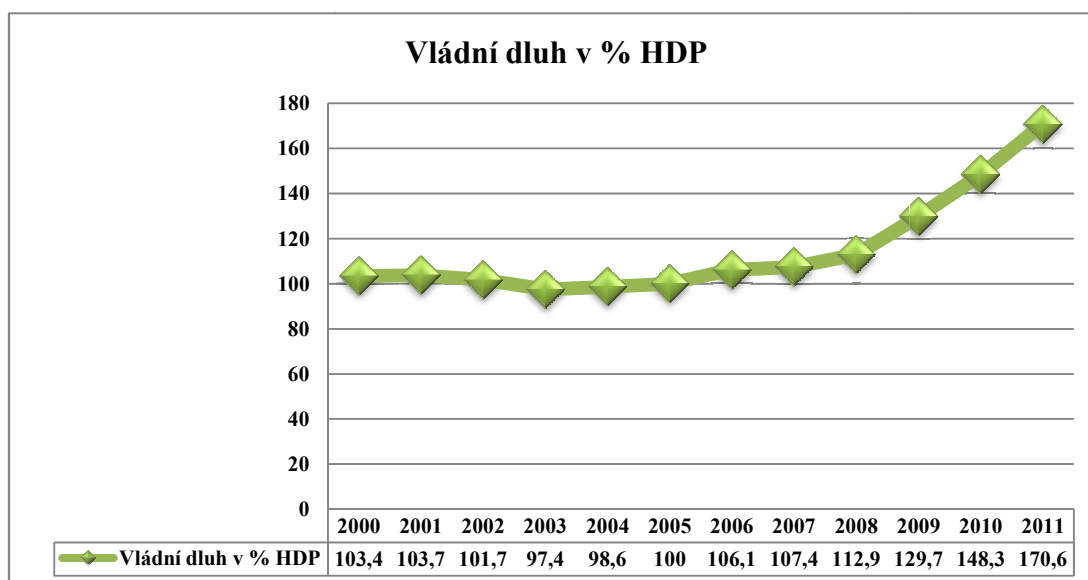
Řecko se již dlouhodobě potýká s předlužením. S tím souvisí i rozpočtový deficit, neboť jak již bylo výše zmíněno, vládní dluh vzniká z jednotlivých rozpočtových deficitů. Úkolem Řecka je tedy nyní vytvářet rozpočty s co nejnižšími deficity, což není v době recese nejsnazší a přináší to s sebou vysoké vládní škrty. Úspory jsou však pro Řecko podmínkou pro další pomoc od EU. Následující graf (Graf 10) zobrazuje rozpočtové deficity v Řecku jako procento HDP. Data v grafu, poukazují na to, že rozpočtový deficit dosahuje značných hodnot a to i přesto, že od roku 2009 klesá. Pro rok 2012 OECD udává deficit 6,9 % a i v následujících letech se předpokládá postupné snižování deficitu.

Graf 10 – Rozpočtový deficit v Řecku v % HDP, zdroj: OECD, citováno 16.2. 2013

I přesto, že je deficit v Řecku postupně snižován a dochází k restrukturalizaci dluhu (viz výše), zadlužení je stále příliš vysoké. OECD v tomto případě udává vládní dluh jako % HDP nejnověji pro rok 2010. Vzhledem k této skutečnosti jsou využity data Eurostatu [15]. Následující graf (Graf 11) zobrazuje průběh růstu vládního dluhu v Řecku, přičemž je z něj patrné, že již v době vstupu Řecka do Eurozóny v roce 2001 přesahoval vládní dluh 100 % HDP, čímž tedy nebylo splněno Maastrichtské kritérium pro vstup do Eurozóny.

Graf 11 – Vládní dluh v Řecku v % HDP, zdroj: Eurostat, citováno 16.2. 2013

2.2 Itálie

Itálie je jedním ze zakládajících členů EU roku 1952. Itálie je charakterizována jako země převážně hornatá s výjimkou Pádské nížiny. V Itálii se též nachází dva malé nezávislé státy Vatikán v Římě a Republika San Marino. Je zde dvoukomorový parlament sestávající se ze Senátu a Poslanecké sněmovny, přičemž volby se konají každých pět let. Italský poloostrov se však zrodil již v středověkém humanismu a renesanci a pomáhal utvářet evropskou politickou ideu, filozofii a v neposlední řadě umění. Centrum Římské říše po sobě tedy zanechalo značné archeologické, kulturní a literární dědictví. [11]

Ministerstvo zahraničních věcí ČR [30] uvádí jako hlavní odvětví v zemi cestovní ruch, móda (textilní, oděvní, kožedělný a obuvnický průmysl), strojírenství, chemie, automobilový průmysl a potravinářský průmysl. Nejdůležitějším sektorem italského hospodářství z hlediska zapojení Itálie do mezinárodního obchodu je průmysl a to i přesto, že se na tvorbě HDP podílí pouhými 23 % a to z toho důvodu, že stejně jako v jiných průmyslově vyspělých zemích ustoupil průmysl sektoru služeb. Italský textilní a obuvnický průmysl se však v posledních letech potýká s velkým tlakem asijské (především pak čínské) konkurence, jež ohrožuje pozice italských výrobců oděvů, obuvi a módních doplňků nízkými náklady tzn. pro zákazníky příznivějšími cenami. Dalším velmi významným odvětvím průmyslu v Itálii je hutnický průmysl, jenž každoročně nalézá své zákazníky mezi předními strojírenskými firmami, přičemž Itálie jednoznačně patří k strojírenským mocnostem Evropy, díky čemuž se také hutnictví v Itálii rozvinulo takovým způsobem, že dnes vyváží své produkty například do takové mocnosti, jakou je Německo, ale i do dalších států. V 70. letech se Itálii začal rozvíjet též model průmyslových klastrů, jež spočívá v seskupení malých a středních podniků soustředěných geograficky na určitém území, navzájem spolupracujících a to jak v oblasti ekonomické tak i sociální. Vzájemná spolupráce podniků by tak měla napomoci postupnému zvyšování konkurenceschopnosti v Itálii. Mezi klíčové aktivity průmyslových klastrů v Itálii patří mechanika, automatizace, guma a plasty.

Dle výše zmíněných informací se jeví nepravděpodobné, že by Itálie mohla mít hospodářské problémy stejně jako již rozebírané Řecko. Avšak i Itálie se potýká s vysokým zadlužením, které dle Eurostatu [15] v roce 2011 dosahovalo 120,7 % HDP. Nutno však zmínit, že zadlužení Itálie je problémem již dlouhodobým a to i v době před úderem celosvětové hospodářské krize.

Otázkou tak zůstává, proč Itálie, země, kde je již zmíněný strojírenský průmysl druhým největším v Evropě a kde bydlí čtyři pětiny rodin ve svém, neboť jsou mnohem méně zadluženy než rodiny v USA, Velké Británii či ve Francii, navíc zde platí, že primární rozpočet státu dosahuje každoročně vyšších příjmů než výdajů, se nachází v krizi. Ratingové agentury snížily Itálii hodnocení právě kvůli vysokému zadlužení, neboť Itálie musí ročně splácet miliardy EUR úroků. Zásadní příčinou italské krize však je přijetí eura v roce 1999. Profesor Pietro Reichlin vysvětluje tuto příčinu tak, že Itálie vstoupila do jednotné měny za cenu přísné rozpočtové politiky a právě v této době podle něj měly být provedeny důležité reformy, což se však nestalo a italské hospodářství ztratilo konkurenceschopnost a současně taktéž možnost řešit tuto situaci devalvací italské liry. [14]

2.2.1 Zhodnocení hospodářského vývoje

Vysoký vládní dluh, zpomalující ekonomika, dluhová krize v Eurozóně a dále také nedůvěra investorů ve schopnost vlády, v jejímž čele stál Silvio Berlusconi, přijmout účinná protiopatření, to vše vedlo v létě a na podzim roku 2011 ke krizi na trhu italských vládních dluhopisů. ECB brzdila od srpna roku 2011 strmý růst úrokových sazeb z italských vládních obligací svými intervenčními nákupy na sekundárním trhu, zatímco italská vláda schválila v červnu a v srpnu dva balíky fiskálních restriktivních opatření. I přes tato opatření přikročili hlavní světové ratingové agentury v září a říjnu téhož roku k výraznému zhoršení hodnocení rizikovosti italských závazků, což způsobilo další růst úroků z italských vládních dluhopisů. Nový vládní kabinet vedený ekonomem Mariem Montim tak přikročil k přijetí třetího balíku fiskálních restriktivních opatření s cílem skutečně dosáhnout již v roce 2013 vyrovnaného rozpočtu. Rozpočtová opatření umožnila na začátku prosince snížení spreadu¹. Úroková sazba vládních dluhopisů se následně během prvního pololetí roku 2012 dostala na minimum, avšak v souvislosti s vývojem v Eurozóně, zejména v Řecku a Španělsku, ale i v návaznosti na nejistoty kolem vytvoření tzv. antispreadového štítu dohodnutého v červnu ER se spread znovu zvýšil a úrokové sazby italských dluhopisů tak zůstaly relativně vysoké a Itálie je stále citlivá na vnější vývoj. [30] V prosinci 2012 se italský premiér Mario Monti rozhodl po schválení rozpočtu na rok 2013 odstoupit, k čemuž ho vedla ztráta podpory strany „Lid svobody“ expremiéra Silvia Berlusconiho a necítil tak parlamentní důvěru. [14] Toto Montiho rozhodnutí vedlo v Itálii k předčasným volbám, které se konaly 24. a 25. února 2013. [21]

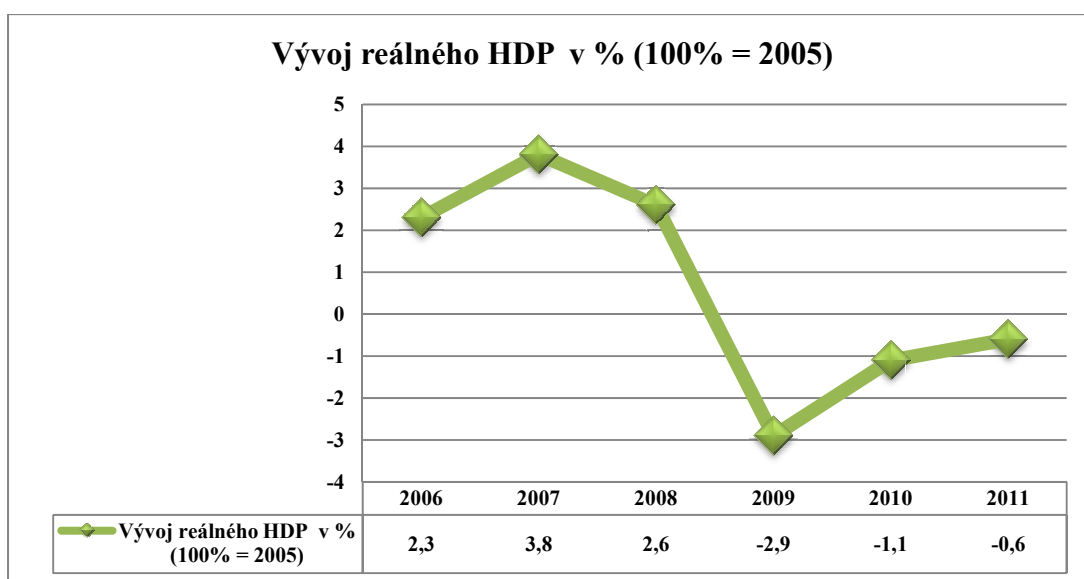
---

¹ spread je rozdíl mezi nejlepší nabídkou, tedy kurzem, za který lze investorem koupit, a poptávkou, což je kurz, za který lze prodat, přičemž spread je nákladem investora [35]

2.2.2 HDP

Dle údajů OECD [33] zaznamenal HDP Itálie pokles o 1,2 % v roce 2008 oproti předešlému roku 2007, z čehož plyne, že i zde byl patrný vliv celosvětové hospodářské krize. Nejrapidnější pokles zaznamenal vývoj HDP v roce 2009, kdy došlo ke změně oproti předešlému roku o 5,5 %. V následujících letech HDP mírně vzrůstal, avšak dle předběžných dat OECD by mělo dojít již v roce 2012 k opětovnému poklesu HDP oproti roku 2011 a to 1,7 % a následně pak i v mezi lety 2012 a 2013 by měl HDP klesnout o 0,4 %.

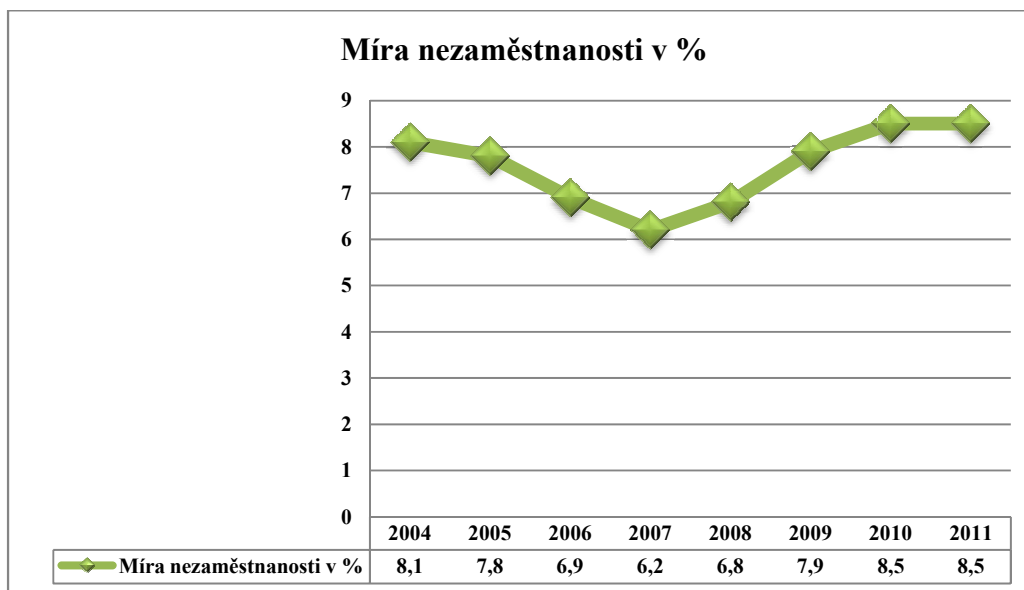
Následující graf (Graf 12) zachycuje vývoj HDP od roku 2005, přičemž změny v % jsou vztaženy k roku 2005.

Graf 12 – Vývoj reálného HDP v Itálii v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

2.2.3 Nezaměstnanost

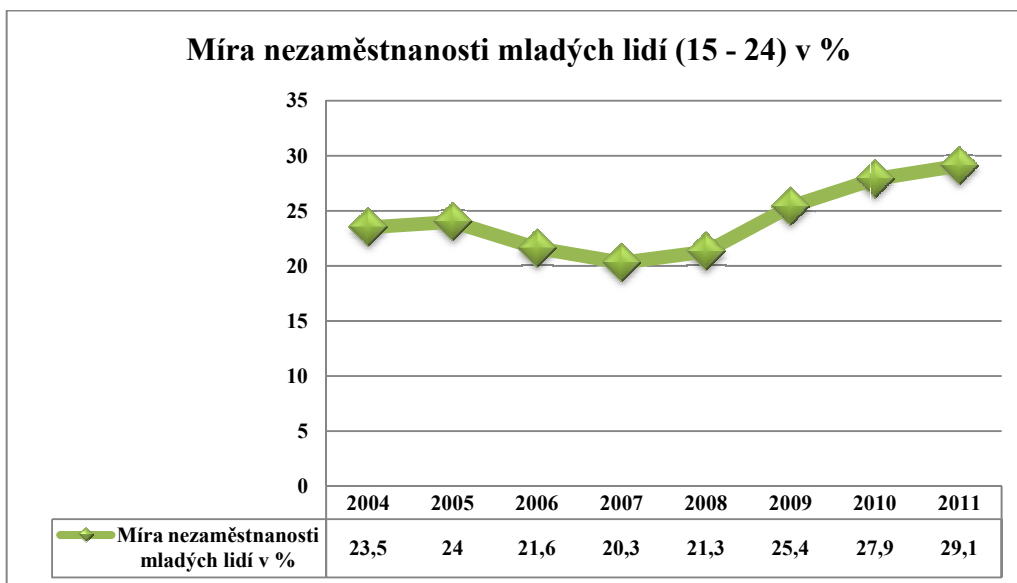
Nezaměstnanost v Itálii až do roku 2011 nezaznamenala prudký nárůst. Dle OECD [33] v roce 2008, kdy se v mnoha zemích světa projevil již mnohokrát zmiňovaná hospodářská krize, zaznamenala nezaměstnanost v Itálii nárůst z 6,2 % v roce 2007 na 6,8 % v roce 2008. Avšak ani v dalších letech nezaznamenávala nezaměstnanost v Itálii závratných hodnot. V roce 2010 dosahovala nezaměstnanost stejně jako v roce 2011 8,5 %. Vývoj nezaměstnanosti v posledních letech v Itálii je znázorněn na následujícím grafu (Graf 13).

Graf 13 – Míra nezaměstnanosti v Itálii v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

Současný trend nezaměstnanosti v Itálii však nezaznamenává příznivý vývoj, neboť dle únorových dat [33] se v roce 2012 zvyšovala nezaměstnanost rychlým tempem, přičemž v listopadu a prosinci byla na úrovni 11,2 %, což je oproti roku 2011 nárůst o 2,7 %. Z těchto údajů je tedy patrné, že i přesto, že se Itálie snažila udržovat nezaměstnanost na stabilní úrovni, v posledních měsících se jí to nedaří a stává se tak nemalým problémem zdejší společnosti.

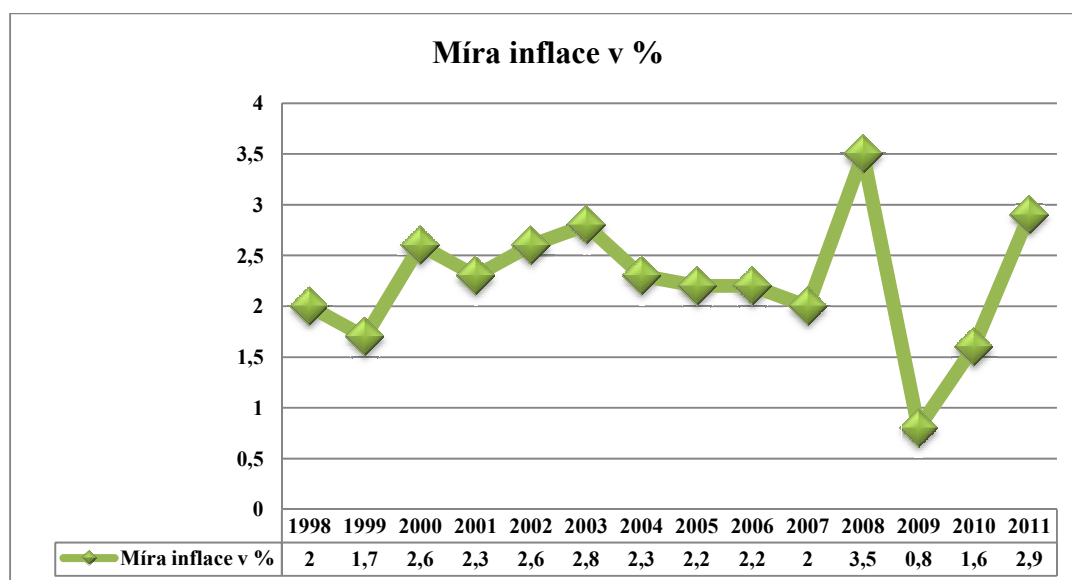
Itálie není výjimkou ani v neustále narůstající nezaměstnanosti u mladých lidí ve věku 15 až 24 let, která dosahuje nemalých hodnot již od roku 2004. V roce 2011 dosahovala míra nezaměstnanosti mládeže dle dat OECD [33] již 29,1 %. Vývoj nezaměstnanosti u mladých lidí v % zobrazuje následující graf (Graf 14).

Graf 14 – Míra nezaměstnanosti mladých lidí v Itálii v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

2.2.4 Inflace

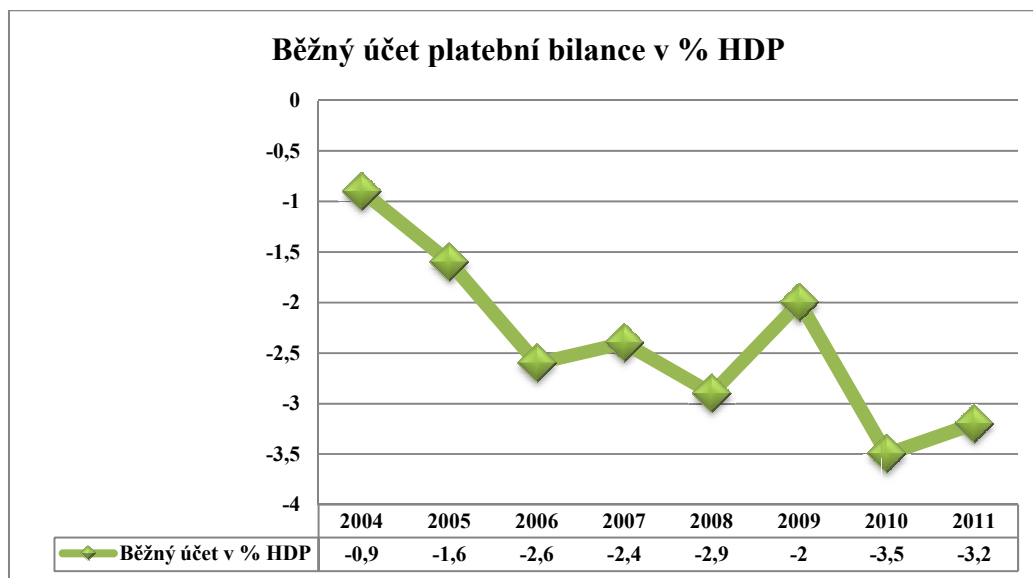
S Příchodem krize v roce 2008 inflace v Itálii stejně tak jako i v jiných zemích prudce klesla, viz následující graf (Graf 15). V Grafu 15 je zachycen vývoj inflace dle OECD [33] od roku 1998, je zde patrné, že nejvyšší inflace byla zaznamenána právě v roce 2008, přičemž v roce 2009 následoval prudký pokles inflace z 3,5 % v roce 2008 na pouhých 0,8 % v roce 2009.

Graf 15 – Míra inflace v Itálii v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

2.2.5 Platební bilance

Nejsledovanější složka platební bilance běžný účet se v Itálii již dlouhá léta nachází v záporných hodnotách. Z následujícího grafu, je patrné, že nejvyšší deficit běžného účtu platební bilance v posledních letech byl zaznamenán v roce 2010 a činil 3,5 % HDP, v roce 2011 činil deficit běžného účtu nepatrně méně a to 3,2 % HDP, viz Graf 16.

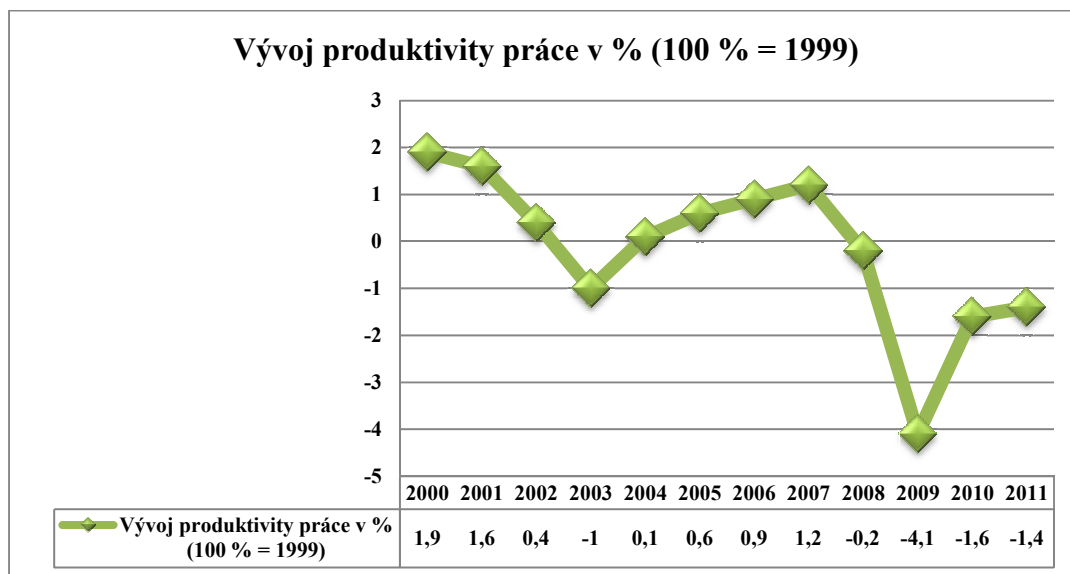

Graf 16 – Běžný platební bilance v Itálii v % HDP, zdroj: OECD, citováno 16.2. 2013

Dle Ministerstva zahraničních věcí ČR [30], se deficit obchodního účtu platební bilance, v prvních šesti měsících roku 2012 přiblížil k nulové hodnotě a to poprvé od roku 2004, tento pozitivní vývoj obchodního účtu je zejména zásluhou růstu exportu do Japonska, USA, zemí OPEC a Turecka.

2.2.6 Produktivita práce

Lidé v Itálii dle OECD [33] pracují 1778 hodin ročně, což je nepatrně více než většina lidí v zemích OECD, kde se v průměru pracuje 1749 hodin ročně. I přesto se Itálie v ohledu produktivity práce potýká s problémy, jak již vyplývá z následujícího grafu (Graf 17), jež zaznamenává vývoj produktivity práce od roku 2000, přičemž procentuální změny v jednotlivých letech jsou vztaženy k roku 1999. Z grafu je patrné, že největší propad postihl produktivitu práce mezi lety 2008 a 2009, kdy došlo k poklesu o 3,9 %, avšak produktivita klesala již v roce 2008, kdy byl oproti roku 2007 zaznamenán pokles o 1,4 %.

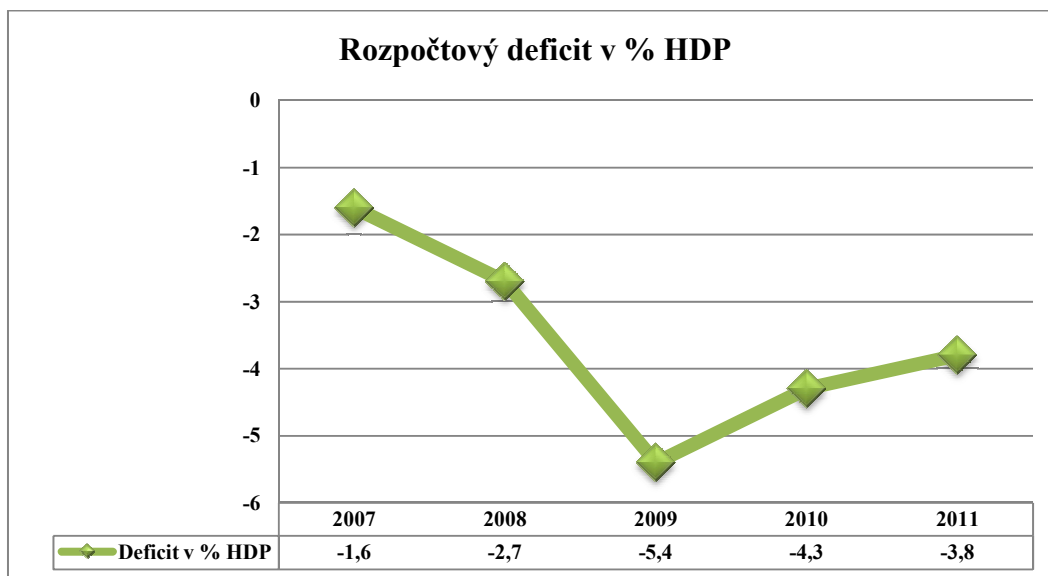
Graf 17 – Vývoj produktivity práce v Itálii v %, zdroj: OECD, citováno 16.2. 2013

Problémem produktivity práce v Itálii je zejména rychlejší růst mzdových nákladů než reálného HDP a zaměstnanosti, přičemž dochází ke snižování konkurenceschopnosti. Vytrvale slabý růst produktivity práce vytvořil situaci, v níž se jednotkové mzdové náklady nesnižují dokonce ani v případě, že reálné mzdy stagnují či klesají. [36] Ani předběžné údaje OECD o produktivitě práce pro rok 2012 [33] však nejsou pozitivní a udávají pokles produktivity oproti roku 2011 o 1,7 %, přičemž další pokles je očekáván též v roce 2013 a to o 0,3 % oproti roku 2012.

2.2.7 Rozpočtový deficit a vládní dluh

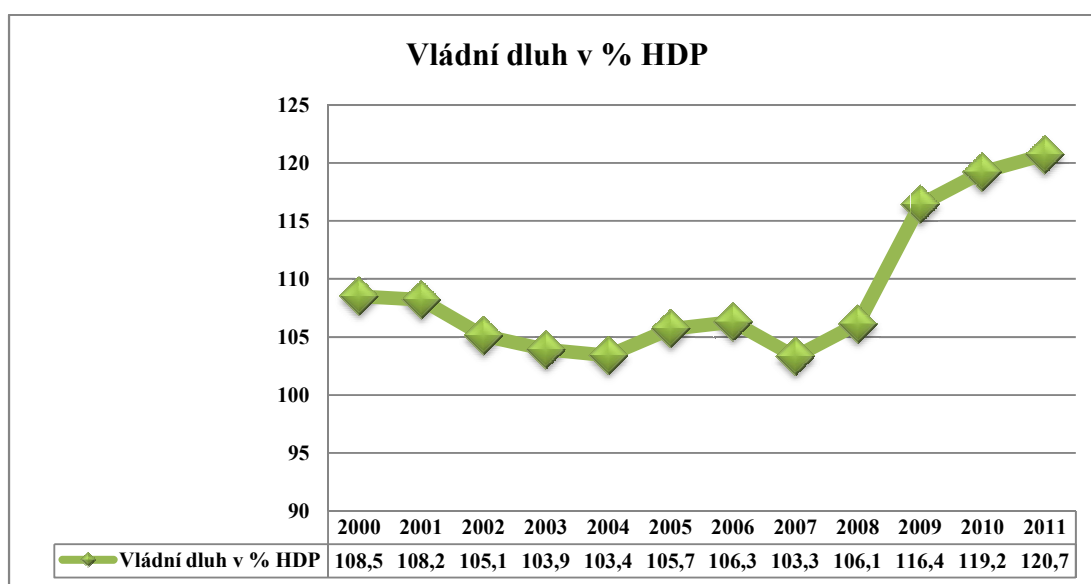
Z výše uvedených informací týkajících se Itálie obecně tedy mimo jiné vyplývá, že vysoký vládní dluh je pro Itálii charakteristickým již dlouhá léta, přičemž cílem tamní vlády je vytvářet přebytkový rozpočet a postupně tak dluh snižovat. [30] Následující graf (Graf 18) představuje průběh deficitu v posledních letech od roku 2007. Nejvyšší rozpočtový deficit za poslední léta byl dosažen v roce 2009 a to 5,4 %, následující roky pak deficit mírně klesal, přičemž i v následujících letech by měl deficit klesat. V roce 2012 je OECD předběžně udávána hodnota 3 % a pro rok 2013 je očekáván deficit 2,9 %. V roce 2014 je však opět očekáváno mírné zvýšení deficitu a to na hodnotu 3,4 %.

Graf 18 – Rozpočtový deficit v Itálii v % HDP, zdroj: OECD, citováno 16.2. 2013

Ačkoli Itálie nedosahuje takové výše deficitů, jako například Řecko, přesto i zde je tento ukazatel třeba řešit, a to právě za účelem postupného snižování vysokého zadlužení země. Následující graf (Graf 19) představující vývoj vládního dluhu v Itálii od roku 2000 vychází stejně jako v případě Řecka z dat Eurostatu [15] a to z již zmíněného důvodu. V grafu (Graf 19) je vidět, že se Itálie snažila až do roku 2008 dluh snižovat, avšak nutno podotknout, že dle Eurostatu již v roce 1995 představoval vládní dluh Itálie 120,9 % HDP, z čehož lze vyvozovat, že zadlužení v Itálii je již dlouhodobý problém, se kterým prakticky Itálie „umí“ vycházet. V roce 2011 je Itálie se svým dluhem 120,7 % druhým nejzadluženějším státem v EU (hned po Řecku).

Graf 19 – Vládní dluh v Itálii v % HDP, zdroj: Eurostat, citováno 16.2. 2013

2.3 Španělsko

Španělsko je konstituční monarchií s dědičným monarchou a dvoukomorovým parlamentem tzv. Cortes. Ústava platná od roku 1978 uznává jazykovou a kulturní rozmanitost v rámci jednoho státu. Existuje zde 17 autonomních regionů, přičemž každý z nich má vlastní přímo volené orgány. Členem EU je Španělsko od roku 1986 a členem Eurozóny od roku 1999. [11]

Ve Španělsku je poměrně silný sektor služeb, přičemž, jak uvádí Ministerstvo zahraničních věcí ČR [30], rozhodující složkou sektoru služeb je z 60 % obchod, zejména pak velkoobchod a zprostředkování velkoobchodu. Nejvýznamnějšími poskytovateli služeb jsou autonomní oblasti Madrid, Katalánsko, Andalusie a Valencie. Významným zdrojem příjmů do státního rozpočtu jsou též příjmy z cestovního ruchu a to i přesto, že se jeho objem snížil o 5,6 %. Jeho podíl na HDP se v posledních letech pohybuje kolem 11 % a je zde zaměstnáno kolem 12 % pracovní síly. Až do roku 2006 bylo spolu s cestovním ruchem jedním z hlavních odvětví španělské ekonomiky stavebnictví, avšak v souvislosti s celosvětovou hospodářskou krizí se projevil útlum tohoto odvětví již v roce 2007, jenž se v roce 2008 ještě prohloubil. Významnou součástí hospodářství dle zdrojů [11], [30] je také zemědělství a to i přes negativní vlivy jakými jsou vysoká nadmořská výška, členitý reliéf země, nedostatek vodních srážek, který způsobuje pravidelně závažné problémy. Produkuje se zde zejména ovoce a zelenina, olivový olej a víno.

2.3.1 Zhodnocení hospodářského vývoje

Španělsko vstoupilo do Eurozóny v roce 1999. Dle ekonoma Pavla Kohouta [23] se může vstup do Eurozóny ekonomik různých zemí promítnout různým způsobem, přičemž v případě Španělska mělo přijetí eura za následek mimořádný hospodářský růst, neboť to usnadnilo mezinárodní pohyb kapitálu, čímž byly zesíleny příznivé účinky reforem bývalého premiéra Aznara. Španělsko, tak ještě v roce 2007 procházelo hospodářským růstem, kdy nezaměstnanost, jež v 90. letech dosahovala 20 %, poklesla na úroveň 8,2 %. Rychlý hospodářský růst byl dle Kohouta doprovázen a z části i způsoben obrovským boomem na trhu nemovitostí. Nemovitosti byly financovány zejména hypotékami bank, přičemž 96- 98 % úvěrů na bydlení bylo strukturováno jako půjčky s variabilním úrokem. Úrokové sazby byly ve Španělsku v období přijetí eura v průměru na úrovni 0,1 % nad inflací. Kohout dále uvádí, že v průběhu dlouholetého poklesu či stagnace si mnozí investoři, developeři a realitní agenti

zvykli na to, že „nízké úrokové sazby tu budou navždy“. Ačkoli má Španělsko o pětinu méně obyvatel než Velká Británie, před rokem 2007 převyšovala španělská výstavba úroveň britské výstavby pětinasobně. Avšak již v roce 2005 začala ECB zvyšovat krátkodobé úrokové sazby a někteří klienti tak začali mít se splácením hypoték potíže. V důsledku toho prudce oslabily akcie některých realitních společností, což byl jen jakýsi předstupeň poklesu cen nemovitostí. Kohout uvádí, že španělské rezidenční nemovitosti v rozmezí let 1999 – 2005 získávaly na ceně v průměru o 15 % ročně, to však nelze považovat za dlouhodobě udržitelný vývoj. A tak se právě již v roce 2007 projevovalo to, že trvalo čím dál delší dobu prodat nově dokončenou nemovitost, zatímco v roce 2003 trval prodej průměrně 23 měsíců, v roce 2007 to bylo již 35 měsíců s rostoucím trendem. Dalším problémem je, že ve Španělsku se ceny nemovitostí v té době určovaly podle posudků odhadců, nikoli na základě tržních cen, výsledkem čehož bylo prostředí, ve kterém odhadci často cenu nadhodnocovali, neboť byli placeni prodávající stranou. Lidé tak získávali jistotu, že se ceny nemovitostí mohou nadále jen zvyšovat, podobně tomu bylo právě i v Americe. Objem majetku, který vlastnily španělské domácnosti v roce 2004, činil 509 % HDP.

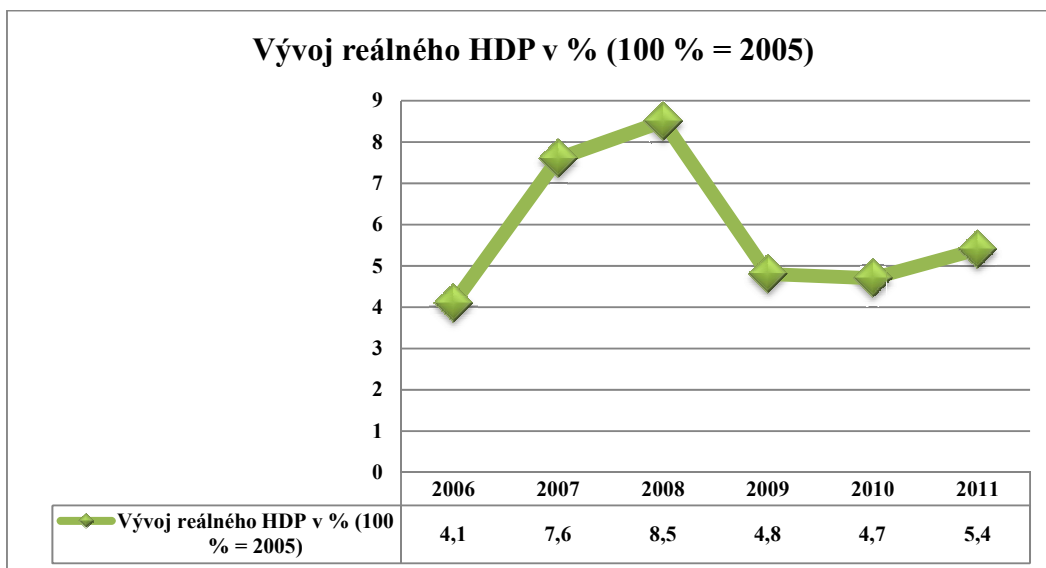
V roce 2008 bylo očekáváno výrazné zpomalení ekonomiky ve Španělsku, avšak vývoj situace překonal prognózy i nejpesimističtějších ekonomických analytiků, což uvádí Ministerstvo zahraničních věcí ČR [30], dle jehož údajů původní makroekonomický scénář vlády předpokládal hospodářský růst na úrovni 3,1 %, postupně byl pak snižován na 2,5 % a na 1,6 %, přičemž nakonec skončil meziroční růst HDP na úrovni 0,9 % a to jen díky výsledkům ve 2. polovině roku 2007. V souvislosti s tímto velmi špatným vývojem španělského hospodářství tak došlo v roce 2008 i ke snížení jeho hodnocení agenturou Standard & Poor's z maximálního AAA na AA+. V roce 2009 se zpomalení a následný pokles hospodářského růstu projevil již naplno poklesem HDP, průmyslové výroby, stavební výroby, vývozu a dovozu. Hospodářský pokles znamenal i poměrně velkou ztrátu pracovních příležitostí, která zvýšila ve Španělsku nezaměstnanost. Vláda se snažila podpořit reaktivaci ekonomiky a zmírnit sociální dopady hospodářské krize, avšak tyto vládní podpory měly za důsledek růst deficitu státního rozpočtu a v neposlední řadě též růst státního dluhu. V roce 2011 se španělská ekonomika potýkala s vysokou nezaměstnaností a to dokonce nejvyšší v EU, nízkou konkurenceschopností podnikatelské sféry, poklesem průmyslu zejména automobilového a již zmiňovaného stavebnictví, dále ztrátou kredibility, vysokým schodkem veřejných financí a propadu veřejných investic.

Španělská hospodářská situace se však zhoršovala i v roce 2012. Zdroje [14], [24], [32] uvádí, že v říjnu roku 2012 Španělský statistický úřad oznámil pokles maloobchodních tržeb a to meziročně o 11 %. V roce 2012 se zde též projevil problém se splácením státního dluhu. V prosinci 2012 se španělská vláda formálně požádala o peněžní prostředky z evropských fondů k restrukturalizaci svého bankovního sektoru. Španělsko tak získalo dne 12. prosince 2012 finanční pomoc ve výši 39,5 mld. EUR. Banky by se tak měly s přispěním této finanční pomoci lépe vypořádat s nesplácenými úvěry, jejichž objem po zásahu realitního trhu krizí narostl. Z celkové částky 39,5 mld. EUR bylo 37 mld. EUR určeno pro čtyři největší banky, které již vláda zestátnila. Zbylé 2,5 mld. EUR obdržela tzv. „špatná banka“ Sareb, což je speciálně založený bankovní ústav za účelem odkupu nedobytných úvěrů a dalších pohledávek. Banky ve Španělsku však musí za tuto pomoc omezit rozsah aktivit a to o 60 %, snížit počet poboček o 50 %, přestat úvěrovat developery a měly by se spíše zaměřit na úvěrování drobné klientely, zejména pak na úvěry malým a středním podnikům.

Celkem by pak Španělsko mělo obdržet finanční pomoc od členských států Eurozóny prostřednictvím EFSF až 100 mld. EUR, což je uvedeno na stránkách EK [13]. Tato pomoc je podmíněna zvláštními politickými opatřeními, jedním z těchto opatření je, že Španělsko musí dostát svým závazkům při postupu snižování nadměrného schodku a dále napravit makroekonomickou rovnováhu.

2.3.2 HDP

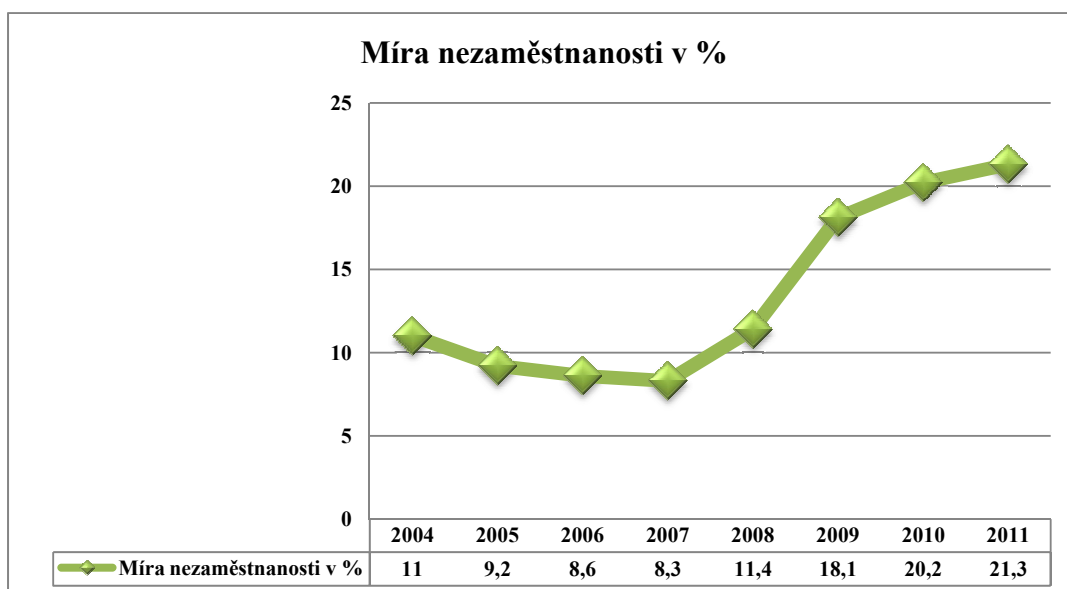
Vývoj HDP ve Španělsku od roku 2006 znázorňuje následující graf (Graf 20), přičemž procentuální změny grafem znázorněné se vztahují k roku 2005, jež je v tomto případě považován za výchozí. Největší propad byl zaznamenán mezi lety 2008 a 2009, kdy HDP kleslo o 3,7 %. V následujícím období mezi roky 2009 a 2010 již nebyl propad tak značný, jednalo se o 0,1% pokles. Rok 2011 oproti roku 2010 dokonce zaznamenal mírný růst HDP a to o 0,7 %, avšak v roce 2012 je OECD předpokládán opět meziroční pokles o 1,6 %.

Graf 20 – Vývoj reálného HDP ve Španělsku v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

2.3.3 Nezaměstnanost

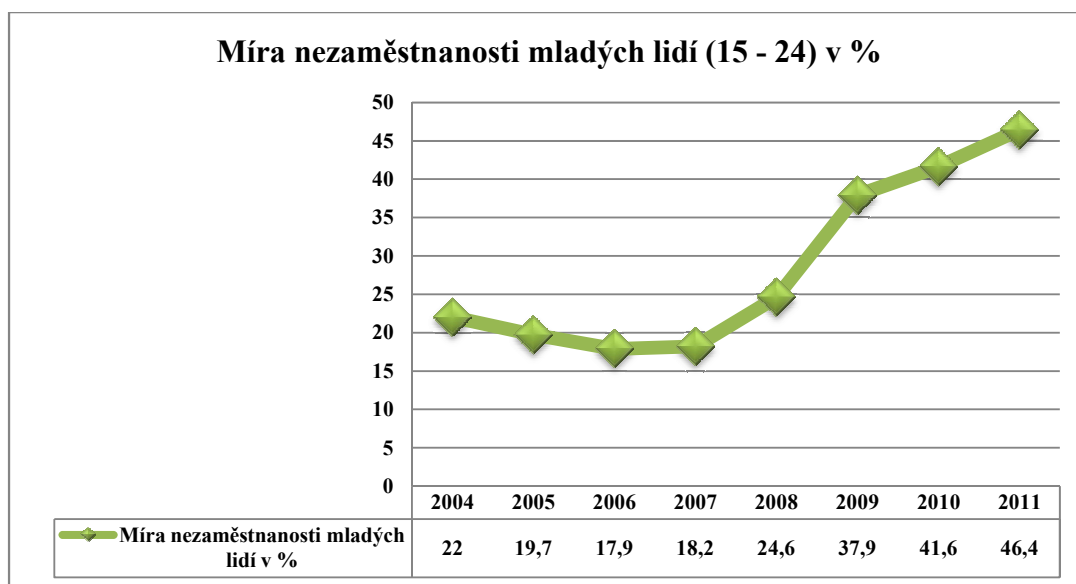
Problém nezaměstnanosti Španělska je známý. Následující graf (Graf 21) představuje průběh neustále se zvyšující nezaměstnanosti v této zemi. Největší nárůst nezaměstnanosti od roku 2004 do roku 2011 byl zaznamenán mezi lety 2008 a 2009 a to o 6,7 %. Španělsko je tak zemí s jednou z nejvyšších nezaměstnaností v EU.

Graf 21 – Míra nezaměstnanosti ve Španělsku v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

Únorová data [33] 2013 udávají další růst míry nezaměstnanosti i pro rok 2012, kdy měla být v prosinci dosažena hodnota 26,1 %, což je oproti roku 2011 nárůst o 4,8 %.

Míra nezaměstnanosti u mladých lidí je ve Španělsku též velmi vysoká, dalo by se říci, že téměř polovina všech mladých lidí nemá zaměstnání, což je velmi kritický stav. Následující graf (Graf 22) zobrazuje poměrně prudký růst, který míra nezaměstnanosti u mladých lidí zaznamenává od roku 2008, avšak ani v předcházejících letech nebyla nezaměstnanost mládeže nijak nízká.

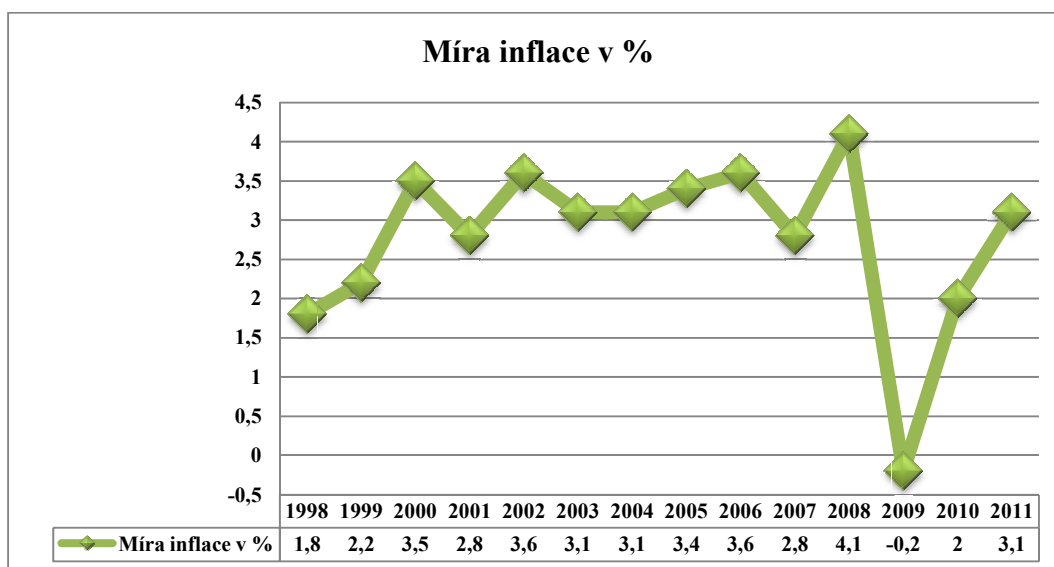
Graf 22 – Míra nezaměstnanosti mladých lidí ve Španělsku v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

Příčinou vysoké nezaměstnanosti ve Španělsku však není pouze krize, ale zejména poměrně neflexibilní trh práce. Dle zákona má ve Španělsku každý právo na dovolenou minimálně 30 dnů, navíc nevybrané dny nelze vyrovnat finančně. Hlavním problémem však je velmi obtížné propuštění zaměstnanců. Existují zde dvě možnosti propuštění, a to z „objektivních důvodů“, které vzniká například pozastavením výroby při nedostatečném odbytu, kdy má zaměstnanec nárok na minimální odstupné ve výši jednoho měsíčního platu, přičemž maximální odstupné může dosahovat výše příjmů až za dvanáct měsíců. Druhou možností je propuštění z „jiného důvodu“, kdy odstupné činí výši minimálně dvou měsíčních platů a maximálně výši čtyřicetidvou měsíčních platů. Druhý způsob je často uplatňován zdejšími odbory. Z tohoto důvodu upřednostňují zaměstnavatele udržení stávajících zaměstnanců a nepřibírání dalších, protože případné propuštění by pro ně znamenalo další nemalé náklady. Snahou španělské vlády tak je provést reformu pracovního práva, avšak španělské obyvatelstvo se proti této reformě brání rozsáhlými demonstracemi. Nutno však podotknout, že v těchto demonstracích proti sobě prakticky stojí zaměstnaní, kteří si své místo chtějí udržet, a nezaměstnaní, pro něž je za současného systému velmi náročné zaměstnání

nalézt. [6] Není však samozřejmé, zda nedemonstrují proti reformě i nezaměstnaní, kteří by pak stáli sami proti sobě.

2.3.4 Inlace

Míra inflace se ve Španělsku pohybovala od roku 1998 převážně v rozmezí 2 až 4 %. Velká změna nastala až v roce 2009, kdy došlo dokonce k 0,2% deflaci. Následující graf (Graf 23), zobrazuje průběh inflace a je v něm zaznamenán i propad v roce 2009, kdy nastal pokles míry inflace, získané indexem CPI, oproti roku 2008 o 4,3 %.

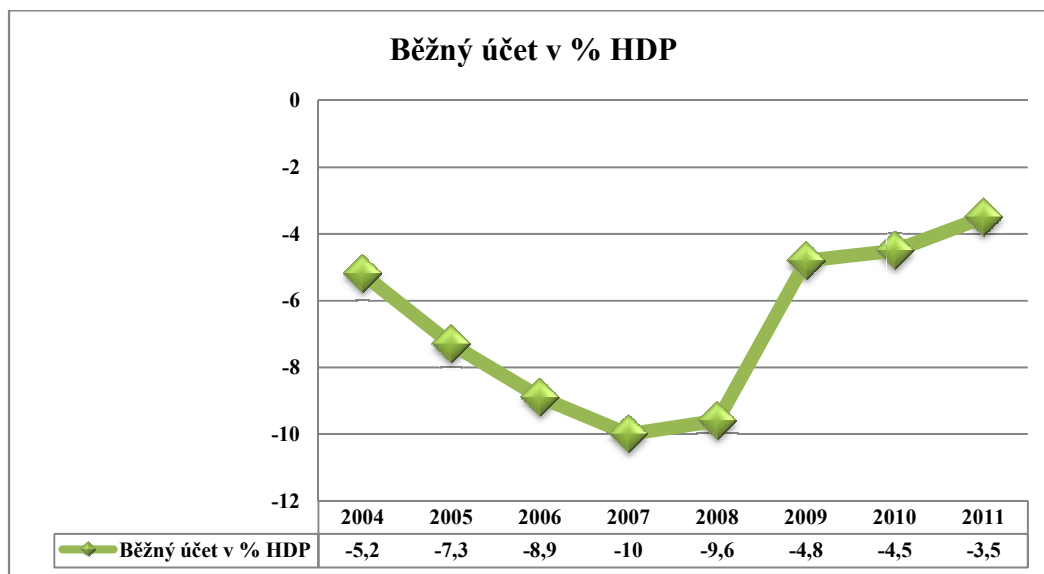

Graf 23 – Míra inflace ve Španělsku v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

Pro rok 2012 je OECD [33] očekávána inflace na úrovni 1,6 %, což tedy znamená pokles oproti roku 2011, následně je pak očekáváno pro rok 2013 opětné zvýšení inflace na úroveň 2,1 %.

2.3.5 Platební bilance

Běžný účet platební bilance ve Španělsku dosahuje deficitů srovnatelných s deficitem běžného účtu Řecka. V následujícím grafu (Graf 24) je zaznamenán vývojový trend španělského běžného účtu v posledních letech. Z grafu je patrné, že deficit je postupně snižován, což může být zapříčiněno restriktivní fiskální politikou aplikovanou ve Španělsku s příchodem celosvětové hospodářské krize. OECD též předpokládá, že deficit bude i nadále snižován a v roce 2013 by se měl běžný účet platební bilance být již v kladných číslech a vykazovat tak přebytek.

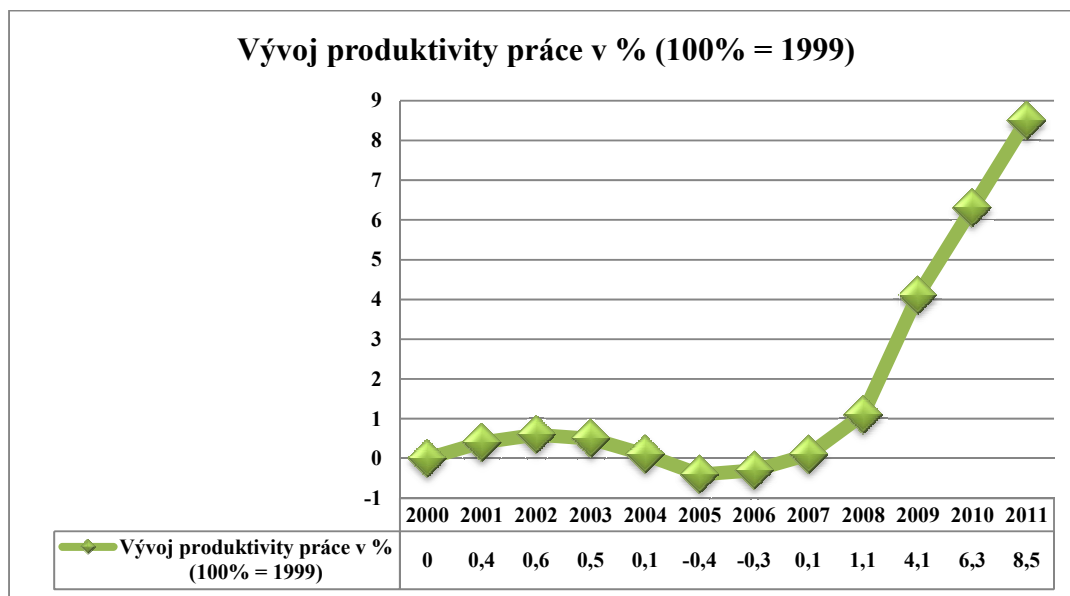

Graf 24 – Běžný účet platební bilance ve Španělsku v % HDP, zdroj: OECD, citováno 16.2. 2013

2.3.6 Produktivita práce

Španělé pracují dle OECD [33] 1663 hodin ročně, což je tedy méně než v průměru většina obyvatel zemí OECD, neboť jak již bylo zmíněno u Řecka a Itálie, průměr odpracovaných hodin v OECD je 1749 za rok. Tato informace by tedy mohla nasvědčovat tomu, že Španělsko je skutečně zemí s nízkou produktivitou práce. V článku ČNB [5] ze září 2009 je uvedeno, že španělská produktivita práce v posledních letech dosahovala úrovně přibližně 85 % úrovně produktivity práce v Německu. Následující graf (Graf 25) zobrazuje vývojovou linii španělské produktivity práce od roku 2000, která pro rok 2011 představuje růst oproti roku 1999 o 8,5 %.

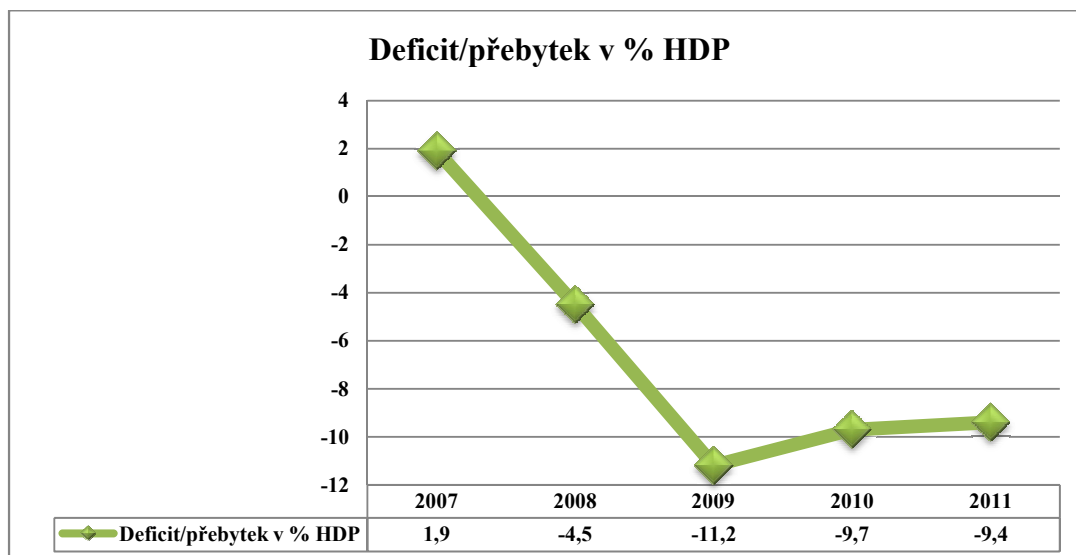
Graf 25 – Vývoj produktivity práce ve Španělsku v %, zdroj: OECD, citováno 16.2. 2013

V dalších letech je OECD předpokládán další růst španělské produktivity práce, přičemž pro rok 2012 by se mělo jednat o růst 2,9 % oproti roku 2011 a v roce 2013 by se měla produktivita zvýšit o další 1,2 % oproti roku 2012. Pro rok 2014 je předpokládán růst již pouze o 0,7 %. Z těchto údajů tedy vyplývá, že tempo růstu produktivity práce se bude v dalších letech zpomalovat, což pravděpodobně španělské ekonomice příliš neprospěje.

Ekonom Aleš Michl uvedl ve své rubrice časopisu Ekonom [9], že pomalejší růst produktivity práce a rychlejší růst mezd ve Španělsku než v Německu prakticky „uvěznuje“ španělskou ekonomiku v recesi. V případě, že by mělo Španělsko vlastní měnu, mohla by tato měna oslabit, což by pomohlo španělským firmám, neboť by byl zvýhodněn export, což by kompenzovalo růst nákladů odpovídající produktivitě. Španělsko se tedy neustále potýká s problémem společné měny eura, která sice zpočátku napomohla ke vzrůstu španělské ekonomiky, v současnosti však výrazně přispívá ke ztrátě konkurenceschopnosti země oproti jiným vyspělejšími zemím. Škrty výdajů španělské vlády tak prozatím zdejší produktivitě příliš nepomohly, avšak bez nich hrozí Španělsku reálný bankrot.

2.3.7 Rozpočtový deficit a vládní dluh

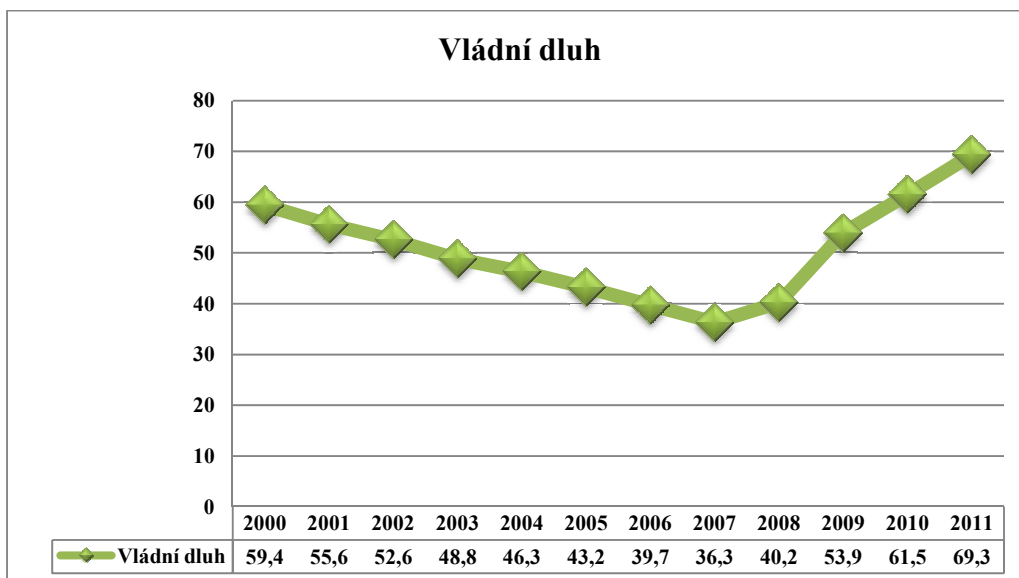
Z grafu (Graf 26) je patrné, že Španělský státní rozpočet dosahoval v období vrcholu hospodářského růstu v roce 2007 ještě přebytku a to na úrovni 1,9 % HDP. Již v roce 2008 se však projevila na státním rozpočtu krize projevující se v něm deficitem, který byl náhle na úrovni 4,8 %. Po roce 2009 byl již rozpočtový deficit mírně snižován, avšak jeho výše zůstala i nadále vysoká (viz Graf 26).

Graf 26 – Rozpočtový deficit/přebytek ve Španělsku v % HDP, zdroj: OECD, citováno 16.2. 2013

Pro rok 2012 byla uvedena OECD výše rozpočtového deficitu na úrovni 8,1 % HDP. V roce 2013 by pak dle předpokladů OECD měl deficit klesnout na 6,2 %. EK však dle zpráv z února 2013 [17], předpokládá deficit na úrovni 6,7 % HDP a to i přesto, že plánovaný schodek byl pouhých 4,5 %. Deficit by měl vzrůst i v roce 2014 na úroveň 7,2 % a opět tak nebude naplněn plán EK postupně deficit snižovat, tak aby se dostal pod 3 % HDP.

Španělský vládní dluh se na první pohled nejeví tak vysoký, v roce 2011 jeho výše dosahovala dle Eurostatu [15] 69,3 % HDP, což je nižší procento zadlužení na HDP než u takových mocností jakými jsou například Německo, jehož zadlužení činilo v roce 2011 80,5 %, nebo Francie se zadlužením 86 % HDP. Problémem Španělska je však poměrně rychle vzrůstající zadlužení, což je patrné i z následujícího grafu (Graf 27). Příčinou tohoto růstu dluhu je neustálé sestavování deficitního státního rozpočtu a to i přes restriktivní politiku španělské vlády.

Graf 27 – Vládní dluh ve Španělsku v % HDP, zdroj: Eurostat, citováno 16.2. 2013

Vládní dluh ve Španělsku vzrostl dle zpráv z února 2013 [17] navzdory poměrně drastickým úsporným opatřením i v roce 2012 a jeho výše tak činila již 84 % (nárůst oproti roku 2011 o téměř o 15 %), což představuje nejvyšší úroveň nejen za poslední roky, ale dokonce od roku 1910. Španělsko tak za poslední tři roky prochází druhou hospodářskou recesí.

2.4 Portugalsko

Portugalsko bývá představováno jako země s významnou historií provázenou mořeplavbami a zámořskými objevy. Minulost zde zanechala trvalý odkaz ve formě kultury zejména v architektuře a umění, kde převládají maurské a orientální prvky. Za posledních 3000 let se zde vystřídalo mnoho civilizací, které zde též zanechaly své stopy, jako příklad lze uvést fénickou, řeckou, keltskou, kartaginskou, římskou, ale i arabskou kulturu. Nachází se zde též jedna z nejstarších univerzit v Evropě založena v roce 1290 a nachází se v Coimbre. Portugalsko tedy lze beze sporu považovat za zemi kultury a vzdělání.

Hlavou státu Portugalska je prezident, jenž je volen ve všeobecném hlasování a to na období pěti let, přičemž jeho pravomoci jsou omezené. Je zde též jako ve většině jiných zemí parlament s mandátem trvajícím čtyři roky. Portugalsko je členem EU od roku 1986 a od roku 1999 pak také členem Eurozóny. [11]

Ministerstvo zahraničních věcí ČR [30] charakterizuje Portugalsko jako otevřenou ekonomiku vzájemně propojenou s trhy EU. Významnou součástí portugalského hospodářství jsou malé a střední podniky, které se na tvorbě zaměstnanosti podílí asi 80 % a na vývozu

okolo 60 %. Výrazná část velkých firem v Portugalsku je součástí nadnárodních celků, což je důvodem omezení v rozhodování o možnostech portugalské ekonomiky investovat v zahraničí. Hlavními zdejšími investory tak jsou banky a domácí firmy, jež prošly úspěšnou privatizací a jsou tak dostatečně kapitálově silné. Jedná se zejména o firmy v oblasti veřejných služeb, stavebnictví apod. Investice v jiných oborech zůstávají tedy doménou malých a středních podniků, které se však neustále potýkají s bariérou malého kapitálového vybavení.

Průmyslová výroba se koncentruje nejvíce na severu v okolí Porta, dále pak v centrální části, tedy v Lisabonu a jeho okolí. V posledních letech prošel průmysl značnou restrukturalizací. Ze starších odvětví zde mají největší význam automobilový průmysl, textilní a obuvnický průmysl, dále pak výroba keramiky, zpracování korku, výroba plastických hmot, elektronický průmysl, chemický průmysl a výroba celulózy a skla, avšak ta se nyní setkává s odbytovou krizí a to jak na domácím tak i na zahraničním trhu. Významně je v Portugalsku zastoupena též těžba nerostných surovin a to především rud obsahujících měď, cín, olovo, zinek a wolfram. Nachází se zde dostatek dekoračních a průmyslových materiálů jako je žula, mramor a kaolín. Pro export zejména pak do USA je určena produkce wolframových koncentrátů.

Zemědělství v Portugalsku je považováno za poměrně zaostalé a je jedním z nejméně efektivních v EU. Se vstupem do EU se situace ještě zhoršila, neboť zemědělské vnitrozemí bylo postupně vylidňováno a počet zemědělců se tak snížil o polovinu, přičemž došlo též k poklesu cen agrární produkce. Příčinou špatného stavu zemědělství je to, že až 75 % rozlohy země je nevhodné pro zemědělskou výrobu, neboť půda je zde nekvalitní. Dalším problémem je stárnutí obyvatelstva na venkově a nedostatečné odborné vzdělání pracovníků v tomto oboru (až 20 % pracovníků tohoto sektoru je negramotných).

Velice významným odvětvím se jeví již dlouhodobě turistický ruch. Úhrnný podíl průmyslu cestovního ruchu představuje kolem 15 % HDP, přičemž podíl na celkové zaměstnanosti činí 6 %.

2.4.1 Zhodnocení hospodářského vývoje

Portugalsko zaznamenalo po vstupu do EU výrazné ekonomické změny. Peněžní prostředky poskytnuté z fondů EU země využila na podporu investic a též na programy zaměřující se na rozvoj infrastruktury popřípadě na modernizaci zemědělství a rybolovu. Po roce 2000 se pak ekonomická situace v Portugalsku začala zhoršovat, čímž si země

vysloužila, mimo jiného, napomenutí od EK, která vládu pokárala za neplnění Paktu růstu a stability. [14]

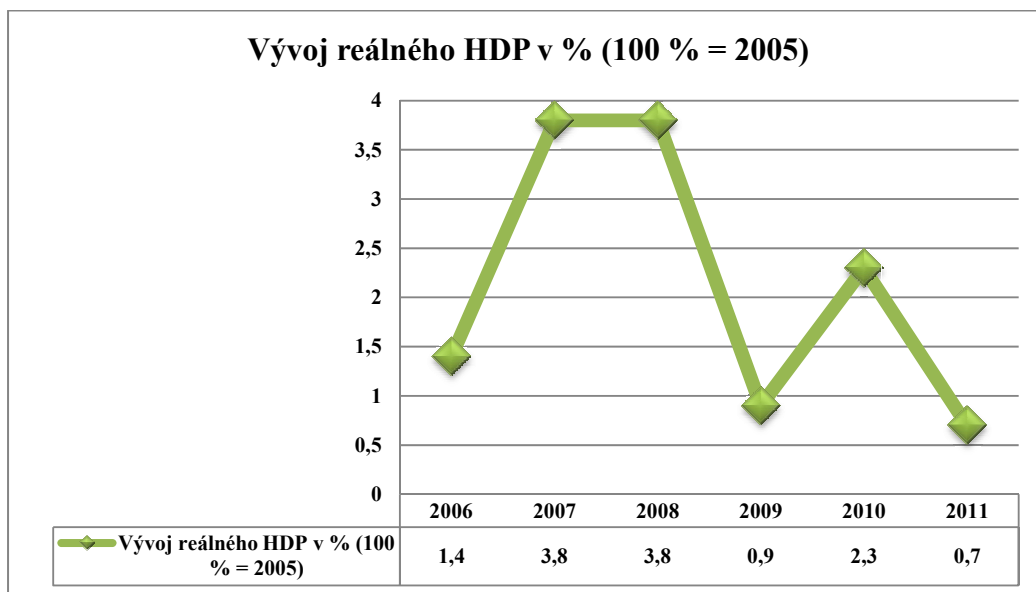
Na rozdíl od Španělska, nelze v Portugalsku považovat krizi za krizi bankovní. Pavel Kohout [19] uvádí, že se zde jedná o úpadek mezinárodního obchodu, neboť Portugalsko je zemí s velmi vysokým obchodním schodkem a také deficitem platební bilance, z čehož vyplývá, že obchodní schodek není kryt přílivem investic ani turistickým ruchem. Problémem je i to, že jednotkové náklady vzrostly za období 1995 až 2010 o 49,7 %, zatímco v Německu o necelých 6 %. Země tak výrazně ztrácí na konkurenceschopnosti a jediným řešením této situace bylo, že by produktivita práce Portugalska rostla značně rychleji než v Německu, což se však nestalo. Jinou možností by bylo stejně jako i u Řecka, Itálie a Španělska oslabení měny, což však není možné díky jednotné měně euru. Právě euro je tedy považováno [19], [40] za hlavní příčinu portugalské krize. Portugalsko je vývozcem s nízkou přidanou hodnotou, přičemž nejužší vztahy jsou zde udržovány s další problémovou jižní zemí a to Španělskem, na němž je v podstatě závislé, dále pak s Francií, Německem a Angolou, což je portugalská bývalá kolonie. Jak již bylo výše uvedeno, jedním z nejvýznamnějších průmyslových odvětví v zemi je textilní výroba. Portugalsko bylo též v tomto odvětví konkurenceschopné, avšak pouze do té doby, než vstoupila na trh východní Evropa. Vše bylo dovršeno právě přijetím jednotné měny eura, což je poměrně silná měna, se kterou muselo Portugalsko začít vyrábět i prodávat. Situace se zde tedy začala zhoršovat již v roce 2001. Reálný růst byl v porovnání s průměrem eurozóny o 5 procentních bodů nižší. Portugalsko nedokázalo využít ani španělského rozkvětu a docházelo tak postupně ke ztrátám podílu na trhu všech hospodářských odvětví, ať už se jednalo o textilní průmysl, či výrobu korku (hlavní producenti vína začali používat silikon či kovové šroubovací zátky, Portugalsko tak ztratilo svou hlavní komparativní výhodu, neboť nikde jinde na světě se takto kvalitně kůra z korkového dubu nezpracovávala). Důvodem tohoto úpadku bylo to, že zavedení jednotné měny vyžadovalo celkovou přeměnu ekonomiky, radikální přechod ke konkurenceschopnosti, jenž by se však zakládal zejména na kvalitě nejen na cenové politice.

Špatný vývoj portugalské ekonomiky se projevil dne 27. dubna roku 2010, kdy ke snížení ratingu a to agenturou Standard & Poor's, což stejně jako i v dříve analyzovaných zemích zdražilo Portugalsku dluhy. Portugalsko se tak stalo obětí dominového efektu, který vytvořila řecká krize. [40]

Rok 2011 byl pro Portugalsko ve své první polovině ve znamení přetrvávající ekonomické krize a snahy zdejší vlády zvrátit nepříznivý vývoj veřejných financí s cílem podpořit mezinárodní kredibilitu země. Vládou prosazené tři „Plány stability a růstu“ bohužel nedosáhly požadovaných výsledků. Čtvrtý Plán stability a růstu však schválen nebyl, což vedlo nejdříve k formální žádosti o zahraniční finanční pomoc a později též k pádu tehdy působící vlády. Finanční pomoc byla ministry financí členských států EU schválena dne 16. května 2011, přičemž celková výše tohoto záchranného programu činí 78 mld. EUR. EU se na této částce podílí ze dvou třetin, zbylá část je poskytována MMF. [30] Záchranný program byl původně plánován na dobu sedmi a půl let, avšak měl by skončit již v roce 2013. I přes to, že se Lisabonu podařilo v lednu 2013 (poprvé od záchrany v roce 2011) prodat pětileté státní dluhopisy za 2,5 mld. EUR a to s úrokem nižším než 5 %, přičemž převažoval zájem od zahraničních investorů, Portugalsko bude pravděpodobně podle předpokladů ratingové agentury Fitch potřebovat další finanční podporu a tedy nový program pomoci. Portugalská vláda i přes nepříznivé výhledy několikrát uvedla, že další peněžní prostředky potřebovat nebude a hodlá tak opustit záchranný program v nejbližší možné době. Největší hrozbou pro zemi zůstává slabý výhled ekonomiky, která dle agentury Fitch směřuje do nejhorší recese od 70. let. Ratingové agentury Fitch a Standard & Poor's v listopadu roku 2012 ohodnotily rating Portugalska na BB+, hodnocení Moody's pak bylo ještě o dva stupně horší. [36]

2.4.2 HDP

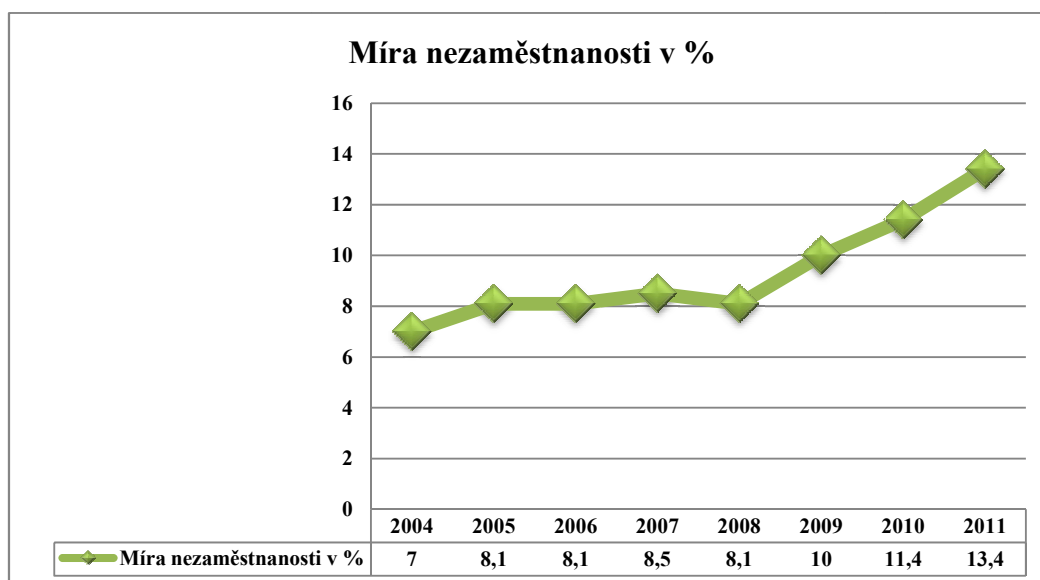
Následující graf (Graf 28) zobrazuje vývoj reálného HDP, přičemž změny v % HDP jednotlivých let se vztahují k roku 2005. Z grafu je patrné, že největší propad byl zaznamenán též po úderu celosvětové hospodářské krize mezi rokem 2008 a 2009, kdy reálný HDP poklesl o 2,9 %. Mezi roky 2009 a 2010 byl zaznamenán opětovný růst, avšak mezi roky 2010 a 2011 HDP opět poklesl. Z předběžných dat OECD vychází též pokles i pro rok 2012, kdy se měl HDP oproti roku 2011 snížit o 3,2 % a ani pro rok 2013 není prognóza OECD příznivá, mělo by totiž dojít k dalšímu poklesu a to o 0,9 %.

Graf 28 – Vývoj reálného HDP v Portugalsku v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

2.4.3 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost v Portugalsku má v posledních letech vzrůstající tendenci, což dokazuje i následující graf (Graf 29). Od zásahu hospodářské krize se tak stala nezaměstnanost problémem, jež se neustále stupňuje. V roce 2011, jak je patrné z grafu, dosahovala nezaměstnanost již výše 13,4 %.

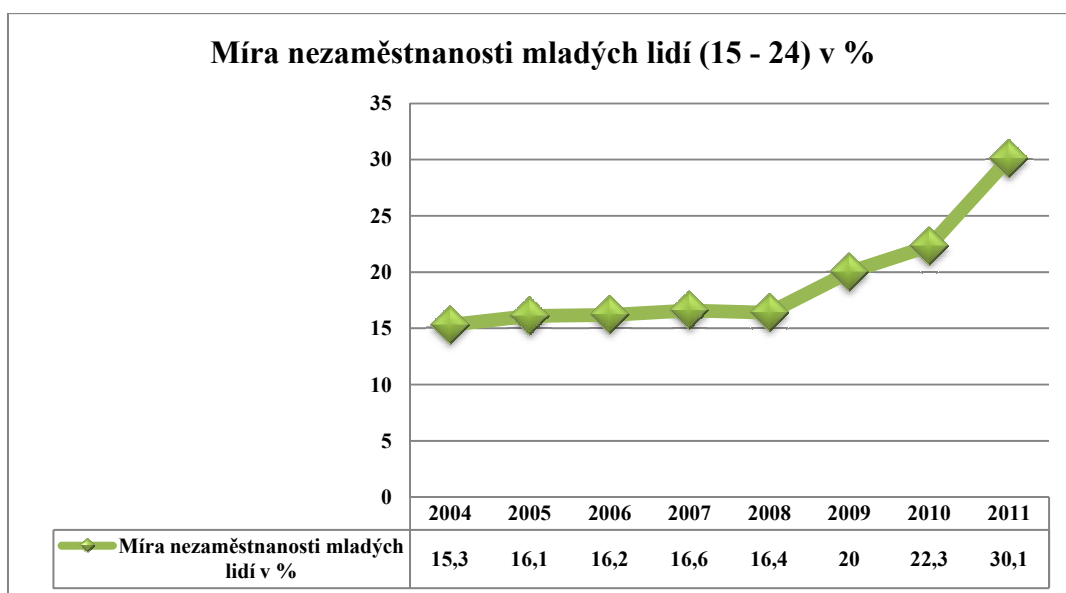

Graf 29 – Míra nezaměstnanosti v Portugalsku v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

Únorová data [33] 2013 pak vypovídají o dalším nárůstu míry nezaměstnanosti v roce 2012, kdy se měla její výše přehoupnout přes 16 %, v prosinci tak měla dosahovat 16,5 %,

což je nárůst oproti roku 2011 o 3,1 %. Znamená to tak tedy, že v roce 2012 míra nezaměstnanosti byla již více než dvojnásobná oproti roku 2008, kdy se začala naplno projevovat krize v celém světě. Analytička Paula Carvalhová ze společnosti BPI [79] uvedla, že tento trend bude pokračovat i v roce 2013, avšak předpokládá se, že již mírnějším tempem. Počet pracovních míst by se měl začít zvyšovat až s hospodářským růstem vyšším než 1 %.

Nemalým problémem je v Portugalsku, stejně jako i v jiných podobně krizí postižených zemích, nezaměstnanost u mladých lidí ve věku 15 až 24 let. Následující graf (Graf 30) představuje rostoucí trend v této oblasti. Největší nárůst je zaznamenáván právě v posledním období, tedy mezi roky 2010 a 2011, kdy se nezaměstnanost u mladých lidí zvýšila o 7,8 %. Únorové zprávy z roku 2013 [79] pak dokonce předkládají, že nezaměstnaných mladistvých je v Portugalsku již 40 %.

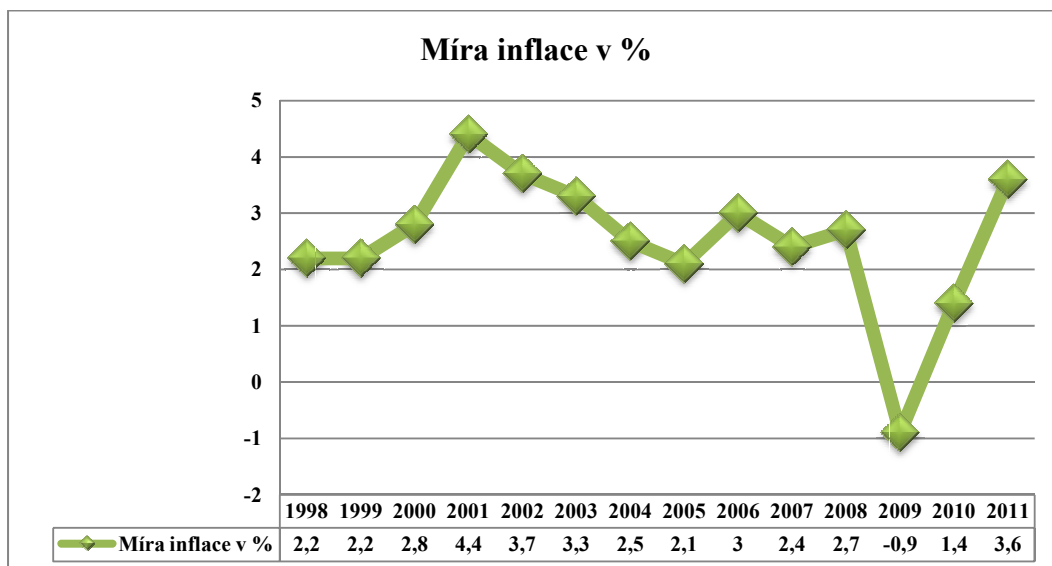

Graf 30 – Míra nezaměstnanosti mladých lidí v Portugalsku v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

2.4.4 Inflace

Data OECD [33], představují vývoj míry inflace, získané metodou CPI, jež je zobrazený v následujícím grafu (Graf 31). Nejhorší situace nastala v Portugalsku v roce 2009, kdy došlo dokonce k deflaci ve výši 0,9 %, v posledních letech, tedy od roku 2010 byla však inflace znovu na vzestupu.

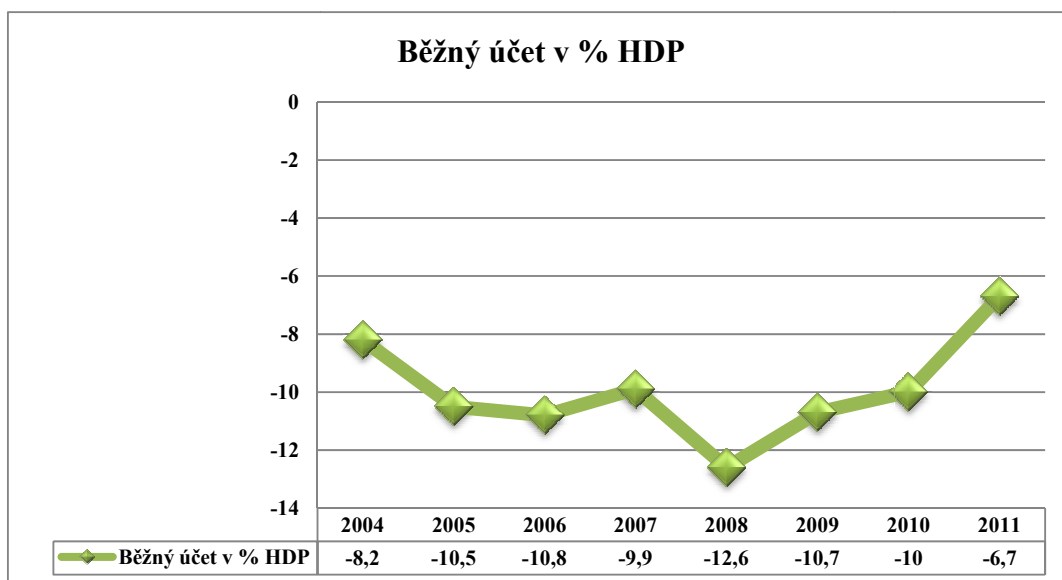

Graf 31 – Míra inflace v Portugalsku v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

Pro rok 2012 udávají předběžná data OECD inflaci ve výši 3,1 % a pro rok 2013 je předpokládána inflace ve výši 0,7 %, mělo by tedy dojít opět k poměrně prudkému poklesu.

2.4.5 Platební bilance

Běžný účet Portugalska dle údajů OECD vykazuje již dlouhodobě poměrně vysoké deficity, což nepůsobí příznivě na hospodářský vývoj ekonomiky země. Následující graf (Graf 32) zobrazuje vývoj deficitu běžného účtu v Portugalsku. Z grafu je patrné, že od roku 2008 je deficit postupně snižován, avšak jeho výše je stále příliš vysoká.

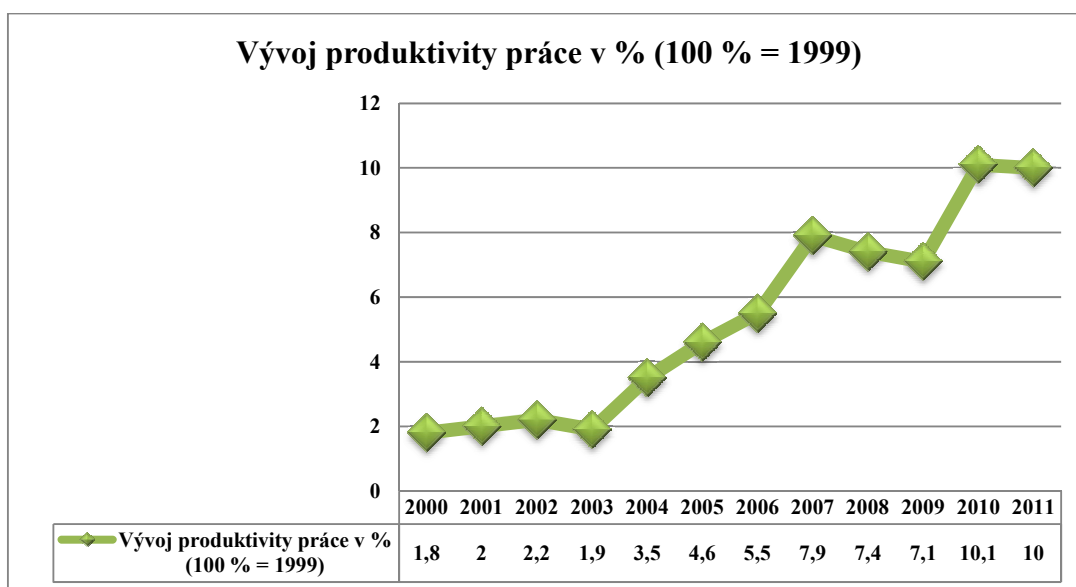

Graf 32 – Běžný účet platební bilance v Portugalsku v % HDP, zdroj: OECD, citováno 16.2. 2013

Zprávy z února 2013 [20] týkající se běžného účtu platební bilance v Portugalsku jsou příznivé, neboť udávají, že se deficit běžného účtu v roce 2012 oproti roku 2011 snížil o 79 %, což uveřejnila portugalská centrální banka. Podle těchto údajů dokonce bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami vykázala pro rok 2012 přebytek ve výši 111 mil. EUR, oproti tomu v roce 2011 vykazovala tato bilance deficit ve výši 6,5 mld. EUR. Obchod se službami vykázal též přebytek a to ve výši 8,69 mld. EUR, avšak obchod se zbožím byl opět deficitní a to 8,58 mld. EUR, nutno však podotknout, že i deficit obchodu se zbožím se oproti roku 2011 snížil.

2.4.6 Produktivita práce

Lidé v Portugalsku pracují 1714 hodin ročně, což činí nepatrně méně než pracující lidé OECD, jež v průměru pracují 1749 hodin ročně. Co se týče produktivity práce jako takové, z následujícího grafu (Graf 33) je patrné, že je od roku 2000 spíše rostoucí. Mírný pokles byl zaznamenán v roce 2008, kdy došlo k poklesu produktivity oproti roku 2007 o 0,5 %, dále pak v roce 2009, kdy došlo k dalšímu mírnému poklesu a to o 0,3 % oproti roku 2008. Produktivita mírně klesla též v roce 2011 o 0,1 %. Roční procentuální změny v grafu se vztahují k roku 1999.

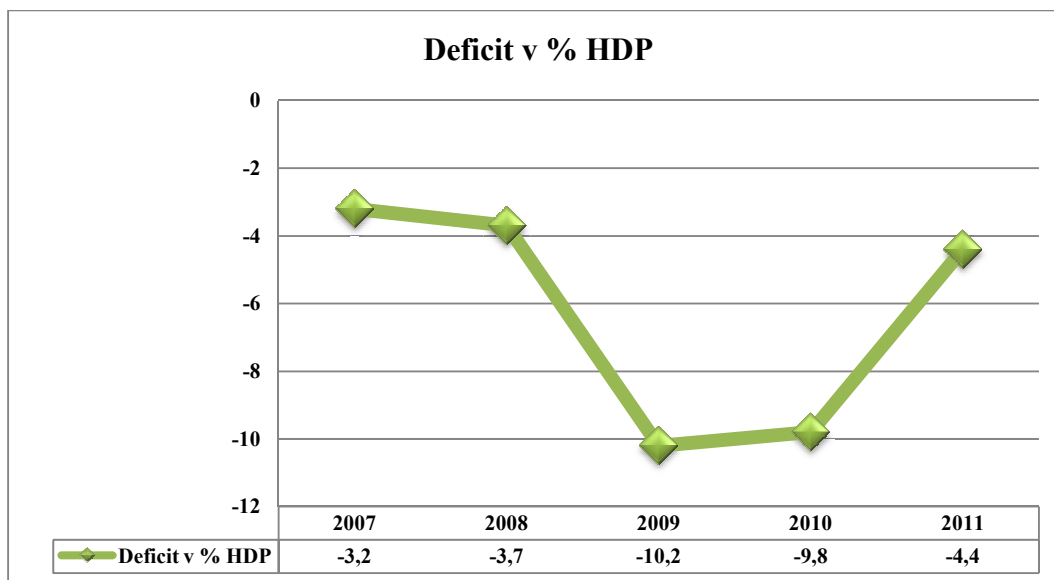

Graf 33 – Vývoj produktivity práce v Portugalsku v %, zdroj: OECD, citováno 16.2. 2013

V roce 2012 dle předběžných údajů OECD došlo k opětovnému mírnému vzrůstu oproti roku 2011 o 0,8 %, v roce 2013 OECD neočekává žádné velké změny v produktivitě, další růst je v prognózách očekáván až v roce 2014, kdy by mělo dojít k vzrůstu o 0,7 %.

2.4.7 Rozpočtový deficit a vládní dluh

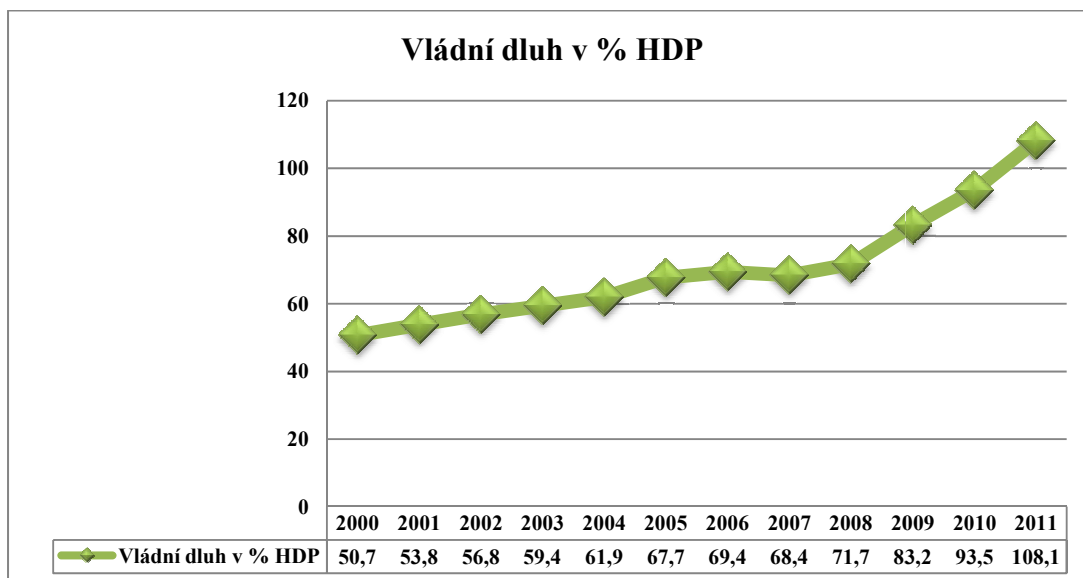
Z následujícího grafu (Graf 34) je patrné, že portugalský rozpočtový deficit je poměrně vysoký, což přispívá ke zvyšování zadlužení země. Nejhorší situace od roku 2007 zde byla v roce 2009, kdy rozpočtový deficit dosahoval výše 10,2 % HDP. Do roku 2011 byl deficit postupně snižován, což bylo nutné i z důvodu poskytnutí zahraniční finanční pomoci.

Graf 34 – Deficit v Portugalsku v % HDP, zdroj: OECD, citováno 16.2. 2013

Předběžná data OECD uvádí opětné mírné zvýšení rozpočtového deficitu a to na úroveň 5,2 % HDP, v dalších letech je však očekáváno znovu snížení deficitu a to v roce 2013 na 4,9 % a v roce 2014 pak dokonce na 2,9 % HDP, což by již splňovalo Maastrichtské kritérium.

Vládní dluh je dle Eurostatu [15] prakticky již od roku 2000 neustále se navyšující, výjimkou je pouze nepatrné snížení zadlužení v roce 2007 oproti roku 2006, což je patrné i z následujícího grafu (Graf 35). S příchodem světové hospodářské krize se však tempo růstu zvýšilo. Největší meziroční růst v období 2000 až 2011 nastal mezi roky 2010 a 2011, kdy zadlužení Portugalska vzrostlo o 14,6 % a dosahovalo tak 108,1 % HDP.

Graf 35 – Vládní dluh v Portugalsku v % HDP, zdroj: Eurostat, citováno 16.2. 2013

Portugalsko však pravděpodobně nebude potřebovat restrukturalizaci vládního dluhu. Tuto informaci uvedla hlavní představitelka MMF Christine Lagardeová, která věří, že Portugalsko nebude ve svém hospodářském vývoji následovat Řecko a neskončí tak ve „spirále hospodářské recese“. Portugalsko na rozdíl od Řecka plní podmínky finanční pomoci, které jsou požadovány EU a MMF. [17]

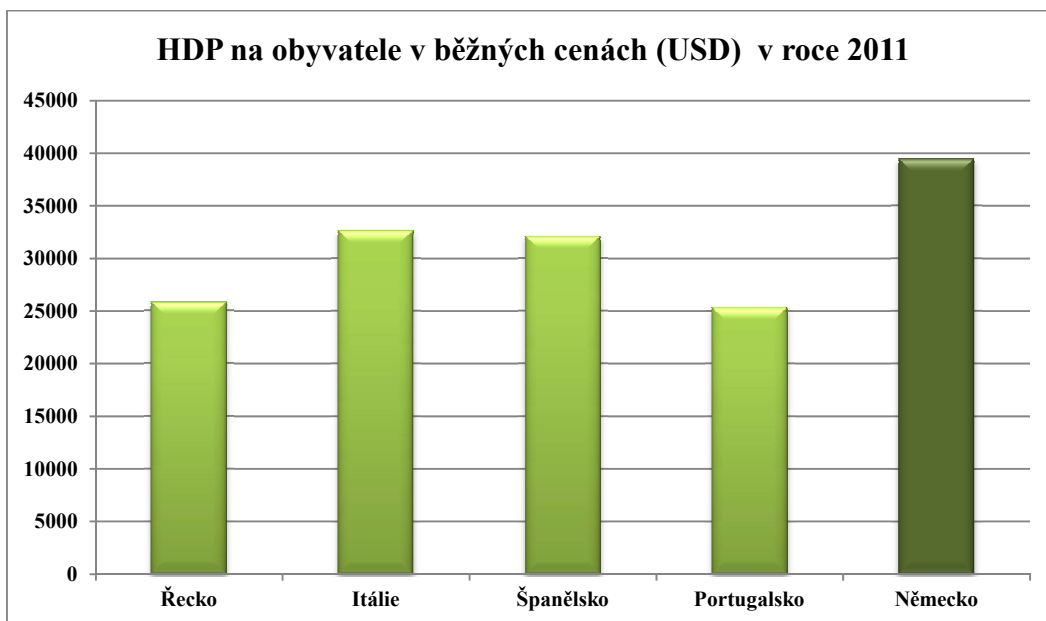
3 Komparace vybraných zemí

Obsahem této kapitoly je porovnání v předchozí kapitole analyzovaných zemí a to z hlediska příčin vzniku krize, dále pak nejproblémovějších ukazatelů jakými je HDP, nezaměstnanost a v neposlední řadě státní dluh. V předchozí kapitole byly ve vybraných zemích analyzovány jednotlivé ukazatele spíše z hlediska jejich vývoje v období posledních několika let, tato kapitola nazírá na některé problematické ukazatele spíše z hlediska jejich reálných hodnot v roce 2011 právě za účelem vzájemného porovnání ve vybraných zemích, neboť vývoj je u všech ukazatelů podobný.

Vznik celosvětové hospodářské krize byl zapříčiněn hypoteční krizí v USA, která způsobila nedůvěru na finančních trzích, díky čemuž se zdražilo zadluženým zemím splácení státních dluhopisů. Velkým problémem všech analyzovaných zemí, tedy Řecka, Itálie, Španělska a Portugalska bylo však již přijetí eura, tedy příčinu současné situace v těchto jižních zemích Evropy lze hledat již před vypuknutím celosvětové hospodářské krize. Důvodem bylo přijetí eura, které zdražovalo pracovní sílu, tedy náklady na mzdy, avšak

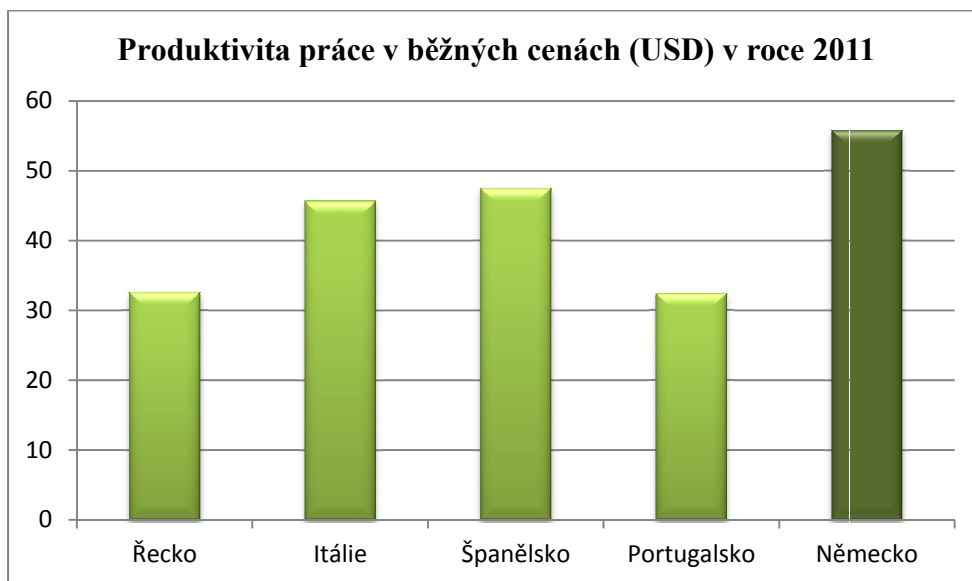
produktivita práce nerostla tak rychlým tempem. Výsledkem byla ztráta konkurenceschopnosti. Tyto dva faktory, tedy nedůvěra na finančních trzích a tím prakticky zvýšení zadlužení (zvýšení úroků) a ztráta konkurenceschopnosti, jsou tedy společnými rysy zapříčinění současné krize v analyzovaných zemích. V předešlé kapitole jsou příčiny vzniku krize v jednotlivých analyzovaných zemích již popsány a lze tedy nalézt i určité odlišnosti. Například Řeckým problémem byla nezodpovědná výdajová politika financovaná zadlužováním a to hlavně díky tomu, že bylo členem Eurozóny, což vzbuzovalo u věřitelů důvěru, zatímco v Itálii bylo zadlužení vysoké již dříve. Ve Španělsku se na krizi zase podepsalo velké množství hypoték, kterými byla financována výstavba nemovitostí v soukromém sektoru.

Následující graf (Graf 36) představuje HDP u vybraných analyzovaných zemí a Německa na obyvatele (pro srovnatelnost) v amerických dolarech a to v běžných cenách v roce 2011. Z grafu je patrné, že Itálie a Španělsko jsou na tom při vykazování hodnot tohoto ukazatele o poznání lépe než Řecko a Portugalsko. Nejvyšší HDP z těchto čtyř zemí na obyvatele bylo v daném roce v Itálii a to 27 081 USD, zatímco v Portugalsku činilo HDP na obyvatele 21 414 USD a bylo tak při hodnocení tohoto ukazatele nejslabší z analyzovaných zemí. Pro srovnání je v grafu znázorněno i HDP na obyvatele jedné z nejvíce vyspělých ekonomik v EU, kterou je Německo. Rozdíl mezi v tomto ukazateli nejlépe si stojící Itálií a Německem je 6 807 USD na obyvatele ročně, což je patrné i z grafu níže. I ve srovnání s průměrnou hodnotou HDP na obyvatele v EU, jež pro daný rok činil 32 720 US USD, jsou všechny analyzované země jižní Evropy podprůměrné.

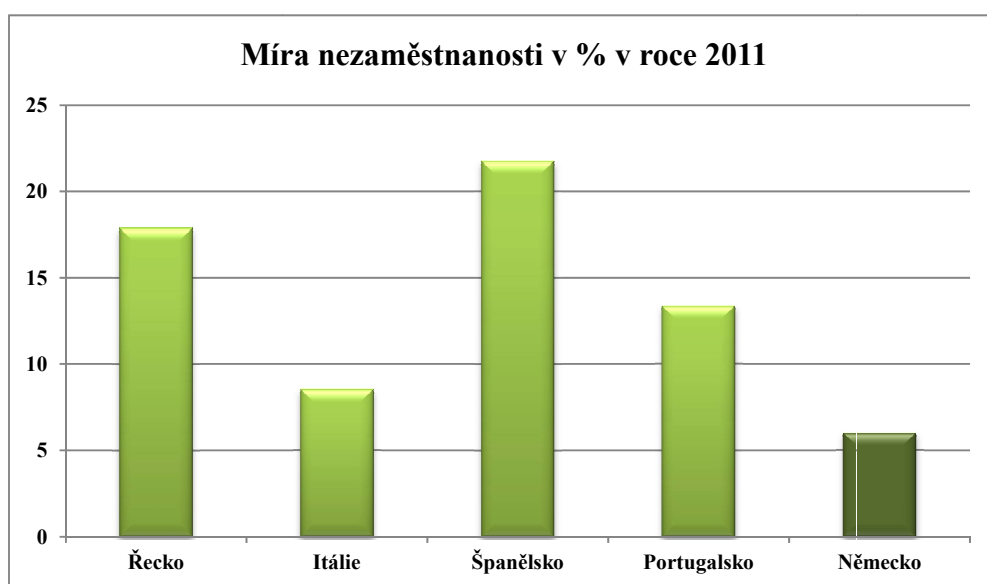
Graf 36 – HDP na obyvatele ve vybraných zemích v roce 2011, zdroj: OECD, citováno 9.3. 2013

Nižší HDP úzce souvisí s produktivitou práce, jež je v zemích jižní Evropy nižší než ve vyspělejších zemích jako je právě porovnávané Německo. Následující graf (Graf 37), který představuje produktivitu práce v USD pro rok 2011 vycházející z dat OECD [33], tuto skutečnost dokazuje. Z grafu je patrné, že i přes to, že Řekové tráví v průměru více hodin v práci než Němci, HDP na jednu odpracovanou hodinu je výrazně nižší. Zatímco v Německu připadá na jednu odpracovanou hodinu ve sledovaném roce 55,8 USD v Řecku je to 32,6 USD, tedy o 23,2 USD méně HDP na jednu hodinu. Portugalsko je na tom v tomto směru ještě nepatrně hůře, neboť v roce 2011 zde činilo HDP na jednu odpracovanou hodinu 32,4 USD. Itálie a Španělsko ve srovnání s Německem nevykazují tak kritické rozdíly v produktivitě práce, avšak i ty jsou při porovnávání produktivity práce pod průměrem Eurozóny, jejíž HDP na hodinu činilo v roce 2011 50,9 USD (Španělsko 47,5 USD a Itálie 45,6 USD).

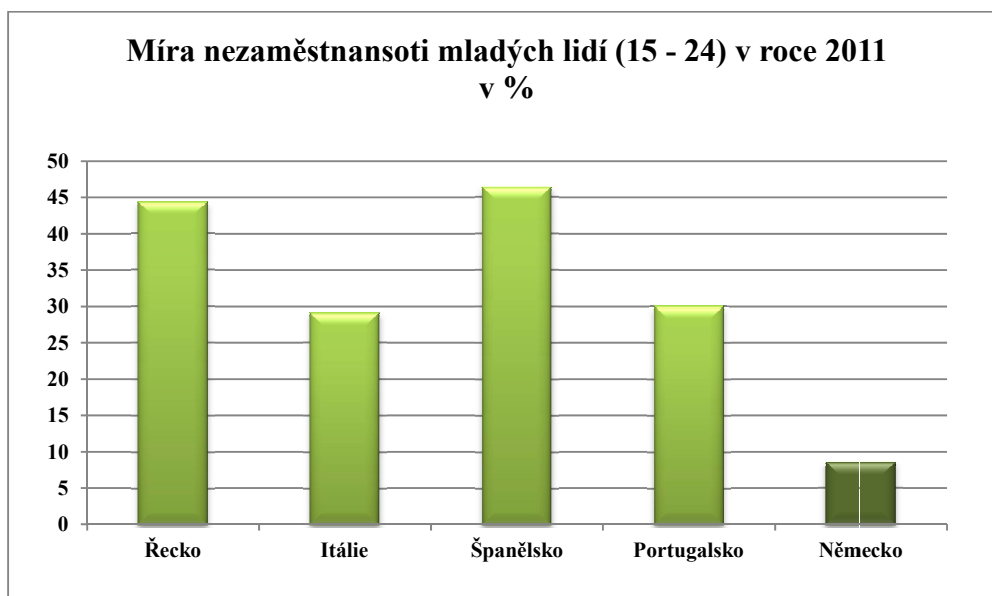
Graf 37 – Produktivita práce v běžných cenách (USD) v roce 2011, zdroj: OECD, citováno 9.3. 2013

Dalším vhodným ukazatelem pro porovnání je nezaměstnanost, neboť je vzhledem k její vysoké míře a navíc rostoucí tendenci v analyzovaných zemích představuje skutečný problém. Následující graf (Graf 38) zobrazuje data OECD [33] týkající se nezaměstnanosti v roce 2011 u problémových zemí jižní Evropy a opět Německa. Nejvyšší nezaměstnanost byla pro daný rok zaznamenána ve Španělsku ve výši 21,8 %, avšak v roce 2012 již bylo Španělsko předstihnuto s mírným nárůstem Řecka. V Řecku totiž měla dle předběžných údajů činit nezaměstnanost v roce 2012 26,8 %, zatímco ve Španělsku 26,1 %. V grafu je též patrný rozdíl, mezi nezaměstnaností těchto zemí a Německem, kde v roce 2011 činila nezaměstnanost 6 %, což nelze považovat za kritickou výši.

Graf 38 – Míra nezaměstnanosti v % v roce 2011, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

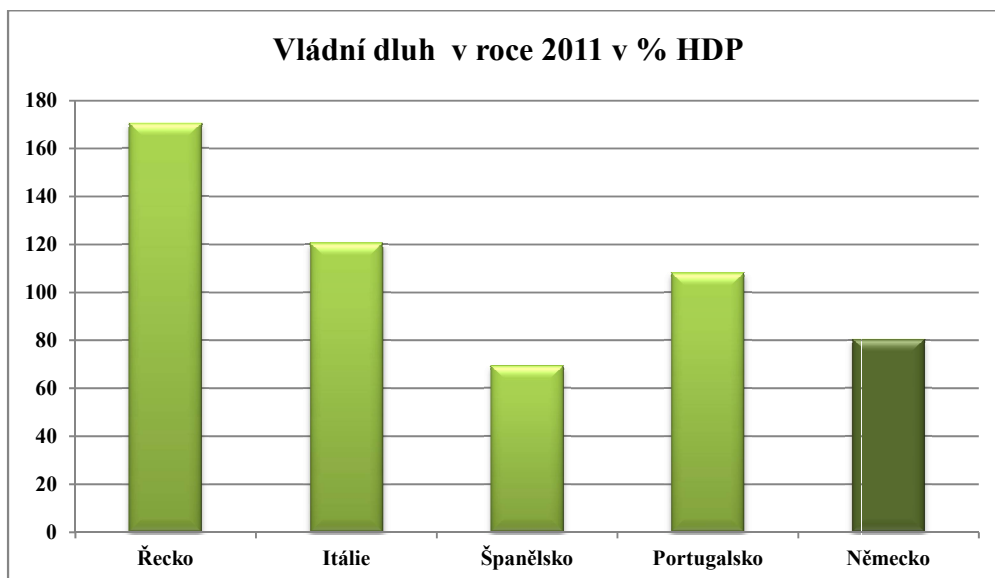
Z analýz v předchozí kapitole vyplývá i další trend a tím je neustále se zvyšující nezaměstnanost u mladých lidí, jež u problémových zemí začíná dosahovat skutečně vysokých hodnot, zejména pak ve Španělsku a Řecku, což dokazuje i následující graf (Graf 39), kde míra nezaměstnanosti mladistvých přesáhla již v roce 2011 40 %. I zde je v grafu pro srovnání vyspělé Německo, kde ve sledovaném roce činila nezaměstnanost u mladých lidí 8,5 %, což představuje poměrně příznivé podmínky pro mladé.

Graf 39 – Míra nezaměstnanosti mladých lidí v %, zdroj: OECD, citováno 20.10. 2012

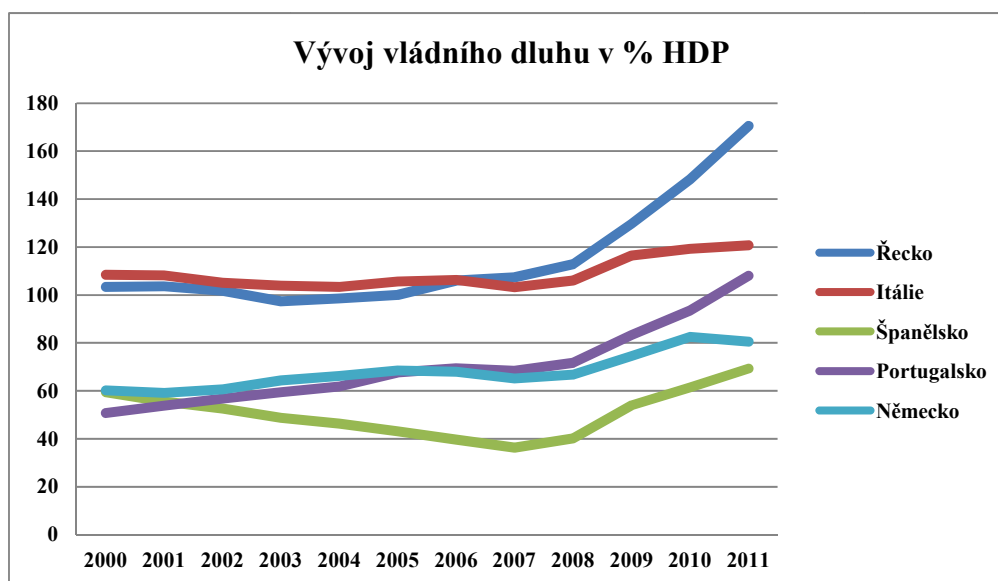
Celá krize vrcholí neustále se zvyšujícím zadlužováním zemí EU, přičemž k zemím s největším vládním dluhem bezesporu patří právě analyzované země jižní Evropy. V následujícím grafu (Graf 40) je vidět patrný rozdíl mezi zadlužením Řecka a zbylými analyzovanými zeměmi. Projevuje se tak skutečnost neodpovědné výdajové politiky v Řecku, jež zde prakticky způsobila řízený bankrot. V grafu je též zaznamenán vládní dluh Německa, který byl v roce 2011 vyšší než vládní dluh ve Španělsku. Německo je však, jak již bylo výše několikrát zmíněno konkurenceschopné, a je pravděpodobné, že se zvyšováním HDP bude vládní dluh v % HDP postupně snižován, což se u analyzovaných zemí nepředpokládá.

Graf 40 – Vládní dluh v roce 2011 v % HDP, zdroj: Eurostat, citováno 9.3. 2013

V následujícím grafu (Graf 40) je zachycen vývoj vládního dluhu analyzovaných zemí a Německa a je z něj patrné, že španělský vládní dluh byl sice nižší, avšak v posledních letech má rostoucí tendenci, zatímco vládní dluh Německa v % HDP v roce 2011 oproti roku 2010 poklesl a má tedy opačný trend.

Graf 41 – Vývoj vládního dluhu v % HDP, zdroj: Eurostat, citováno 16.2. 2013

Zadlužení zemí je v jistém smyslu závislé na ratingovém hodnocení jednotlivých zemí, neboť od tohoto hodnocení se následně odvíjí výše úrokové míry státních dluhopisů. V následující tabulce (Tabulka 3) je přehled hodnocení jednotlivých zemí EU ratingovými agenturami Moody's, Standard & Poor's a Fitch. Z tabulky je patrné, že Německo, i přesto, že jeho zadlužení není nejnižší, má, díky vysoké výkonnosti své ekonomiky, nejlepší hodnocení

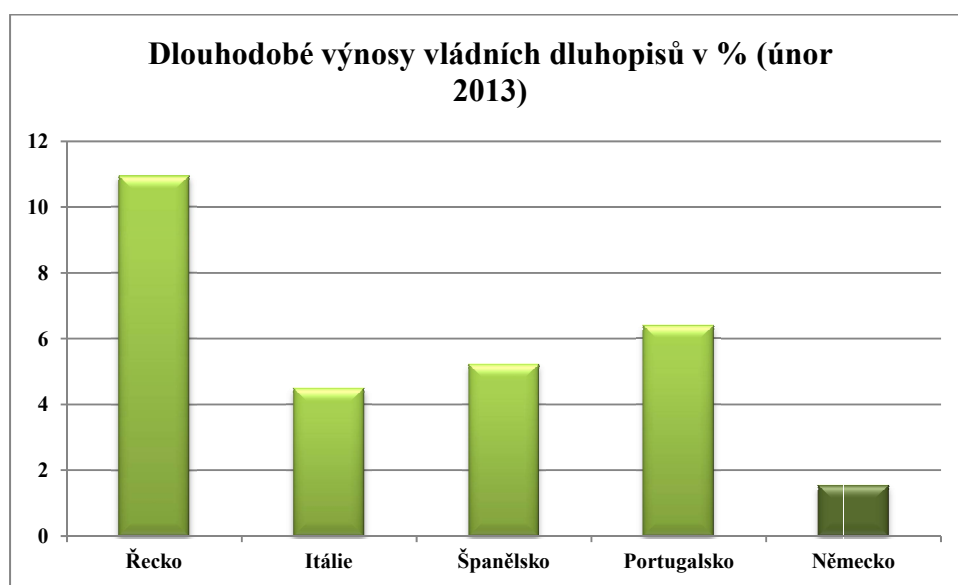
ratingu. Naproti tomu hodnocení Řecka patří k těm nejhorším a spolu s Portugalskem se pohybuje ve spekulativních stupních, což důvěru věřitelů neobnoví.

Tabulka 3 – Rating zemí EU

	MOODY'S		STANDARD & POOR'S	FITCH
Investiční stupně				
Aaa	Německo, Nizozemsko, Rakousko, Finsko, Dánsko, Švédsko, Lucembursko	AAA	Německo, Nizozemsko, Dánsko, Finsko, Velká Británie, Lucembursko	Finsko, Francie, Dánsko, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Rakousko, Švédsko
Aa1	Belgie, Francie, Velká Británie	AA+	Francie, Rakousko	
Aa2		AA	Belgie	Belgie
Aa3		AA-	Česká republika	
A1	Česká republika, Estonsko	A+		Česká republika, Estonsko, Malta, Slovensko
A2	Polsko	A	Estonsko, Irsko, Slovensko, Slovinsko	
A3	Malta, Slovensko	A-	Polsko, Malta	Polsko, Slovinsko
Baa1	Litva	BBB+	Itálie	Itálie
Baa2	Itálie , Slovinsko	BBB	Bulharsko, Litva	Maďarsko, Litva, Španělsko
Baa3	Bulharsko, Rumunsko, Lotyšsko, Španělsko	BBB-	Španělsko	Bulharsko, Lotyšsko
Spekulativní stupně				
Ba1	Irsko	BB+	Lotyšsko, Maďarsko, Rumunsko	Rumunsko, Portugalsko
Ba2		BB	Portugalsko	
Ba3	Portugalsko	BB-		
B1		B+		
B2		B		Kypr
B3	Kypr	B-	Řecko	
Caa1		CCC+	Kypr	
Caa2		CCC		Řecko
Caa3		CCC-		
Ca	Řecko	SD		

Zdroj: www.fixtreet.cz, 8.3. 2013

Následující graf (Graf 42) představuje výnos z dlouhodobých vládních dluhopisů vybraných zemí. Z grafu je patrné, že stále s nejvyšším úrokem, i když dle Eurostatu [15] neustále se snižujícím, jsou dluhopisy Řecka, neboť výnos z těchto dluhopisů je nejvyšší. Tato skutečnost dokládá velkou rizikovost těchto cenných papírů pro případné investory. Graf tak tedy potvrzuje myšlenku v předchozím odstavci o tom, že od hodnocení ratingových agentur se odvíjí výše úrokových měr u vládních dluhopisů, neboť nejhorší hodnocení má Řecko s nejvyšší úrokovou měrou, dále pak Portugalsko, jež se též pohybuje ve spekulativních stupních a úroková míra u těchto dluhopisů je taktéž poměrně vysoká, zatímco ratingovými agenturami nejlépe hodnocené Německo má u vládních dluhopisů výnosnost poměrně nízkou.

Graf 42 – Dlouhodobé výnosy vládních dluhopisů (únor 2013), zdroj: Eurostat, citováno 9.3. 2013

4 Dopady problémů vybraných zemí na EU

Problémy zemí jižní Evropy bezpochyby ovlivnily celou EU. Na jedné straně se členské státy začaly bránit financování krachujících zemí, na druhé straně se vedení EU snaží stmelit evropskou společnost urychlováním integračního procesu. Za jeden z výsledků další integrace lze považovat například bankovní unii, na níž se dohodli ministři financí členských států EU 13. prosince 2012 [13]. ECB by tak měla již od ledna roku 2014 dohlížet na činnosti bank zejména zemí Eurozóny, přičemž do bankovní unie mají možnost vstoupit i nečlenské státy Eurozóny. ECB tak bude dohlížet na 150 největších bankovních institucí v Eurozóně. Ačkoli by se měl posílený dozor vztahovat na banky Eurozóny, přistoupit by mohly i další země, pokud by měly o účast ve schématu zájem. Posílený dozor je považován za základní krok

k opravdové bankovní unii a k obnovení důvěry v banky Eurozóny. [22] Viceguvernér ČNB Vladimír Tomšík [5] představuje bankovní unii jako organizaci EU, jež zahrnuje jednotný Evropský bankovní dohled (v ECB), společný Evropský systém pojištění vkladů, společný Evropský systém pro restrukturalizaci bankovního sektoru, společná pravidla stanovená EBA² (Single Rule Book). Znamená to tedy, že vklady klientů budou pojištěny ve společném systému pro všechny státy bankovní unie, z čehož vyplývá, že v případě nesnázi bankovního systému například ve Španělsku, budou vklady tamních klientů vypláceny z pojištění klientů všech členských zemí. Samotné financování problémů však ještě neznamená jejich řešení. Dalším problémem bankovní unie dle Tomšíka je, že bankovní unie podporuje morální hazard, což vyplývá i z předchozího, a oslabuje zodpovědnost národních vlád za dlouhodobou fiskální udržitelnost. Otázkou tak zůstává, zda bankovní unie může v tomto případě pomoci, protože její fungování znamená neustálé dotování slabších bank bankami, které prosperují a hrozí zde i riziko, že i zdravé bankovní systémy začnou mít problémy. Navíc zde chybí fiskální unie, bez jejíž existence pravděpodobně bankovní unie sama o sobě nemůže fungovat.

Na nutnost existence fiskální unie poukazuje i další zdroj [14], který uvádí, že dluhovou krizi lze vyřešit právě pouze prostřednictvím fiskální unie. Všechna dosavadní opatření vedla pouze ke krátkodobé stabilizaci situace v Eurozóně. Členské státy by se měly vzdát části své rozpočtové suverenity. Hamburský institut pro světovou ekonomiku (HWWI) vypracoval společně s PricewaterhouseCoopers (PwC) studii, z jejichž výsledků tyto závěry vyplývají. Z této studie tedy vyplývá, že hlavním důvodem současné krize jsou hospodářské rozdíly uvnitř Eurozóny. Studie z tohoto důvodu navrhuje přesun financí ze silných do slabších států měnové unie, který by však neměl narušit národní daňové systémy. O využití těchto peněz by měly rozhodovat jednotlivé země. Měnový komisař by kontroloval, zda státy přijímající peněžní prostředky plní své povinnosti a dodržují cíle fiskálního paktu. V krajním případě by mohl tento komisař zabránit dalšímu vyplácení peněz.

Studie též navrhuje zřízení evropského pojištění pro nezaměstnanost sužující země nejvíce postižené krizí, které by mělo pomoci národním systémům v této oblasti. Nezaměstnaní by z tohoto pojištění dostávali po jeden rok 30 % průměrné čisté mzdy v příslušném státě. K financování pojištění by měla sloužit evropská daň z příjmu ve výši kolem 2 % z příjmu.

---

² EBA je Evropský orgán pro bankovníctví, který byl zřízen nařízením ES - Evropského parlamentu a ER dne 24. listopadu roku 2010. V platnost vstoupil 1. ledna 2011. Mezi jeho pravomoci patří předcházení regulační arbitráži, zajištění rovných podmínek, posilování mezinárodní koordinace dohledu, poskytování poradenství orgánům EU v oblasti bankovníctví apod. [12]

Dle ekonoma Pavla Kohouta [22] lze za typický příklad fiskální federace považovat Španělsko. Španělsko je dle něj „laboratoří fiskální integrace“, přičemž výsledkem je, že bohatší španělské provincie zejména pak Katalánsko a Valencie doplácí na chudší a samy proto čelí hrozbě platební neschopnosti. Chudší regiony mohutně investovaly do infrastruktury a očekávaly, že jim tyto investice přinesou prosperitu. Nicméně vznikaly především nadbytečné objekty, jakými jsou například letiště, kterých je v severním Španělsku šest nedostatečně využitých. Výsledkem této federalizace tak je pouhé plýtvání, finanční a bankovní krize.

Fiskální unie jako taková se tedy může mnoha členským státům jevit jako další financování problémových zemí především jižní Evropy, s čímž též mnohé státy nemusí souhlasit. Nutno však podotknout, že EU je založena na solidaritě vyspělejších států či regionů s těmi slabšími a tak tento krok lze považovat za další přirozený postup k integrované Evropě.

Prozatímní opatření jakési fiskální kontroly činností zemí Eurozóny, jak zdroje [10], [40] uvádějí, je schvalování návrhů rozpočtů členských zemí Eurozóny EK. Toto opatření by mělo zamezit rozpočtové neukázněnosti, která je typická zejména pro Řecko a další země jižní Evropy. V případě, že podle EK nebude rozpočet vyhovovat pravidlům EU, budou požadovány změny. Opatření bylo dohodnuto 20. února 2013 zástupci Rady EU s europoslanci. Nové pravomoci EK by tak měly posílit rozpočtovou disciplínu eurozóny a předejít dalším dluhovým krizím. Dle dohody budou posuzovány rozpočty již pro rok 2014. Na postup EK budou dohlížet členské státy spolu s Evropským parlamentem. Posudky EK by se měly zaměřit na zajištění růstu, což znamená, že případné škrty by se neměly týkat investic s růstovým potenciálem. Pokud tak bude EK žádat snížení rozpočtu, nesmí se toto snížení dotknout investic do vzdělávání či zdravotní péče.

Tyto integrační procesy tak na jedné straně Evropu stmelují a v jistém slova smyslu posilují, na straně druhé by mohly vést k jejímu postupnému rozkolu a to v případě, že by začaly některé členské státy odstupovat z důvodu ztráty vlastní suverenity a v neposlední řadě z důvodu neustálého financování slabších. Již v současné době uvažuje o odstoupení z EU Velká Británie. Článek v časopise Ekonom [4] uvádí, že dluhová krize Eurozóny posílila odpor Velké Británie k EU, který existuje ve všech relevantních britských politických uskupeních, velké části médií i společnosti. V samotné Velké Británii však z této možnosti

panují značné obavy. Odstoupení Velké Británie z EU by totiž mohlo, dle názorů jak politiků, tak významných podnikatelů, poškodit britskou ekonomiku, což by způsobilo právě znejistění vztahu Velké Británie s EU. Samotný ministerský předseda David Cameron chce, aby země zůstala členem EU, avšak dle jeho názoru, zejména v situaci, kdy země Eurozóny postupují k užší integraci, je čas, aby též Velká Británie využila příležitosti provést změny, které vytvoří vztah s EU „příjemnější“. I přes to, jak uvádí zdroj [2], David Cameron přislíbil vyhlášení referenda o setrvání Velké Británie v EU po roce 2015, avšak pouze v případě, že vyhraje jeho strana příští parlamentní volby. Cameron kritizuje EU zejména z důvodu nedostatečné konkurenceschopnosti, obrovského zadlužení a v neposlední řadě neustále klesající důvěry lidí.

Otázkou tedy zůstává, zda by jednotlivé „malé“ státy v dnešním světě, kdy na trhu panuje Čína, nebo USA, mohly samostatně prosperovat, pokud by integrační procesy EU selhaly. Na druhé straně je zde ta skutečnost, že chudší státy „potáhnou ke dnu“ i státy bohaté a prosperující. Současný stav Eurozóny se však dle článku v Ekonomu [44] zdá být neudržitelný. Angela Merkelová, německá kancléřka, je přesvědčena o tom, že Eurozónu je třeba zachovat v její současné podobě, nicméně krize eura se nadále prohlubuje a potenciální Náklady Německa stoupají. Dle článku tak vznikl v absolutním utajení alternativní plán z důvodu stále velmi špatné situace v Řecku, dále pak nepříliš se zlepšující situace v Portugalsku a Irsku, příliš pozitivně se nejeví ani vývoj Španělska. Německo již poskytlo poměrně značný objem veřejných prostředků ve formě příspěvků do evropských fondů a v podobě podílu Bundesbank na rizikových operacích ECB. Cílem alternativního plánu by však neměl být úplný rozklad Eurozóny, neboť to by bylo v rozporu s německými národními zájmy a dle autorů plánu by to též zmařilo respekt, jenž si Německo od druhé světové války, právě díky podpoře evropské integrace, získalo. Rozpadem Eurozóny by navíc utrpělo též německé hospodářství a to díky měnovému riziku při obchodování. Možností záchrany by hypoteticky bylo zbavit se problémových zemí. Hlavním kandidátem na opuštění Eurozóny je Řecko, které nedodrží podmínky záchranných programů a provádí změny jen velmi pomalu. Řecko by však muselo odstoupit dobrovolně, k čemuž by ho vedla pouze skutečnost, že již neobdrží od EU žádné další finanční prostředky. Dalšími kandidáty by byly země, které již EU byly zachraňovány, či žádají o pomoc. Dle právního stanoviska ECB z roku 2009 však z Eurozóny vystoupit nelze a to z toho důvodu, že evropské smlouvy tuto možnost nepřipouštějí. Daná země by v tomto případě musela opustit EU, což by však pro opuštějící zemi znamenalo zamezení přístupu k jednotnému trhu. Autoři plánu se nicméně domnívají, že

toto pravidlo by bylo možné „obejít“ a to vzhledem k tomu, že se evropské zákony mění velmi často, jedním z příkladů je, že Maastrichtská smlouva z roku 1992 zakazovala finanční pomoc. Proti odchodu z Eurozóny jsou i praktické překážky a to ty, že odcházející zemi by několik měsíců trvalo natisknout zcela novou měnou, což by pro ni znamenalo, že by po jistou dobu byla zcela bez hotovosti. Informace o odchodu země by pravděpodobně unikla též na veřejnost, což by pro banky dané země znamenalo čelit útokům v nemalém měřítku. Výsledkem by tak nebylo řízené rozdělení Eurozóny, ale úplný rozvrat. Argumentem autorů v tomto případě je, že moderní ekonomika v současné době je již mnohem méně závislá na hotovosti. Země by tedy mohla několik kritických měsíců vydržet bez vlastní hotovosti a spoléhat na elektronické platby, což by navíc pomohlo proti šedé ekonomice v daném státu. Na drobné transakce by bylo možné i nadále využívat eurobankovky a euromince. Kdyby tedy Řecko zvolilo odchod, musely by být na určitý čas trhy uzavřeny a veškerá aktiva i veškeré dluhy a smlouvy uzavřené na základě vnitrostátního práva, včetně bankovních vkladů a úvěrů by byly v poměru jedna ku jedné převedeny z eur na drachmy. V okamžiku znovuotevření trhů by došlo k devalvaci drachmy a to pravděpodobně o více než 50 %. Pokud by tato devalvace neskončila hyperinflací, mohla by nakonec Řecku pomoci ze současné kritické situace. Toto řešení by mohlo přinést i další pozitiva, jedním z nich je, že vyloučením Řecka by EU ušetřila náklady na jeho záchranu, dalším pozitivem by bylo, že finanční pomoc nelze beztrestně zneužívat donekonečna. Negativem by pak byla hrozba dalšího zhoršování politické situace v Řecku, země by se tak mohla stát trvalým problémem Středomoří. Je tedy třeba, aby Řecko zůstalo v EU. Větším problémem však je značné riziko zhroucení finančních trhů, neboť jejich reakce byla dle článku negativní již při oznámení, že trvání členství v Eurozóně nemusí být zcela jisté. Zhroucení trhů by mohlo vyvolat recesi podobnou té, která zasáhla svět v roce 2008. Dalšími kandidáty na odchod z Eurozóny by byly státy Irsko, Portugalsko, Španělsko a Kypr. I tyto země by mohly vydělat na rychlém zlepšení konkurenceschopnosti prostřednictvím devalvace, avšak za předpokladu odpovědného jednání, tak aby zde nezavládla nekontrolovaná inflace. Tento rozsáhlejší odchod by mohl znamenat vyřešení krize eura obnovením důvěry v sice menší nicméně silnější oblast s jednotnou měnou. Ze záchranných balíků by se díky tomuto řešení nestaly trvalé peněžní toky, jak se tomu stalo v již zmiňovaném Španělsku nebo též právě v Německu, další evropské federaci, kde jsou chudší regiony v naprosté finanční závislosti na pomoci bohatších.

EK [13] však, jak již bylo výše zmíněno, směřuje spíše směrem k další integraci, neboť jejím plánem je prohloubení a vytvoření skutečné hospodářské a měnové unie. Cílem tohoto plánu je navrátit důvěru na trhy EU, která byla vlivem celosvětové hospodářské krize velmi narušena. Podle představitelů EK je tak potřeba skloubit solidaritu s větší disciplínou a to právě prostřednictvím další integrace, přičemž na začátku stojí právě bankovní dohled a strukturální reformy členských států, které je třeba finančně podpořit. Ve střednědobém horizontu (1 – 5 let) je hlavním cílem plánu EK kolektivní schvalování rozpočtové politiky a posílení koordinace hospodářských politik. V horizontu delším než 5 let plán navrhuje úplné bankovníctví, fiskální a hospodářskou unii, což by již mělo představovat skutečně stabilní EU s tlumící funkcí proti ekonomickým výkyvům.

Je tedy patrné, že v současné době proti sobě stojí desintegrační a integrační ambice, přičemž ještě není rozhodnuto, zda integrace bude skutečně tou nejlepší variantou, ačkoliv se tak v současné době jeví, neboť dle názorů mnoha ekonomů EU jako celek na konkurenčním trhu velkých ekonomik lépe obstojí. Mnozí ekonomové se naopak domnívají, že další integrace by mohla znamenat pro členské státy EU spíše záhubu než další prosperitu. Zejména pokud se budou problémy podobné jako v Řecku, Itálii, Španělsku, a Portugalsku objevovat i v dalších státech, což už se stalo. Jako příklad lze zmínit Slovinsko, či v současné době velmi diskutovaný Kypr, který je jako daňový ráj osídlen mnoha zahraničními nadnárodními společnostmi.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce byla analýza problémů ve vybraných zemích jižní Evropy a zhodnocení dopadů těchto problémů na EU. Z analýzy vyplývá zejména společná příčina krize v těchto zemích, kterou je přijetí eura. Přijetí eura způsobilo v problémových zemích ztrátu konkurenceschopnosti a to z toho důvodu, že zejména mzdy zaměstnanců rostly rychleji než produktivita práce, přičemž společná měna neumožňuje oslabení měny za účelem zvýšení vývozu. Analýza byla prováděna prostřednictvím makroekonomických ukazatelů, kdy nejproblémovějšími ukazateli ve všech vybraných zemích se jeví míra nezaměstnanosti a výše vládního dluhu. Míra nezaměstnanosti sužuje nejvíce Řecko, Španělsko a Portugalsko, kde je taktéž vykazována příliš vysoká míra nezaměstnanosti mladých lidí. Vládní dluh byl v roce 2011 zaznamenán nejvyšší v Řecku, kde dosahoval výše přes 170 % HDP, hned za Řeckem pak stojí Itálie, jejíž dluh ve stejném období činil přes 120 % HDP. Příčiny velkého zadlužování jsou v těchto zemích různé, zatímco zadlužení Řecka bylo způsobeno

neodpovědným jednáním tamních vlád, které využívaly lepší přístupnosti k úvěrům od EU po přijetí eura k příliš expanzivní výdajové politice, Itálie se s vysokým zadlužením potýkala již před úderem krize a neměla problémy s jeho splácením. Z toho vyplývá též neschopnost Řecka existovat bez pravidelných přísunů finanční pomoci od EU. Finanční pomoc byla poskytnuta též Španělsku, kde se jedná o záchranu bankovního sektoru a slabému Portugalsku.

Z výsledků této diplomové práce tedy vyplývá, že krize v jižních zemích Evropy tedy ještě zdaleka nepominula a naopak se dále šíří na Slovinsko či Kypr. Pro EU to znamená další finanční náklady v podobě záchranných programů a další snahy provést taková opatření, aby členské státy a zejména státy Eurozóny dodržovaly určitou finanční a politickou disciplínu. EU tak provádí rozhodnutí o bankovním dohledu, či kontrole rozpočtů členských zemí Eurozóny, přičemž tato opatření by měla vést ke kýžené disciplíně těchto zemí a v neposlední řadě ke znovuobnovení důvěry investorů ve finanční trhy. Ztráta důvěry ve finanční trhy by mohla vést k další hluboké recesi, která by bezesporu poznamenala ekonomiky nejen EU, ale i dalších států, neboť současný obchodní trh je velmi provázaný, díky čemuž se krize velmi rychle šíří. Dle mého názoru jsou integrační procesy jistě důležité, neboť obstát jako jeden „malý“ stát v současném globalizovaném obchodním světě může být velmi obtížné. Problémem integračních procesů však může být jejich rychlost uskutečňování, neboť členské státy jsou v různé fázi vývoje, kdy je velmi obtížné vytvořit pro všechny státy jednotnou legislativu a zavést společnou politiku. Otázkou též zůstává, jaké autonomní pravomoci jednotlivým státům zůstanou, tedy do jaké míry se stane EU federalizovaným celkem podobným USA. V otázce integrace nelze přehlédnout ani tzv. dominový efekt, což znamená, že v jednotném integrovaném celku by byly slabší státy financovány vyspělejšími, přičemž by se postupně mohly problémy těchto slabších států přenést i na státy se zdravou ekonomikou. Z těchto důvodů bych se přikláněla k obezřetnější a pomalejší integraci. Též je potřeba obezřetně postupovat při schvalování záchranných programů, neboť solidarita je jistě správná a v současné společnosti potřebná, neměla by však vést ke ztrátě morální odpovědnosti jednotlivých států, k čemuž dochází při řešení současné krize.

POUŽITÉ ZDROJE

- [1] AHMAD, Nadim, LEQUILLE, Dirk PILAT, Paul SCHREYE a Anita WÖLF. *Statistics Brief: Comparing growth in GDP and labour productivity: measurement issues* [online]. OECD, 2003 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/std/22413472.pdf>
- [2] *Aktuálně.cz* [online]. 2012 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/>
- [3] ANALÝZA: Finanční krize a sociální úpadek v Řecku. ČESKOMORAVSKÁ KONFEDERACE ODBOROVÝCH SVAZŮ. ČMKOS [online]. 2012 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.cmkos.cz/studie-ekonomicke-analyzy-prognozy/3437-3/analyza-financni-krize-a-socialni-upadek-v-recku>
- [4] BUMBA, Jan. Odchod Velké Británie z EU? Noční můra pro byznys. *Ekonom*. 2013, č. 3.
- [5] *Česká národní banka* [online]. 2011 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/index.html>
- [6] *Česká pozice* [online]. 2012 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.ceskapozice.cz/>
- [7] *ČeskéNoviny.cz: Zpravodajský server ČTK* [online]. 2012 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/>
- [8] *ČT24 - Česká televize* [online]. 2011 - 2012 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/>
- [9] *Ekonom.cz: Aktuální ekonomické zpravodajství* [online]. 2012 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/>
- [10] *EuroActiv.cz: Evropská unie - portál o EU* [online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/>
- [11] *EUROPA - European Union website: official EU website* [online]. 1995 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://europa.eu/index_en.htm

- [12] *European Banking Authority - EBA* [online]. 2010 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.eba.europa.eu/home.aspx>
- [13] *EUROPEAN COMMISSION* [online]. 2012, 10/04/2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/index_en.htm
- [14] *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. 2011 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/>
- [15] *Eurostat* [online]. 2012 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>
- [16] *EuroZpravy.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://eurozpravy.cz/>
- [17] *Finance.cz* [online]. 2012 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/>
- [18] *Finanční noviny: Ekonomický server ČTK* [online]. 2012 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/>
- [19] *FINMAG: Peníze v souvislostech* [online]. 2011 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.finmag.cz/>
- [20] *FXstreet.cz: Svět obchodování na FOREXu* [online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.fxstreet.cz/>
- [21] *IDNES.cz: zprávy, kterým můžete věřit* [online]. 2012 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.idnes.cz/>
- [22] *IHNED.cz: Zpravodajský server Hospodářských novin* [online]. 2012 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://ihned.cz/>
- [23] KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál*. 2. rozšířené. Praha: Grada Publishing, a. s., 2010. ISBN 978-80-247-3583-2.
- [24] *Kurzycz: Kurzy měn, akcie, komodity, zákony, zaměstnání* [online]. 2012 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/>

- [25] *LABOUR FORCE STATISTICS IN OECD COUNTRIES: SOURCES, COVERAGE AND DEFINITIONS* [online]. OECD, 2012[cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://www.oecd.org/els/emp/LFSNOTES_SOURCES.pdf
- [26] *LABOUR PRODUCTIVITY INDICATORS: COMPARISON OF TWO OECD DATABASES PRODUCTIVITY DIFFERENTIALS & THE BALASSA-SAMUELSON EFFECT* [online]. OECD, 2008[cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/std/labour-stats/41354425.pdf>
- [27] LIŠKA, Václav. KOL. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. ISBN 80-251-0169-X.
- [28] *Měšec.cz* [online]. 2006 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/>
- [29] *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2005-2009 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/>
- [30] *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2012 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/index.html>
- [31] *Mladí lidé a skupina NEET v Evropě: První zjištění* [online]. Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek, 2012[cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2011/72/cs/1/EF1172CS.pdf>
- [32] *Novinky.cz* [online]. 2012 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/>
- [33] *OECD* [online]. 2012 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/>
- [34] PAIN, Nigel, Isabell KOSKE a Marte SOLLIE. *Globalisation and OECD Consumer Price Inflation* [online]. OECD, 2008[cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/eco/42503918.pdf>
- [35] *Patria Forex* [online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <https://www.patria-forex.cz/default.html>

- [36] *PATRIA ONLINE* [online]. 2012 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/>
- [37] PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: Základní kurz*. třetí. Slaný: MELANDRIUM, 2007. ISBN 978-80-86175-58-4.
- [38] *Peníze.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/>
- [39] PIKORA, Vladimír a Markéta ŠICHTAŘOVÁ. *Všechno je jinak - aneb Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-4207-6.
- [40] *Presseurop.eu* [online]. 2010 - 2013 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: <http://www.presseurop.eu/cs>
- [41] SCHILLER, Bradley R. *Makroekonomie*. Brno: Computer Press, a. s., 2004. ISBN 80-251-0169-X.
- [42] ŠINDEL, Jaromír. *Metody výpočtu HDP. Identity, vztahy a sektory v systému národních účtů*. [online]. 2003 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://sindel.webpark.cz/hp482/hdp_narodni_ucty.pdf
- [43] ŠNÍDL, Vladimír. Recept na krizi? Mladý Řek vsadil na kaktusy. *Ekonom*. 2012, č. 33.
- [44] *The Economist*. Plán B pro Angelu Merkelovou. *Ekonom*. 2012, č. 33.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Vládní dluh zemí EU vyjádřený v % HDP v roce 2011	20
Graf 2 – Rozpočtový deficit či přebytek v zemích EU vyjádřený v % HDP pro rok 2011	20
Graf 3 – Vývoj průmyslové výroby (meziroční změna v %).....	23
Graf 4 – Vývoj reálného HDP v % v Řecku	27
Graf 5 – Míra nezaměstnanosti v Řecku v %,.....	28
Graf 6 – Míra nezaměstnanosti mladých lidí v Řecku v %.....	29
Graf 7 – Inflace v Řecku v %.....	30
Graf 8 – Běžný účet platební bilance v Řecku v % HDP.....	31
Graf 9 – Vývoj produktivity práce v Řecku v %.....	32
Graf 10 – Rozpočtový deficit v Řecku v % HDP	33
Graf 11 – Vládní dluh v Řecku v % HDP	33
Graf 12 – Vývoj reálného HDP v Itálii v %.....	36
Graf 13 – Míra nezaměstnanosti v Itálii v %	37
Graf 14 – Míra nezaměstnanosti mladých lidí v Itálii v %	38
Graf 15 – Míra inflace v Itálii v %.....	38
Graf 16 – Běžný platební bilance v Itálii v % HDP	39
Graf 17 – Vývoj produktivity práce v Itálii v %	40
Graf 18 – Rozpočtový deficit v Itálii v % HDP	41
Graf 19 – Vládní dluh v Itálii v % HDP.....	41
Graf 20 – Vývoj reálného HDP ve Španělsku v %	45
Graf 21 – Míra nezaměstnanosti ve Španělsku v %.....	45
Graf 22 – Míra nezaměstnanosti mladých lidí ve Španělsku v %.....	46
Graf 23 – Míra inflace ve Španělsku v %	47
Graf 24 – Běžný účet platební bilance ve Španělsku v % HDP.....	48
Graf 25 – Vývoj produktivity práce ve Španělsku v %.....	49
Graf 26 – Rozpočtový deficit/přebytek ve Španělsku v % HDP	50
Graf 27 – Vládní dluh ve Španělsku v % HDP	51
Graf 28 – Vývoj reálného HDP v Portugalsku v %	55
Graf 29 – Míra nezaměstnanosti v Portugalsku v %.....	55
Graf 30 – Míra nezaměstnanosti mladých lidí v Portugalsku v %.....	56
Graf 31 – Míra inflace v Portugalsku v %, zdroj	57
Graf 32 – Běžný účet platební bilance v Portugalsku v % HDP	57

Graf 33 – Vývoj produktivity práce v Portugalsku v %.....	58
Graf 34 – Deficit v Portugalsku v % HDP	59
Graf 35 – Vládní dluh v Portugalsku v % HDP	60
Graf 36 – HDP na obyvatele ve vybraných zemích v roce 2011	62
Graf 37 – Produktivita práce v běžných cenách (USD) v roce 2011	63
Graf 38 – Míra nezaměstnanosti v % v roce 2011	63
Graf 39 – Míra nezaměstnanosti mladých lidí v %.....	64
Graf 40 – Vládní dluh v roce 2011 v % HDP	65
Graf 41 – Vývoj vládního dluhu v % HDP	65
Graf 42 – Dlouhodobé výnosy vládních dluhopisů (únor 2013).....	67

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Míra nezaměstnanosti mládeže v Evropě v roce 2011	13
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Výplata prvního záchranného programu Řecku v mld. EUR	26
Tabulka 2 – Výplata druhého záchranného programu Řecku v mld. EUR.....	26
Tabulka 3 – Rating zemí EU	66

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČKA	Česká konsolidační agentura
EBA	European banking authority
ECB	Evropská centrální banka
EFSF	Evropský nástroj finanční stability
EK	Evropská komise
ER	Evropská rada

IIF

Institut mezinárodních financí

PSI

Private Sector Involvement